

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 37.

Lördagen den 13 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg först konstitutionsutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckta motioner om ändringar beträffande riksdagens budgetbehandling m. m.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 103, hade herr *K. G. Westman m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida och på vad sätt ändringar borde vidtagas i de bestämmelser i rikets grundlagar, vilka rörde riksdagens budgetbehandling, i syfte att åstadkomma, att budgetbehandlingen i riksdagen komme att utmärkas av den större ändamålsenlighet, som vore önskvärd med hänsyn till de förhållanden, som nu rådde och under den närmaste framtiden kunde väntas inträda.

I en likaledes inom första kammaren väckt motion, nr 104, hade herr *Thulin* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av en utredning, huruvida icke sådana förändringar låte sig genomföras särskilt i fråga om riksdagens utskottsorganisation, att en effektiv förkortning av riksdagstiden i syfte att minska riksdagskostnaderna kunde vinnas och samtidigt större överskådlighet, enhetlighet och sammanhang i handläggningen av ärendena och särskilt av budgetärendena åstadkommas, ävensom om framläggande för riksdagen av förslag till erforderliga grundlagsändringar.

Konstitutionsutskottet, till vars behandling förevarande motioner hänvisats, hemställde, att riksdagen, i anledning av motionerna, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning rörande de åtgärder, som kunde påkallas till vinnande av ökad planmässighet i riksdagens arbete i överensstämmelse med av utskottet angivna riktlinjer, och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

Reservationer hade avgivits:

dels utan avgivet yrkande, av herr *Thulin*,

dels ock beträffande utskottets motivering:

av herr *Reuterskiöld*, med vilken herr *K. A. Westman* i huvudsak instämt;

av herr *Lyberg*; och

av herr *Fast*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *F a s t*: Herr talman! Det skulle givetvis inte fallit mig in att taga till orda i denna fråga, om jag inte hade deltagit i behandlingen i utskottet av detta ärende och därvid kommit till en i vissa avseenden från utskottet avvikande uppfattning. Då man nu i denna fråga i första kammaren har gjort rent bord beträffande såväl utskottets hemställan som reservationerna, så torde det inte vara nödvändigt att ingå på en så långvarig granskning, som annars kunde ha varit erforderlig.

Detta utskottsutlåtande är ju föranlett av motioner i första kammaren dels av herr *Westman*, som önskat en bättre och överskådligare budgetbehandling, och dels av herr *Thulin*, som bland andra projekt också avsett en bättre budgetbehandling men samtidigt även framfört förslag rörande underlättande och påskyndande av riksdagsarbetet. Vad gäller speciellt herr *Thulins* motion i vad den avser att underlätta och förkorta riksdagsarbetet, tror jag, att man ganska snart kom till den uppfattningen, att man genom att följa den snarare kom att arbeta i motsatt riktning. Jag är övertygad därom, att de projekt, som i denna motion framförts, icke i stort sett skulle vara ägnade att nämnvärt förkorta riksdagsarbetet men däremot att göra det väsentligt grundligare. Då man går att behandla frågor av denna natur, som avse riksdagens inre arbete, är det ju i regel på det sättet, att var och en hyser en självständig uppfattning. Men då det slutligen kommer till den punkten, att någonting skall göras, så hesiterar man inför de svårigheter, som uppstå, och så stannar det oftast vid det gamla. Alla de utredningar, vilka ingalunda äro få, som företagits under de senaste åren, visa, att jag i det avseendet har rätt.

Jag skall nu inte ingå på någon långvarig granskning av utskottets utlåtande. Men jag vill dock tillåta mig att säga ett par ord även rörande de punkter, där jag icke haft en avvikande mening, för att slippa begära ordet en gång till.

Jag vill säga, att utskottet har ägnat dessa båda motioner en synnerligen ingående och omsorgsfull granskning. Den har inte bara pågått länge utan också skett under samråd och samarbete med vissa delegationer från andra utskott: statsutskottet, bevillningsutskottet m. fl. Att inte resultatet har blivit mera givande torde således ingalunda bero på konstitutionsutskottet, utan på de något bristfälliga direktiv, som givits i motionerna. Vad de direktiv beträffar, som

utskottet kommit till, så erinrar jag om, hurusom första punkten avser ett närmare samarbete mellan bevillningsutskottet och statsutskottet, ett samarbete, som, såvitt jag förstår av historiken, tidigare har varit intimare än vad som varit fallet under de senare åren. Utskottet har i detta avseende ansett, att det skulle vara önskvärt, att det gäves något fastare och bestämdare former för detta samarbete än de som nu förekomma. Vidare har utskottet ansett, att riksdagen skulle kunna erhålla regelbundna redogörelser för budgetarbetets fortskridande dels i fråga om utgiftssidan från statsutskottet och dels från bevillningsutskottet angående inkomsterna. Sådant har ju också, såvitt jag förstår av historiken, tidigare ägt rum oftare och mera planmässigt än vad nu är fallet.

En av de frågor, där man varit rätt tveksam och där det inte minst i första kammaren visade sig, att meningarna gingo alldeles isär, är den punkt, där utskottet föreslagit en överflyttning av pensions- och indragningsstaten från bankoutskottet till statsutskottet. Jag tror dock, att man kan säga, att det har uppvisats rätt starka skäl för den ståndpunkt, utskottet i detta avseende har intagit. Ty det torde väl ändå vara obestriddigt, att det utskott, som behandlar lönefrågor, också är synnerligen lämpligt att behandla pensionsfrågor.

Då det har gällt att vid en sådan arbetsfördelning i stället avlyfta en del av den börda, som påvilar statsutskottet och lägga på bankoutskottet, ha emellertid meningarna måhända gått ännu mera isär. Man har där från utskottets sida föreslagit, att speciellt de ärenden, som röra utgifter, vilka skola täckas genom upplåning, skulle hänskjutas till behandling av bankoutskottet. Jag tror, att även för denna ståndpunkt kunna anföras mycket goda skäl och framför allt det skälet, att bankoutskottet är det utskott, som har ett visst överinseende inte bara över riksgälden utan även ännu mer över riksbanken, samt dessutom att för närvarande dessa ärenden, som röra utgifter, vilka skola täckas genom upplåning, behandlas inte bara av ett utskott utan av flera, och att det därför kan råda bristfällighet i fråga om enhetlighet och planmässighet.

Då utskottet har trätt in för en sådan utskottsorganisation, som skulle giva en bättre och överskådligare budgetbehandling, så har jag dock för min del ansett, att man icke borde stanna enbart vid vad utskottet föreslagit, utan att man borde gå ett steg längre. År 1909 avfördes jordbruksärendena från statsutskottet och inflyttades i ett särskilt utskott, jordbruksutskottet. Jag tror, att, om man har läst vad som från åtskilliga riksdagsmän tidigare anförts angående denna överflyttning, man kan säga, att tillfredsställelsen med denna åtgärd har varit rätt måttlig. Och jag har för min del ansett, att mycket goda skäl tala för att, om man vill ha denna enhetliga och överskådliga budgetbehandling, man i varje fall bör låta det gå till en utredning, huruvida icke tidpunkten nu är inne att överflytta jordbruksärendenas behandling till en ny avdelning i statsutskottet. Man har i dag i debatten i första kammaren lika väl som tidigare i utskottsdebatterna anført, att detta icke låter sig göra, icke därför, att det icke skulle kunna anses vara lämpligt, utan av den anlednin-

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*
(Forts.)

gen, att det icke är möjligt att åstadkomma, att det icke är möjligt att få riksdagen med på en sådan åtgärd, även om den skulle vara välbetänkt. På mig ha dock den argumenteringen och de motiven inte verkat så övertygande, att jag inte i varje fall vågat hysa en avvikande mening, att försöket borde göras. Jag har nämligen rätt svårt att förstå det motstånd man säger skola resas från jordbrukarhåll mot en sådan anordning. Jag har mycket svårt att förstå, att icke en avdelning i statsutskottet skulle kunna lika välvilligt behandla jordbruksärendena, som de nu behandlas i jordbruksutskottet. Jag har rätt svårt att förstå, att icke i denna avdelning i statsutskottet skulle kunna inväljas män med erfarenhet och blick för vad jordbruket, lika väl som andra näringar, kräver. Jag måste säga, att de skäl, som härvidlag anförts, icke på mig verkat övertygande, utan jag har som sagt vågat anföra en avvikande mening på denna punkt och ansett, att den utredning, som av utskottet föreslagits, även borde omfatta denna sak. Jag kan erinra om att år 1915, då ett ungefär liknande ärende var uppe till riksdagens behandling i anledning av motioner dels av herr Palmstierna och dels av herr Karl Johan Ekman, så framförde man i dessa motioner i mer eller mindre dolda ordalag ungefär samma syn på tingen som den jag gjort mig till tolk för. Det säges bland annat i herr Palmstiernas motion, att man får det intrycket, att riksdagen utför ett samvetsgrant detaljarbete på varje sak men försummar sammanhanget och planmässigheten i det totala arbetet. Det är då han argumenterar mot den uppdelning, som nu äger rum i fråga om budgetärendenas behandling. Och utskottet anför på ett ställe i sitt utlåtande angående dessa motioner följande: »Av vad vid 1809—10 års riksdag vid stats- och bevillningsutskottets tillkomst och därefter förekom, torde få anses framgå, att avsikten varit att göra ett av riksdagens utskott, statsutskottet, till det centrala organet för budgetregleringen. Nämnda utskott synes sålunda hava avsetts att omhänderhava den förberedande behandlingen ej blott av samtliga statsutgifter» etc. Jag vet, att betydligt fler personer än herr Palmstierna också ha samma uppfattning och därför kan det ju vara skäl att citera vad konstitutionsutskottet i detta avseende anförde med anledning av de nämnda motionerna.

Jag skall inte uppehålla tiden längre, såsom ärendet blivit behandlat i första kammaren. Jag har dock ansett, att detta ärende är av den vikt och beskaffenhet, att, även om man anser, att stora svårigheter möta för att få denna reform genomförd, jag icke velat låta det förbigås med tystnad utan i varje fall anteckna den avvikande mening jag hyser, nämligen om lämpligheten att få till stånd en mera enhetlig och överskådlig budgetbehandling och att det då icke finns någon annan väg att gå än att återföra jordbruksärendena till statsutskottet. Jag vill i detta sammanhang erinra om hurusom nästan varje talare i första kammaren, även de som icke voro anhängare av denna anordning, dock sade ifrån, att det kunde vara rätt önskvärt, att denna anordning kom till stånd. Jag tror, att de skäl, som anförts emot, strängt taget icke varit några andra än att då man nu har överflyttat jordbruksärendenas behandling till jordbruksutskottet, så

vill man icke vara med om en återgång till vad som tidigare skett, och man anser icke det vara möjligt att få majoritet i riksdagen för en sådan åtgärd. Till sådana synpunkter brukar man i varje fall icke eljest taga den hänsyn, som man i detta fall gjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som innefattas i den av mig avgivna reservationen.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Herr Lindman: Herr talman! Detta betänkande från konstitutionsutskottet avhandlar onekligen mycket viktiga frågor rörande behandlingen av budgeten och en hel del förhållanden angående arbetets ordnande inom riksdagen. Man förstär ju mycket väl, att konstitutionsutskottet, då det fått dessa motioner till sig hänskjutna, gjort sitt allra bästa för att försöka framlägga något förslag, några riktlinjer, efter vilka en utredning skulle kunna ske. Då jag det oaktat ej kan biträda det förslag till skrivelse, som utskottet kommit med, har jag måst begära ordet för att göra några uttalanden i denna sak.

Det föreliggande utskottsutlåtandet, nr 12, behandlar ju en komplex av frågor. Där förekommer då först den stora frågan om budgetbehandlingen. Jag skall inte uppehålla mig så mycket vid den frågan, därför att det förslag, som därvidlag framförts, av utskottet avstyrks. Det är, efter min mening på mycket goda skäl utskottet här framhåller, hurusom en dubbelbehandling av budgeten skulle kunna komma att medföra upprivande av beslut och att det hela skulle i en sen timme av riksdagen kunna återigen så att säga bliva upplöst. Men det är icke nog med detta, utan det torde även vara så, som utskottet säger, att det första beslutet skulle säkerligen icke alltid komma att fattas med en bestämd känsla av allvar och noggrannhet, om man visste, att det något längre fram fanns möjlighet att återigen kunna uppriva det. Just detta, tror jag, innebär en fara. Ty man skulle då komma till ett upprivande, och det skulle här naturligtvis bli utrymme för icke så litet kompromissande på samma gång som, när man skulle ställa mot varandra behövligheten av det ena eller det andra anslaget, det måste göras prutningar.

Jag tror ej, herr talman, att denna dubbelbehandling skulle påskynda arbetet, utan jag tror i likhet med utskottet, att den snarare skulle förlänga och förhåla arbetet. Dessutom är det väl alldeles riktigt, som utskottet säger, att när vi i fjol skredo till en omläggning av budgetåret, vi måste ställa så till, att budgeten är beslutad av riksdagen i god tid före den 1 juli. Det är väl ej tal om annat, än att en sådan dubbelbehandling skulle försvåra denna sak. Man lär då till att att börja med få avvakta, hur det kommer att gå med det nya budgetåret, som ju ännu icke trätt i kraft. I själva verket ha vi i år till behandling en statsverksproposition angående endast ett halvt års budget, och först nästa år är det som det nya systemet kommer i full tillämpning.

Jag skall sedan helt hastigt förbigå vad utskottet talat om omorganisationen av utskotten. Framställningen beträffande denna sak

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.

(Forts.)

har avstyrkts, och jag behöver icke göra mig möda att för min del motivera detta avstyrkande. Konstitutionsutskottet synes mig hava gjort det på sådant sätt, att jag kan hoppas, att det förslaget icke skall kunna så lätt återkomma.

Vad rör frågan om samarbete mellan statsutskottet och bevillningsutskottet vill konstitutionsutskottet, att man skall söka andorna mera fasta former för ett dylikt samarbete. Jag tror, att det förekommit ett visst samarbete mellan stats- och bevillningsutskotten men att det inte resulterat i så ofantligt mycket. Om ett sådant samarbete hade varit till fördel, hade det nog blivit utvecklat just av dem, som äro intresserade av detta, nämligen statsutskottet och bevillningsutskottet, och förrän det från ledamöter i dessa båda utskott framkommit förslag till innehåll i en skrivelse till Kungl. Maj:t, huru dessa fastare former borde vara inrättade, tjänar det väl intet till att skriva till Kungl. Maj:t. I den delen kan väl ingen komma med något bättre förslag än just de, som skola utföra samarbetet, nämligen de, som sitta i dessa båda utskott. Därför borde man hava givit ett starkare direktiv till Kungl. Maj:t, om man nu över huvud skall giva något. Mig vill det förefalla, som om detta samarbete kan utvecklas, om det anses vara nyttigt och bra, på så sätt som det hittills varit tänkt, nämligen under mera fria former. Först när man ser, att de fria formerna kunna omsättas i mera fasta, är tiden inne att fastslå någonting i den vägen.

En sak, som likväl ej torde behöva vidare utredning, är den delen, som rör framställning om överlämnande till riksdagen av meddelanden successivt under riksdagens lopp om, hur det står till med inkomster och utgifter. Detta kan utan tvivel göras, utan att man behöver vända sig till Kungl. Maj:t för att veta, hur det skall gå till.

Sedan kommer jag till den i detta betänkande efter min mening viktigaste saken, nämligen frågan om överflyttandet av vissa ärenden från statsutskottet till bankoutskottet och från bankoutskottet till statsutskottet, ja, jag får kanske säga också överflyttande av ärenden från jordbruksutskottet till bankoutskottet. Man säger nu, att man vill överflytta ärendena rörande de affärsdrivande verken till ett utskott, nämligen bankoutskottet. Man framhåller därvid, att det finnes goda skäl därför, ty bankoutskottet har ju att göra med statens upplåning, och detta utskott har vidare bättre tid än statsutskottet. Dock skulle icke lönefrågorna överflyttas. Om man nu tänker sig, att de andra frågorna skola överflyttas till bankoutskottet, måste man ju först reda upp för sig vilka ärenden det egentligen är som skola flyttas dit. Somliga äro väl ganska självklara, nämligen ärenden rörande järnvägar, post och telegraf. Men sedan förmodar jag, att man måste läsa betänkandet så, att ärenden rörande domänverket också skola flyttas över till bankoutskottet, om nämligen domänverket är ett affärsdrivande verk, något varom meningarna äro delade — det borde ju vara det. Vattenfallssakerna skulle också komma att flyttas till bankoutskottet. Om man nu menar, att denna överflyttning till bankoutskottet skall ske därför, att detta

utskott har hand om riksgäldskontoret och följaktligen hand om penningupplåningen, så är det väl i alla fall på det sättet, att de affärsdrivande verken icke bara ha med penningupplåning att göra. Det är väl andra saker man har att taga befattning med, när man behandlar staterna för de affärsdrivande verken, och det är väl icke alltid sagt, att det alltid skall vara fråga om lån. Man har ju talat om, att man skall låta de affärsdrivande verken i viss mån sköta sig själva, och det är kanhända en sak, som man kommer till så småningom, samt för övrigt möjligen en mycket bra sak. Då förfalla en del av de skäl, som här anförts för att lägga dessa ärenden till bankoutskottet. För övrigt, hela sjätte huvudtiteln sammanhänger ju intimt med dessa affärsdrivande verk. Skulle den vara kvar under statsutskottet, bryter man ju ut ifrån den huvudtiteln de allra viktigaste frågorna, nämligen just frågorna om dessa affärsdrivande verk. Utskottet säger, att dessa verk intaga en särställning och att de skola få en enhetlig behandling på det sättet. Jag får säga, att av de affärsdrivande verken äro de viktigaste för oss järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen samt därefter telegrafstyrelsen. Jag vill inte nu tala om domänstyrelsen. Det förefaller mig, att dessa verks stora betydelse måste kräva, att ärendena rörande desamma böra få undergå den behandling, som de kunna få i statsutskottet. På det att jag icke må bli missförstådd av herrar ledamöter av bankoutskottet, vill jag säga, att jag förmenar, att verkligt statsutskottet, med sin dubbla behandling av ärendena, har en större förmåga, större möjlighet att kunna behandla även dessa för oss så viktiga och i hela vår budget synnerligen ingripande ärenden som dessa rörande de stora affärsdrivande verken. Skulle man nu bortskilja lönefrågorna ifrån de andra ärendena, synes det mig, att man på ett mycket oförsiktigt sätt skulle bryta sönder behandlingen av frågorna, om det skulle bli så, att lönefrågorna behandlades av jordbruksutskottet, när det gällde domänverket, och av statsutskottet, när det gällde de andra verken, men alla övriga frågor rörande dessa verk av bankoutskottet. Jag får uppriktigt säga, herr talman, att jag förstår inte, hur det skulle gå till. Det skulle nog bli en ganska stor oreda och villervalla. För de affärsdrivande verken, särskilt järnvägarna och posten samt även telegrafan, spela ju lönefrågor en mycket väsentlig roll. Lönefrågor och taxefrågor hava här en avgörande betydelse. Menar konstitutionsutskottet, att om t. ex. Kungl. Maj:t skulle hänskjuta en fråga om järnvägstaxorna eller telefontaxorna till riksdagen, den frågan skulle behandlas av bankoutskottet, medan återigen lönefrågorna skulle behandlas av statsutskottet.

Det synes mig att redan med det, som jag nu anført, det borde vara ådagalagt, att det klokaste är att behålla allt detta under statsutskottet. På de av mig anförda skälen anser jag, att alla dessa ärenden måste vara kvar där.

Nu vill konstitutionsutskottet i gengäld överlämna åt statsutskottet pensionsfrågorna, vilka under ett tiotal år eller mera varit förlagda till bankoutskottet. Jag menar, att det knappast före-

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

ligger fullgiltiga skäl för att på detta sätt flytta dem tillbaka utan vidare, utan de kunna väl stanna där de äro.

Har jag kommit så långt i betänkandet, så återstår egentligen endast slutet av detsamma eller den del, vari det talas om riksdagsarbetets förenkling och där det uttalas en del mycket tänkvärda ord, huru man skulle kunna vidtaga en del dylika förenklingar, såsom att t. ex. i början av riksdagen, särskilt under de 40 första dagarna, endast ha ett arbetsplenium i veckan och vidare sätta bordläggningsplena senare på dagen o. s. v. Men, herr talman, allt detta kan göras utan vidare, och därför torde icke behövas någon stor utredning. Talmännen kunna väl ordna så, att det blir på detta sätt. Det är en del andra frågor, ofta småfrågor, som härvidlag kunna inverka. Vi ha haft en sådan annan fråga före i dag, vi började ju överläggningen med en interpellationsdebatt. Jag skulle vilja fråga: varför icke förlägga interpellationsdebatter till bordläggningsplena i stället för att börja ett stort arbetsplenium med en sådan debatt? Det är ju här fråga om en småsak, och vad jag nu sagt har naturligtvis icke något att göra med den interpellationsdebatt, som vi haft i dag, utan jag har blott yttrat mig i allmänhet.

Om man emellertid skall få fram något i den ena eller andra riktningen, då menar jag, att intresset här i kammaren bör vara så starkt för saken, att man även må kunna under några månader av riksdagsarbetet från intresserade ledamöter av riksdagen och enkannerligen naturligtvis från dem, som sitta i utskott, få fram ett förslag, som så småningom resulterar i en motion med begäran om den utredning, som man önskar, men då bör det vara så, att man verkligen säger, huru det skall vara, och endast behöver begära medverkan av Kungl. Maj:t i den del, där Kungl. Maj:t skall vara med om att ingripa. Skulle den hemställan bifallas, som utskottet här framställt, då komme naturligtvis detta att föra med sig en stor utredning — jag föreställer mig genom en kommitté. Det blir ledamöter från statsutskottet, bevillningsutskottet, bankoutskottet samt jordbruksutskottet och så ämbetsmän från administrationen från olika håll, som komma att anlitas, och så blir det en stor utredningsapparat, och det menar jag, herr talman, att saken icke är värd på det stadium, varpå den befinner sig.

Jag skulle kunna inskränka mig till att yrka borttagande ur motiveringen av det, som rör bankoutskottet och statsutskottet och deras arbete, men då det, som sedan återstår, icke är något väsentligt, yrkar jag, herr talman, avslag på detta betänkande.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Norman* och *Nilsson* i Landeryd.

Herr Rydén: Herr talman! Jag tillhörde dem av riksdagens ledamöter, som av konstitutionsutskottet nu i år blev anmodad deltaga i rådplägningen rörande frågan om ändring i riksdagsarbetet. Och jag må säga, att när jag fick se konstitutionsutskottets utlåtande, så innebar det för mig en mycket stor besvikelse. Jag

tyckte — om jag får lov att använda den gamla sentensen om berget, som födde en råttan — att till och med råttan var ganska vanskapad.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Det synes mig, som om konstitutionsutskottet icke alls skulle ha något riktigt grepp på hela detta spörsmål, och i varje fall, om det har det, så har det varit förborgat för majoriteten inom utskottet. Nu har denna fråga fallit i första kammaren, och därför vill jag endast säga några ord och antyda den uppfattning, som jag gjort mig till tolk för vid överläggningen inom konstitutionsutskottet.

Jag har många gånger här i kammaren uttalat den uppfattningen, att det var ett mycket stort och ödesdigert missgrepp, när man genom 1909 års grundlagsfästa beslut sprängde behandlingen av budgeten. Från att den förut med avseende på utgifterna legat ensamt på statsutskottet sprängde man den på tre utskott. Först och främst vill jag erinra, att jag då voterade avslag på förslaget om jordbruksutskottets inrättande. Det är sålunda icke någon ny uppfattning, jag nu kommit till. Men vidare vill jag framhålla, att jordbruksutskottets inrättande synes mig ha varit en fullständig onödighet och bara ha medfört, om jag ser saken ur budgetsynpunkt, trassel och svaghet. Herrarna skola icke föreställa sig, att jordbruksärendena bliva bättre behandlade nu än innan jordbruksutskottet var inrättat. Det fanns på den tiden en särskild avdelning inom statsutskottet, den s. k. inkomstavdelningen, som hade jordbruksärendena om hand, och där sutto de dugligaste lantmännen inom riksdagen. På den tiden ansågs det förnämligt att tillhöra statsutskottet, och de duktigaste bönderna i andra kammaren gingo in i statsutskottet och kommo på avdelningen för jordbruksärenden. Jag vill icke säga något ont om jordbruksutskottet, men kvalitativt representerar det icke ett framsteg i jämförelse med den gamla avdelningen i statsutskottet, som behandlade jordbruksärenden. Dessa ha icke blivit bättre behandlade, det skall kammaren icke föreställa sig, sedan de fått ett eget utskott. Men väl ha inadvertenser och slitningar och motsättningar ur budgetsynpunkt uppstått genom detta utskotts inrättande, och jag har ofta varit i tillfälle under min riksdagstid att påpeka, huru genom den gjorda sprängningen åstadkommits just sådana ojämnheter.

Icke heller anser jag, att det var någon fördel att spränga ut från statsutskottet handläggningen av pensionsärendena. Det finnes ett inre sammanhang mellan lön och pension, det kan man aldrig komma ifrån. Och på den tiden, då lönefrågor och pensionsärenden behandlades av samma utskott, blev det ett vederhäftigare arbete och mera konsekvens och reda däri, än sedan man sprängde sönder dessa ärenden, så att lönefrågor behandlas av ett utskott och pensionsfrågor av ett annat. Det ligger i sakens natur och innebär icke något underkännande av någon, om man säger, att om ett och samma utskott har att taga hand om båda dessa slag av ärenden så bli de bättre behandlade, än om de skola delas ut på olika utskott.

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.

(Forts.)

Nu ligger det givetvis icke till på det sättet, att man kan återgå till ordningen före 1910. Såsom hela budgetarbetet utvecklats sig, är det icke möjligt att överföra alla dessa ärenden till statsutskottet genom att utöka detta utskott med nya avdelningar, utan man får göra det medgivandet åt förhållandena, att man får tänka sig en uppdelning på mer än ett utskott vid budgetbehandlingen i vad den avser utgifterna. Men då vill jag uttala — jag vet icke för vilken gång i ordningen — som min bestämda uppfattning, att på mer än två utskott är det icke lämpligt eller nödigt att fördela budgetbehandlingen i vad den avser utgifter. Det är ett utskott för mycket att spränga den på tre.

När det gäller att reflektera över, huru man på lämpligaste sätt skall kunna ordna denna sak, så har det syntts mig, att den naturligaste uppdelningen av budgetens utgiftssida vore, om statsutskottet hade att behandla huvudtitlarna och ett annat utskott utgifter för kapitalökning. Statsverkspropositionen är ju indelad i 12 huvudtitlar, och om dessa handlades av det ena utskottet och utgifterna för kapitalökning behandlades av det andra budgetbehandlande utskottet, så hade man undgått att ha budgetbehandlingen sprängd på tre utskott. Om herrarna icke vilja kalla detta andra utskott bankoutskottet, så kalla det statens affärsutskott eller banko- och affärsutskottet eller vilket fint namn man kan hitta på. Här skulle alltså behandlas frågor rörande riksbanken, riksgäldskontoret och dessa stora affärsdrivande verk, som få sina utgifter reglerade i den del av budgeten, som omfattar utgifter för kapitalökning. Dessa ärenden ha med varandra ett övervägande inre samband, som gör, att jag tycker, att denna uppdelning av budgetbehandlingen visserligen icke bleve idealisk men dock den minst angräpliga, som man kunde tänka ut. Och därför gjorde jag mig till tolk för den uppfattningen vid rådplägningen med konstitutionsutskottet, att utskottet borde föreslå, att budgetbehandlingen i avseende på utgifterna lades på två utskott enligt den fördelning, som jag här talat om. Detta skulle i stora drag innebära, att fjärde avdelningen i statsutskottet, som har att behandla utgifterna för kapitalökning, skulle flytta in i detta bankoutskott eller vad man vill kalla det andra utskottet och att detta skulle göras till ett stort och förnämligt utskott, och det bleve det också, om det finge en så betydande del av budgetbehandlingen på sin lott. Sedan skulle man flytta jordbruksärendena till statsutskottets fjärde avdelning, vars bord blivit tomt genom att de ärenden, det förut haft att behandla, flyttas över till ett annat utskott, och i denna avdelning skulle de dugligaste bönderna insättas. Det vore en naturlig uppdelning om man ginge till väga på det sättet. Det skulle bliva, som det var förr i världen, enhet över det hela, och riksdagen skulle icke behöva handlägga budgetärenden, i vad de anginge utgifter, än så och än så, som blivit en följd av den söndersplittring, som skedde 1909.

Så var det en annan fråga, som vi också voro anmodade att yttra oss om, nämligen själva budgetbehandlingen i kamrarna. Jag vill uttala som min uppfattning, att så länge vår statsbudget var

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*

(Forts.)

liten och så länge vi rörde oss med små skatter, så trängde aldrig riksdagens budgetbehandling på det sätt i förgrunden, som nu kommit att ske. När denna olyckliga söndersplittring av budgetbehandlingen skedde 1909 uppgick hela statsbudgeten till föga mer än 200 miljoner kronor, och då var kronoskatten en krona per bevillningskrona. Då spelade budgetbehandlingen icke någon så stor roll som nu. Det gällde då icke folkets existens — höll jag på att säga — när man behandlade dessa ärenden. Denna budget var i förhållande till vår nuvarande stora budget och våra enorma skatter ett rent lekverk. Nu har budgeten svällt ut till det mångdubbla, uppåt miljar-den, och skatterna ha uppgått till belopp, som vi skulle häpnat inför, om vi då tänkt oss möjligheten därav. Och bliva tiderna hårda, som åtskilligt tyder på, så räds jag, att vi icke kunna taga budgetbehandlingens så lekande lätt, som organisatoriskt sett framgår av vår författning. Herrarna och damerna i den mån de komma att få erfarenhet i budgetfrågor, skola säkerligen få sysselsätta sig med detta problem — nöden driver till detta — och då få vi icke syssla därmed så legert som vi gjort, utan behandla denna sak allvarligare och icke väja för att vidtaga radikala åtgärder för att bemästra svårigheterna.

Hur skall man då lägga budgetbehandlingen, så att man får översikt över det hela och har möjlighet att ha det så ställt, att riksdagen verkligen har budgeten i sin hand helt och hållet? Ja, det har utvecklats sig ett sätt att behandla denna sak inom regeringarna, som förmodligen förr i världen hade mycket lätt att ordna en statsbudget, men som nu ha oerhörda bekymmer att få ihop en finansplan, när budgeten göres upp. Huru går det till där nu, när statsverkspropositionen göres upp? Jo, det tillgår på det sättet, att någon gång, innan man börjar budgetbehandlingen inom de olika departementen, har regeringen en beredning, där man resonerar om de allmänna principerna för det hela, och i de överläggningarna spelar naturligtvis finansministern en ganska betydande roll. Sedan får varje departementschef, så gott han förstår, efter de direktiv, som givas i denna beredning, arbeta ut sin huvudtitel. Och så de sista dagarna, innan riksdagen kommer, sammanträder regeringen till den stora och för alla departementschefer hemska budgetjustering, då man skall slakta allt, som icke kan få komma med. Då har finansministern gjort upp inkomstberäkningen. Man har inkomstsidan klar, och man ser, vilka tillgångar som finnas. Och då gäller det för regeringen att vid detta samlade plenum säga: så och så mycket måste strykas bort. Vad kunna vi stryka bort av det, som man tänkt sig på huvudtitlarna? Och då stryker finansministern och departementscheferna i samråd med varandra det, som icke kan komma med. Så kommer statsverkspropositionen fram till riksdagen. Men bakom står i varje fall ett verkligt budgetarbete, och bakom står, att till slut få de separata anspråk, som kunna finnas hos de olika departementscheferna, underkastade en granskning och ett vägande mot varandra. Och det sker under ett gemensamt arbete och under en gemensam synvinkel. Jag tror, att det enda sättet för riksdagen att

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

få en ordning i sin budgetbehandling blir att tillämpa ungefär det-
samma. Och då kommer man icke ifrån två läsningar av budgeten.
Jag vet icke, om herr Lindman varit med om att göra upp en stats-
verksproposition, sedan det blivit så svåra tider. Det var ju mycket
lätt på den tiden, innan de ekonomiska svårigheterna blivit sådana
de nu äro. Men om herr Lindman varit med därom, så tror jag han
skulle gjort den reflexionen, att man blir tvungen att icke låta det
enskilda beslutet i varje anslagspunkt ske alldeles isolerat från det
hela och utan att ha någon möjlighet att sedermera på grund av
förhållandena, sådana de utvecklats sig under riksdagen, göra en juste-
ring. Jag har den uppfattningen, att vi bli tvungna till det. Jag
är säker på, att kammaren i dag skall med mycket stor majoritet gå
emot mig. Men när det varit några nödår, då skall ni säkert komma
att sentera vad jag framfört i detta sammanhang. Vi bli tvungna
att ordna det på det sättet, att budgetbehandlingen blir preliminär, så
att ärendena behandlas och beslut fattas här, och sker det icke någon
ändring, när budgeten slutligen fastställs, så bli de definitiva. Men
man måste ha möjlighet att kunna göra ändringar i den slutliga pröv-
ningen. Man måste kunna göra vad jag kallar slakta här och var
på utgiftssidan, ifall det är nödvändigt, och lägga till här och var på
inkomstsidan, ifall det är nödvändigt. Men man kan icke ha det
fastslaget, att de först beslutade utgifterna äro ovägrligen bestämda,
så att man icke har möjlighet att företaga justeringar på grund av
hela budgetläget sådant det är vid den tidpunkt, då hela budgeten
skall fastställas. Detta är en mycket inopportun mening att uttala.
ty alla möjliga ledamöter av riksdagen, som var och en ha sitt spe-
ciella önskemål, tänka som så: det där är alldeles för riskabelt; har
man fått en sak igenom, så är det icke värt att släppa efter, så att
det kan bli en slutjustering i sista ögonblicket. Ja, det kan man
hålla på nu. Men när tiderna bli svårare, så blir man tvungen att
göra, som de olika departementscheferna nu få göra, en beskärning
på de punkter, där det är omöjligt att komma över. Då har jag
framkastat den tanken vid överläggningen inom konstitutionsutskot-
tet, att budgetbehandlingen skulle vara preliminär ända tills riksstat-
ten skall uppgöras. Då sammanträder en budgetnämnd, och denna
budgetnämnd måste vara sammansatt av representanter från de ut-
skott, som ha budgetbehandling. Alltså, om jag tänker mig två bud-
getbehandlande utskott och bevillningsutskottet, så måste de sam-
manträda genom delegationer, som bilda en budgetnämnd, och denna
budgetnämnd måste ha rätt att direkt till riksdagen, alltså oberoende
av både statsutskottet och bevillningsutskottet och eventuellt banko-
utskottet, lägga fram förslag till riksstat. Och det förslaget till
riksstat skall vara helt, d. v. s. det skall upptaga alla inkomster,
som man måste använda, och det skall upptaga alla utgifterna. Där-
vid måste man gå ut från, att vid denna definitiva behandling i riks-
dagen får intet yrkande ställas annat än i form av en hel riksstat.
Det går icke, att en ledamot föreslår ändring på den punkten, och en
annan ledamot föreslår ändring på den punkten o. s. v., utan var

och en, som vill göra ett ändringsyrkande, måste göra yrkande på en hel riksstat. Om han föreslår en utgiftsökning, så måste han föreslå en motsvarande inkomstökning, så att det blir en sammanhängande riksstat. Sedan få kamrarna avgöra, och beslutet måste bli, att kamrarna stanna vid en hel riksstat. Om kamrarna stanna vid olika beslut, får den gemensamma voteringen avgöra, vilken riksstat som skall bli den definitiva.

Det nu anförda är ett utkast, som jag tillåtit mig framföra i konstitutionsutskottet, och det är klart, att det kan göras många invändningar mot detta. Och så länge herrarna och damerna anse sig kunna lugnt likt strutsen sticka huvudet i busken och icke göra någonting, så avvisas naturligtvis sådana tankar som dessa. Men i samma mån som budgetnöden tvingar oss att se allvarligare på denna sak, så får man taga dem i övervägande. Jag får säga, att jag har icke ett spår till förtroende för samarbetet mellan statsutskottet och bevillningsutskottet, som skulle löpa från riksdagens början och framåt. Det blir ingenting av det. Ty vad bevillningsutskottet kan veta är att få litet reda på de ändringar, som skett beträffande det löpande årets budgetsläge. Men det kan statsutskottet lika väl få reda på, ty de få det från finansdepartementet båda två. Och vad bevillningsutskottet kan vid en sådan rådplägning få veta, det är huru mycket ökade utgifter statsutskottet tänker föreslå. Men därför behövs icke något sammanträde, utan det kunna de få reda på genom statsutskottets betänkanden eller genom direkta meddelanden. Jag vill naturligtvis icke förkasta dessa sammanträden, men jag vill uttala som min uppfattning, att de komma icke att göra någon vidare nytta i realiteten med hänsyn till möjligheten att ha en samlad hand över budgetbehandlingen. Sålunda tror jag icke det blir möjligt att taga detta problem så enkelt, som man gjort hittills. Så länge som det går på det gamla viset att ha en av jordens primitivaste budgetbehandlingar, som vi ha i Sverige, så länge går det naturligtvis, men i samma ögonblick som vi komma in i verkligt svåra tider, så går det icke, utan det brakar samman. Och då bli vi tungna att söka andra utvägar, och då har jag sökt övertänka möjligheterna här och stannat vid denna, som jag nu skisserat.

Slutligen skulle jag vilja, herr talman, innan jag slutar, säga något om själva arbetssättet inom riksdagen. Jag tillhörde 1916 års sakkunnignämnd, som var tillkallad för att föreslå förenklningar i riksdagsarbetet, de som medförde inskränkning i motionstiden, inrättandet av andra lagutskottet o. s. v. Jag gjorde redan då den iakttagelsen, att det var alldeles oerhört, vad de svenska riksdagsmännen äro urkonservativa — de må vara politiskt radikala aldrig så mycket — när det gäller att bedöma frågor om riksdagens egna arbetsmetoder och den slentrian, som finnes där. En sådan sak t. ex. som att vi skulle kunna avkorta utskottsvalen genom att lämna den utvägen i författningen öppen, att när partierna vore eniga, så skulle vi icke behöva gå i två dagar och driva här för att välja utskott, utan någon av förtroendemännen inom partierna kunde framträda och

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

meddela: partierna äro eniga att föreslå följande sammansättning; talmannen klubbar, pang, och så äro utskotten valda, nej, det var alldeles omöjligt att få igenom något sådant. Utan här gå vi och driva i två dagar i och för utskottsvälen, fastän vi varit eniga om listorna. Jag har aldrig känt mig vara med om så stor narraktighet, som när vi här 230 ledamöter skola i två dagar dansa runt kring talmansbordet, när man vet, att det kunde vara gjort på fem minuter, om man fått det ordnat på ett praktiskt sätt. Men det har icke varit möjligt att få igenom något sådant.

Detsamma gäller om vårt voteringsinstitut. Det föreligger en rätt att begära votering här i Sverige, som gör, att vi ha voteringar i mycket större utsträckning, än som är normalt. Bland de sakkunniga räknade vi ut, att det var en mängd voteringar, som man skulle kunna med en viss rätt beteckna som okynnesvoteringar, där kanske icke mer än 20 eller 30 röster samlades för minoritetens ståndpunkt. Men på grund av att en enda person begärt votering, hade hela kammaren fått vara med om att votera. Och skola vi nu ha det här allra nyaste, som vi fått in förslag om i dag, nämligen öppen votering med namnupprop i alla frågor, så skapa vi ju en alldeles monstruös form för vårt arbete i riksdagen, som gör att vi knappast komma ur fläcken bara på grund av att vi äro så förskräckligt opraktiska och formella, när det gäller att anordna sådana saker. Här ha vi varit med om allesammans många gånger i församlingar ute i landet och sett, att det gått att votera i ett enda ögonblick till exempel genom handuppräkning. När det syns, att det är en stor majoritet, så blir det icke mera, utan saken är avgjord. Men vi skola införa, att var och en skall ropas upp o. s. v., och det tager 20 à 25 minuter att förätta en liten votering, när det i många fall icke föreligger någon tveksamhet, utan det skulle kunna ske t. ex. genom handuppräkning eller någon annan enkel och praktisk metod.

Vi ha många tunga och byråkratiska former att dragas med i vårt riksdagsarbete, så att om vi vore litet mindre formella än vi äro här i vårt land, skulle vi kunna ordna vårt arbete på ett ofantligt mycket mera praktiskt och enkelt sätt. Och jag har dristat mig att säga att man får lov att en gång gå till grunden med dessa problem. Jag tror icke ett dugg på herr Lindmans tanke, att man kan lösa saken på det sättet, att några enskilda riksdagsmän gå tillsammans och resonera om, hur detta skall ordnas. Utan om det skall bli någonting av, får regeringen kalla tillsammans några, mycket få, av riksdagens starkaste karlar för att göra upp ett förslag och lägga fram det för riksdagen. I annat fall blir det ingenting gjort på detta område annat än att vi prata och prata, och det blir intet resultat av det.

Nu skall jag icke, herr talman, göra något annat yrkande än om avslag på utskottets hemställan. Hade det icke varit så, att herr Swartz' yrkande i första kammaren fallit, skulle jag ha ställt samma yrkande här. Men under nuvarande förhållanden yrkar jag, som sagt, endast avslag på utskottets hemställan.

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Då jag varit med om att i utskottet utan reservation underteckna konstitutionsutskottets föreliggande utlåtande, skall jag be att få säga ett par ord.

Utskottet har mycket allvarligt rådgjort om hela denna sak, och behandlingen har tagit mycket lång tid, beroende på att utskottet har underhandlat med framstående ledamöter ifrån statsutskottet, bevillningsutskottet och bankoutskottet. Ledamöter ifrån dessa tre utskott hava således inför konstitutionsutskottets delegerade framfört sina önskemål på detta område. Så har konstitutionsutskottet mycket välvilligt upptagit de framförda önskemålen och utformat dem i de direktiv, som finnas angivna här i utskottsutlåtandet. Men när nu ärendet i dag kommit före till behandling — jag har tidigare åhört debatten i första kammaren — då visar det sig, att vissa utskottsledamöter, dessa starka karlar i statsutskottet, icke kunna vara med om ett godkännande av de direktiv, som sålunda framförts från enskilda ledamöter. Jag förstår såväl orsaken. Orsaken är väl den, att var och en av statsutskottets ledamöter har fullt klart för sig, hur programmet skall se ut, men det stämmer icke med cirklarna för var och en. Jag kan förstå, att det kan vara en del, som kanske ha större sympatier för de riktlinjer, som uppdragits av herr Thulin, medan andra anse, att de av herr Westman framförda riktlinjerna äro bättre.

Emellertid tycker jag mig märka, att vad man särskilt på sina håll icke gillar är, att konstitutionsutskottet i dessa direktiv icke föreslår, att jordbruksutskottet skulle avskaffas. Jag tror emellertid, att man kan säga, att läget i riksdagen, i varje fall i andra kammaren, är sådant, att lantmännen icke komma att gå med på ett förslag, som går ut på att avskaffa jordbruksutskottet. Jag är icke själv jordbrukare, men om jag vore det, skulle jag spjärna emot ett sådant förslag. Man kan säga, att det går an att bilda en särskild avdelning inom statsutskottet och sätta dit de främsta jordbrukarna, och därigenom få ett mycket starkt utskott. Ja, men denna avdelning beslutar icke, utan det sker två läsningar, och när statsutskottet sammanträder i plenum, kan det hända, att jordbrukarna komma i minoritet, när det gäller deras speciella ärenden. Nu sitta jordbrukarna i jordbruksutskottet. Visserligen finns det där representanter, som bevaka det allmännas intressen, men jag tycker, att jordbrukarna i alla fall fått en viss fördel, genom att de ha ett särskilt utskott, som behandlar deras ärenden. Om detta är riktigt, vill jag låta vara osagt. Jag skulle kunna instämma med herr Rydén, att det kanske vore bättre, att man icke hade det på det sättet, men jag förstår den känsla, som finnes hos jordbrukarnas representanter, att de icke vilja släppa den fördel, som de ha vunnit. Jag tror, att konstitutionsutskottet haft klart för sig, att om man skall få igenom en reform i syfte att uppnå förbättringar i de avseenden, som det här är fråga om, så skall man icke föra fram den saken, därför att den skulle komma att möta motstånd och i varje fall uppväcka en oerhörd strid, och därför har konstitutionsutskottet icke velat vara med härom.

Vidare ha vi kapitlet om två läsningar, som vi nu hörde, att

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*
(Forts.)

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*

(Forts.)

herr Rydén och andra av statsutskottets ledamöter för sin del för-
orda. För min personliga del är jag icke tilltalad av dessa två läs-
ningar. Min uppfattning överensstämmer med den, som statsutskot-
tets ordförande tillkännagivit i första kammaren. Jag tror, att un-
der första behandlingen skulle man icke fatta beslut under samma
ansvar som nu, och följden skulle bli, att riksdagen skulle ställa sig
mycket välvillig till framställda krav och anslag för olika ändamål,
och så vid andra läsningen, när allt skulle sammanfattas och definiti-
tiva beslut fattas, skulle man komma att få se en köpslagan mellan
intresserade från olika håll, en köpslagan, som jag tror icke skulle
komma att bli tilltalande. I varje fall skulle det komma att väcka
underliga känslor i landet, när riksdagen först beslutar att bevilja det
och det anslaget, och sedan vid andra läsningen helt enkelt stryker
bort detsamma.

Som frågan nu ligger, anser jag, herr talman, det alldeles över-
flödigt att närmare ingå i sakdebatt. Jag får väl pliktskyldigast
yrka bifall till utskottets hemställan, men jag må säga, att mig per-
sonligen är det fullkomligt ligkiltigt, vilket beslut kammaren fattar.
När meningarna äro så delade, som de äro bland statsutskottets leda-
möter — hur bankoutskottets ledamöter ställa sig till frågan, ha vi
icke fått reda på ännu, kanske något yttrande kommer därifrån
senare — är det kanske bäst, att saken får ligga till sig, till dess
att dessa personer kunna komma överens om, hur de egentligen vilja
ha en omorganisation på detta område.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Jag har med
intresse tagit del av konstitutionsutskottets utlåtande nr 12 liksom
av de av herr Westman och de av herr Thulin framförda önskemå-
len. Det förra förslaget är mera begränsat, medan det senare upp-
tager en hel del programpunkter, som kammaren har att överlägg-
ga om.

Den budgetära frågan har här blivit utförligt behandlad. Jag
vill huvudsakligen beröra tvenne frågor, som röra motionerna och
konstitutionsutskottets utlåtande. På sid. 5 yttrar utskottet: »Vad
slutligen angår frågan om de tillfälliga utskottens avskaffande, vill
utskottet erinra om» etc. Utskottet anser emellertid, att riksdagens
fem tillfälliga utskott icke äro i grundlagen föreskrivna, utan att man
kan med avseende på dem och deras antal göra rubbningar. Det
har alltid förvånat mig, att man icke här i kammaren tänkt på möj-
ligheten att begränsa antalet av de tillfälliga utskotten. Om man
gör sig mödan att undersöka, skall man finna, att dessa fem utskott
icke behandla mer än ett sextiotal ärenden vid varje riksdag, som-
liga av dem 10, 11, 12 à 13, kanske något haft 14. För min del
kan jag icke förstå, varför man binder fast så ofantligt många av
riksdagens ledamöter vid dessa tillfälliga utskott, ledamöter, som
skulle kunna användas långt bättre genom arbete i andra utskott.
Jag anser, att ett antal av två tillfälliga utskott vore alldeles till-
räckligt. De finge i varje fall icke mer än 30 à 40 ärenden var-
dera att behandla. Men jag instämmer med herr Rydén, att ingen-

ting är svårare att rubba än de konstitutionella former, varunder riksdagen arbetar. Ingenting kan förändras eller ledas ur de en gång fastslagna formerna. Det finnes ingen institution, som är så urkonservativ och som är så svår att förmå att anpassa sig efter växlande förhållanden. Jag skulle önska, att man vid något tillfälle ville beakta, att det är ett slöseri med arbetskraft att slänga ut 60 ärenden till fem utskott. Det var den ena frågan.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Beträffande den andra frågan skulle jag särskilt vilja vända mig till herr Lindman. Han har gjort ett uttalande, som jag anses icke är så synnerligen smickrande för bankoutskottet. Jag visste icke, att dess ärade ordförande var här närvarande, när jag begärde ordet. Annars är jag övertygad om, att han helt säkert själv skulle tagit bankoutskottet i försvar. Herr Lindman ansåg, att bankoutskottet icke vore vuxet de stora uppgifter, som man nu sätter i utsikt att tillföra detsamma, nämligen värden om de affärsdrivande verken. Men jag ber att få säga, att om detta utskott icke är vuxet dessa uppgifter, så kan väl vilken riksdag som helst ändra dess personsammansättning. Jag tycker i varje fall, om jag undantager mig själv, att hela utskottet består av kunniga och dugliga personer, och jag är övertygad om att det kan föra i land avsedda nya uppgifter, isynnerhet om vederbörande förstå konsten att insätta lämpliga personer, som kunna sköta de föreslagna uppdragen. Visserligen kan det synas, att bankoutskottet ofta får kännas vid motgångar här i andra kammaren. Skenbart ser det också ut som om vi vid våra sammanträden skulle utse vissa reservanter för att åstadkomma en livligare debatt i denna kammare, men det är icke fallet, ehuru väl olyckan inträffar, att det nästan alltid är samma personer som sköta dessa reservationer.

Jag ber nu att få säga, att jag är övertygad om, att ingen i utskottet skulle vilja motsätta sig, att pensionsväsendet borttages från detsamma. Det finns ingenting svårare att sköta i riksdagen än just pensionsfrågor. Vi hava därvidlag alltför svävande om ens några principer att hålla oss vid. Här i kammaren behövs blott, att en reservant uppträder och yrkar på ett högre pensionsbelopp, så ha vi ögonblickligen hela kammaren emot oss. Givmildheten är så stor i denna kammare, att ju större belopp man föreslår åt de personer, som behöva pension, desto större sympatier får man i kammaren. Häromdagen, när vi ledo en serie nederlag här i kammaren, uppträdde i en pensionsfråga en kammarledamot och föreslog ett pensionsbelopp alldeles i luften och ögonblickligen var kammaren färdig att antaga förslaget, trots att utskottet avstyrkt framställningen och ingen myndighet yrkat på någon pension till vederbörande. Detta är ett bevis på, att skötseln av pensionsärendena vilar på svaga grunder. Därför gillar jag den uppfattning, att de, som ha lönefrågorna om hand, även böra taga hand om pensionsväsendet. Dessa åsikter hava tidigare i dag uttalats såväl av herr Lindman som av herr Rydén.

Herr Lindman har sagt, att de affärsdrivande verken hava en så stor betydelse, att de icke torde kunna skötas av bankoutskottet.

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

Denna mening uttolkade jag bakom hans ord. I varje fall ber jag att få hänvisa till det faktum, att bankoutskottet mycket lätt kan omsättas. Det hör väl till valrörelsen i kammaren, och det brukar gå synnerligen lätt, särskilt när det är fråga om att köra ut någon från ett utskott. Herr Rydén uttalade också vissa tvivel om bankoutskottet. Han sade, att det skulle bli ett stort och förnämligt utskott. Jag vågar påstå, att det redan är ett stort och förnämligt utskott. Oaktat de ständiga nederlagen har dock detta utskott med jämnmöd burit sina motgångar, och aldrig suckat eller klagat över dem, knappast ens inom utskottets lokaler, där man blott beklagat, att dess visdom icke räckt till för att tillfredsställa alla, som vilja ha pensioner i detta land.

Jag ber att få återkomma till de ändringar, som konstitutionsutskottet föreslagit, och jag vågar påstå, att man kan knappast få någon fast punkt i det hela. Det är en osäkerhet och ett tvivel om framgången av de förslag, som man så försiktigt skjuter fram. Det finnes icke den ringaste kraft i någon av dessa framställningar, utan det är lösa reflexioner, som jag för min del anser, att riksdagens andra kammare icke kan fatta ståndpunkt till i deras nuvarande skick. Men det finns ju, såsom herr Rydén nyss sade, ingen mera konservativ inrättning än andra kammaren, utom möjligen första kammaren. Det är ingalunda vare sig lätt eller angenämt att genomföra reformer i kammaren, och jag tager för givet, att det skall gå åtminstone hundra år, innan vi komma till insikt om nödvändigheten av de relativt små förändringar, som här ställas i utsikt. Utskottet har ju för övrigt icke alls vågat taga någon definitiv ståndpunkt till dessa förändringar. För att kunna råda bot på den allmänna konservatismen föreslog herr Rydén, att vi skulle utse några starka karlar, som skulle kunna åtaga sig den höga uppgiften. Jag skulle lyckönska kammaren, om vi kunde leta upp några sådana. Vi ha ju visserligen både herr Starbäck och herr Bengtsson i Kullen och herr Kinmanson, och jag skulle glädja mig mycket, om dessa herrar kunde göra något för att minska den urkonservatism, som herr Rydén påstod finnes här i kammaren. Jag ber att få livligt instämma i herr Rydéns uttalande.

Men då jag anser, att utskottets utlåtande är i flera avseenden alltför svävande, skall jag, sedan jag nu funnit, att det förkättrade bankoutskottet enligt mångas åsikt är alldeles för obetydligt för att kunna övertaga de uppgifter, som man här ställt i utsikt för det samma, be att få yrka avslag på utskottets framställning.

Herr Lithander: Jag är icke såsom den siste ärade talaren beredd att öka arbetslösheten genom att inskränka de tillfälliga utskottens antal och sålunda skapa även arbetslösa riksdagsmän, men vad beträffar överflyttandet av pensionsärendena till statsutskottet, så tror jag att det vore en klok åtgärd, ty de skulle nog då få en mera enhetlig behandling, och man skulle i fråga om dem kunna följa vissa önskvärda principer.

Jag begärde emellertid ordet för att säga något rörande sam-

arbetet mellan statsutskottet och bevillningsutskottet. För min del tror jag, att det skulle vara önskvärt, att vid ett mycket tidigare skede, än som nu sker, ett samarbete mellan statsutskottet och bevillningsutskottet komme till stånd. Nu sker det mot slutet av riksdagen, ofta sedan en hel del av riksdagsmännen rest hem och ofta i allra sista stunden, då det jämkas ihop och bevillningsutskottet har att fylla bristerna. Jag tror, att det skulle vara önskvärt, utan att de båda utskotten i ringaste mån ingrepe i varandras funktioner, att det bleve en närmare kontakt mellan det utskott, som bestämmer utgifterna, och det, som bestämmer täckningen. Det är ju i allmänhet så, att om man litet grand tänker på, hur man skall kunna skaffa pengar, så tror jag, att det råder litet större besinning, än om man icke alls eller i varje fall mycket litet ägnar någon tanke åt den saken. Nu är det nog så, att det skulle kunna utbildas en praxis, utan att man gjorde något intrång på gällande bestämmelser, och jag tror, att man skulle kunna ernå denna sak, om i detta avseende verkligen förefunnos god vilja från dessa båda utskott, som dock ha så mycket gemensamt.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*
(Forts.)

I övrigt ber jag, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om avslag på utskottets hemställan.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Jag har ansett mig böra begära ordet i denna fråga, emedan jag icke kan finna annat än att konstitutionsutskottet kommit med reformer, som varken äro högst nödiga eller högst nyttiga, och det är ju som bekant en förutsättning i grundlagen, för att en sådan reform skall komma till stånd. Jag vill också säga, att jag icke kan dela herr Rydén's åsikt, att budgetfrågorna behandlas lekande lätt, ja till och med lättsinnigt, såsom jag uppfattade, att han ville säga. Jag vill fråga herr Rydén: är det verkligen så, att han i egenskap av ledamot i statsutskottet kan göra ett sådant påstående? Jag vill i stället göra gällande, att om någonstans ärendena med avseende på budgeten — jag syftar med ordet budget i detta sammanhang på utgifterna — behandlas med noggrannhet och ingående skärpa, är det säkerligen i statsutskottet. Vill herr Rydén verkligen påstå motsatsen?

Sedan har här uttalats det önskemålet, att man skall hålla riksdagens ledamöter å jour med, hurudan budgetens ställning är. Just i detta syfte, för att i någon mån klargöra, huru förhållandena äro, vill jag nämna, att jag har i min hand papper, som äro under-tecknade av statsutskottets kamrerare den 11 maj 1922, av vilka framgår, att statsutskottet, i stället för att förfara lättsinnigt beträffande utgifterna, på riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 åstadkommit en nettominskning av 2,786,271 kronor och på tilläggsstaten för innevarande år en nettominskning av 3,919,654 kronor. Om jag därtill lägger, för att icke något missförstånd skall råda, att i dessa siffror icke ingår en lättnad i budgeten, som man vunnit däri-genom, att levnadskostnadsindex sjunkit så betydligt, förstå herrarna, att det är raka motsatsen till lättsinne, som ådagalagts från statsutskottets sida, då det i varje fall lyckats åstadkomma så pass avse-

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

värda nettominuskningar. Jag kan härvid icke neka mig nöjet att slå fast detta, då, såsom jag tror, herrarna hade den uppfattningen, då statsverkspropositionen kom, att regeringen denna gång varit alldeles osedvanligt hårdhänt, då det gällt att skära ned utgifterna. Jag tror, att ingen skall kunna jäva det påståendet, att vi hade den uppfattningen, när vi fingo del av statsverkspropositionen.

Den enda ökning, som förekommer i kolumnen för innevarande års tilläggsstat å det papper jag nyss citerade, emanerar från jordbruksutskottet — nionde huvudtiteln — som alltså visat sig hava en mera lätt hand och kanske då också, för att använda herr Rydén's terminologi, kan sägas hava farit något litet lättsinnigare fram än statsutskottet.

Vad sedan beträffar utskottets förslag, att man skall taga pensionsärendena från bankoutskottet och giva dem åter till statsutskottet, skall jag be att få gentemot herr Rydén och andra, som ha den uppfattningen, i all underdånighet påpeka, att det väsentligaste av pensionsärendena är reglerat förut genom bestämmelser i respektive lönestater och pensionsreglementen, och det är alltså i de flesta fall för bankoutskottet icke fråga om något annat än att behandla förslag om beviljande av pensioner till sådana, som icke ha laglig rätt därtill, eller också gäller det tilläggs pensioner för sådana, som man ansett ha fått alltför låga pensionsbelopp på grund av för kort tjänstetid eller andra omständigheter. Det föreligger alltså enligt min uppfattning icke alls något sådant direkt samband mellan lönestaterna och dessa pensionsfrågor, som man här velat göra gällande, utan snarare tvärtom. Jag förmodar, att ett av skälen, varför man också flyttade över dessa ärenden till bankoutskottet, just var, att de strängt taget icke ha så mycket med statsutskottets ärenden att göra.

Så kommer utskottet och föreslår, att statens utgifter för kapitalökning skola flyttas över från statsutskottet till bankoutskottet. Jag skall icke ingå på den frågan, som här bragts på tal senast från herr Sommelius, nämligen om ett utskott kan anses förnämligt eller icke; jag skall blott påpeka det enkla förhållandet, att man dock har tagit undan lönefrågorna. Nu vill jag till herr Sommelius och även till herr Lithander ställa den frågan: vad är det, som väckt herrarnas uppmärksamhet i högsta grad beträffande de affärsdrivande verken? Icke är det frågorna om upplåning, utan om jag icke minns alltför galet och icke hört alldeles fel, har det varit just lönefrågorna vid affärsverken, som herrarna åtminstone kört med mest. Jag har icke gjort det och kommer icke att göra det av vissa skäl, bland annat det skälet, att man från den sidan, som herrar Lithander och Sommelius företrädesvis representera, gjort gällande, att det är alldeles för höga löner. Är det icke den sidan av saken, som herrarna fört fram? Jag tror, att det förhåller sig på det sättet. Lönefrågorna skulle nu alltjämt behandlas av statsutskottet, men däremot skulle de frågor, som röra upplåning för statens affärsdrivande verk, vilken upplåning enligt statsrevisorernas berättelse, sid. 91, under åren 1911—1920 uppgår till icke mindre än 442 miljoner kronor, flyttas över till bankoutskottet. Härvid har man mel-

lertid alldeles glömt bort att påpeka, att hittills har det varit så, att statsutskottet har en viss valfrihet, huruvida en utgift för till exempel nyanläggning av en järnväg skall utgå av länemedel eller av skattemedel. Detta har man helt och hållet glömt bort. Hur skall man kunna förklara, att det skulle vara så ytterligt nödvändigt att just flytta dessa låneärenden, som spela en minst lika stor roll i statens budget som någonsin de direkta utgifterna, vilka grundas på skattemedel? Jag trotsar någon att kunna förneka, att icke länemedlen ha lika stor betydelse som de anslag, som skola utgå av skattemedel.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Sedan har från herr Rydén sida lämnats en skildring, som jag finner vara ganska intressant, nämligen hur det går till i regeringen. Jag har ju haft mina aningar om den saken förut, men jag skulle vilja fråga herr Rydén: är herr Rydén beredd att förorda en sådan sakernas ordning, att regeringen, när den fattat sina provisoriska beslut, skulle lägga fram för offentligheten, vilken ställning regeringen intagit till de olika anslagsfrågorna? Är herr Rydén beredd att taga emot alla dessa deputationer, som jag föreställer mig skulle komma, ifall ett sådant förfaringssätt skulle användas, och är herr Rydén också beredd att taga konsekvenserna av, jag vågar säga, den kohandel, som skulle komma att äga rum, därest ett sådant förfaringssätt skulle vinna tillämpning? Nu har herr Rydén icke yttrat sig om den saken, men han vill ha en institution bestående av starka karlar, vilken jag förmodar skulle kallas budgetnämnd eller något sådant. Jag ber att få framställa en liten fråga: vill herr Rydén skapa en institution, som skall stå över både regering och riksdag, eller vad vill han med budgetnämnd av den beskaffenhet, som han här skisserat? Jag tror, att man behöver få dessa frågor närmare klargjorda.

Jag vill sluta med att säga, att jag finner huvudskälet för avslag på såväl utskottets hemställan som reservationerna vara, att man har för litet klarlagt, vad man egentligen vill. Och jag vågar då fråga: Är detta konstitutionsutskottsbetänkande i någon avsevärd grad klarare än tredje tillfälliga utskottets betänkande beträffande herr Vennerströms motion? Den frågan kan jag icke besvara annat än med nej. Det är minst lika suddigt, och den enda representant från utskottet, som yttrat sig i dag, ansåg nog innerst inne, att det vore bäst, om frågan fick ligga till sig.

Det är nog för övrigt på det sättet, och det, såsom jag misstänker, på ganska goda grunder, att hela detta teoretiska spörsmål, som dykt upp i en hast, har såsom så många andra sin upprinnelse i de kristidsförhållanden, som vi haft, och den miljonrullning, som ägt rum på grund av penningvärdets fall. Skulle vi icke kunna lugna oss en liten smula och vänta och se tiden an — åtminstone var det min lösen och många andras i den delegation, som herr Rydén här omnämnde, till vilken jag också genom omständigheternas makt råkade att bli kallad. Jag förde just till torgs det ordstävets, som man ju kan säga, att det har blivit: Vänta och se! Vi ha ju gjort åtskilliga reformer icke minst på budgetväsendets område, och innan dessa reformer visat sin verkan, tycker jag, att det är alldeles onödigt och

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.

(Forts.)

onyttigt att begära ytterligare en utredning, och därför ber jag, herr talman, att få yrka rent avslag på utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då denna fråga har fallit i första kammaren, skall jag naturligtvis icke offra lång tid på densamma. Det löftet skall jag även ärligt hålla.

Den ärade talaren på Stockholmsbänken uttalade sitt bestämda förkastande av tanken på en vidare revidering av det, som redan beslutats av riksdagen i fråga om att budgeten skulle uppsättas och statsförslaget uppgöras av statsutskottet. Ja, det är solklart, att kan man undvika någonting dylikt är det det bästa. Att man kunnat göra så hittilldags, och kanske en tid framåt, är naturligtvis beroende på, att man icke anstränger budgeten allt för mycket. Allting tyder emellertid på, att vi ansträngt budgeten år från år, och då undrar jag, om icke ett sådant förhållande kan uppstå redan under loppet av en riksdag att, när man kommer till slutet av riksdagen, man knappast kan uppgöra statsförslaget och täcka utgifterna med inkomster. Sådan kan ställningen bli, och då hjälpa nog icke alls förutfattade meningar. Då pressar saken fram sig själv. Jag fruktar, att vi just nu äro ute på denna stora belastningens väg med utgifter, och jag tror icke, att inkomsterna komma att följa utgiftsökningen. Det är just därför, som jag tror, att man icke skall så tvärsäkert utdöma det förslaget, att det skulle givas någon möjlighet för riksdagen att vid statsförslagets uppgörande korrigera sig själv, där så oundgängligen erfordras. Vi skulle verkligen vara att lyckönska, om icke det behovet komme att göra sig starkt gällande och det synnerligen snart. Jag förstår alltför väl, att ingen i grund och botten önskar att så skall ske.

Jag skall nu emellertid övergå från denna del av ärendet och med ett par ord beröra den olika fördelningen på utskotten av riksdagsärendena. Jag minns alltför väl, huru det vid 1909 års riksdag kämpades om, huru ärendena skulle förläggas och hurusom den ärade talaren på Malmöbänken då särskilt gick i strid för, att man skulle ha dessa frågor beträffande utgifter samlade till ett utskott för att hålla enhetligheten uppe och på så sätt få det bättre och jämnare. I dag gjorde han ändock ett så stort avsteg, att han sade, att vi kunde få fördela ärendena på två utskott. Ja, det är en stor förändring, som skett från den tiden, ty 1909 påstod talaren alldeles bestämt, att det blott skulle vara på ett utskott. Om man emellertid över huvud taget skall fördela, då har jag svårt att förstå, att det är så naturligt, att en viss grupp, som här talats om, skall läggas hit och andra grupper dit. De affärsdrivande verken erhålla både lån och anslag, och då är ju principen redan bruten. Just nu skär det in i vartannat. Nu har man det så, att man begär, att en del skall tagas av skattemedel och en del av lånemedel, och att de skattemedel, som skola utgå till dessa verk, tagas av arbetslöshetsmedel, förändrar icke saken. Jag tror, att det är nära nog en fiktion, att det är så starkt avskuret, att rätta gränsen bör ligga där. Jag tycker verkligen, att avskärningen av ärenden i och för sig är

fullt så god beträffande dem, som jordbruksutskottet har att be-handla. Det är en klart avskild del av ärenden, och jag ser icke, att man beträffande andra utskott skulle kunna skilja dem på något bättre sätt.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Det är förresten märkvärdigt, att den ärade talaren på Malmö-bänken nu liksom för några dagar sedan funnit så stor duglighet hos förra tiders bönder, medan han tycker det vara kient beställt med dem som nu finnas. Förra gången gick han tillbaka ända till 1810-talet, men nu går han icke längre tillbaka i tiden än 12 à 15 år. Ja, jag undrar, om förändringen är så synnerligen stor. Jag har tillhört tre ständiga utskott och såsom suppleant i jordbruksutskottet och nu har jag hamnat i statsutskottet, men icke förstår jag, att man blir bättre eller sämre beroende på vilket utskott man sättes in i, och säkert är, att jordbruksutskottet gjort ett precis lika dugligt och noggrant arbete, som trots något statsutskottet nedlägger vid behandlingen av sina ärenden. Jag kan icke finna, att i detta fall något skulle vinnas, reellt sett, men det är klart, att om man har vissa teorier ordnar man upp saken därmed. Hela diskussionen i denna fråga både här i kammaren och i medkammaren har tidigare visat, att ännu icke behovet är så klart ådagalagt, att en förändring är oundgängligen nödvändig. Det är detta behov, som skall pressa fram förändringen, och det har icke gjort sig så starkt gällande ännu, och meningarna ha icke ännu gått isär så synnerligen mycket. Jag tror då, att det är allt skäl, att icke på detta område kasta ena gången hit och andra gången dit med ärendena.

Jag är däremot gärna med om, att själva arbetssättet inom kamrarna var för sig borde kunna betydligt underlättas. När nu emellertid den ärade talaren icke ens kunnat åstadkomma det, tycker jag, att det ser mycket mörkare ut, om man skulle ta och kasta och bolla om med ärendena på det sätt, som den ärade talaren föreslog. Framför allt vill jag inlägga min gensaga mot åtskilliga uttryck, som, om man pressar dem litet, säkerligen icke skola upptagas så trevligt av utskottets ledamöter, vare sig jordbruksutskottets eller bankoutskottets. Jag är övertygad om, att de män, som kammaren utsett till dessa utskott, väl fylla sitt värv, och vi ha nog litet var i kam-maren sökt utvälja till de olika utskottsposterna dem, som vi bäst känna skola fylla uppgifterna, och helt säkert blir det alls icke bättre beställt, om t. ex. jordbruksutskottets ärenden skulle flyttas till statsutskottet igen och man där skulle ha en avdelning av de utmärkta bönder, som funnos på den tid, som den ärade talaren på Malmöbänken talade om.

Jag skall härmed sluta. Meningsskiftningarna hos alla, vilka yttrat sig här — ty alla hava de haft olika meningar — visa tydligt, att förslaget ännu icke är moget, och då den ärade ledamoten i konstitutionsutskottet hållit sitt anförande så, som om han själv önskade avslag på detta betänkande, tycker jag, att vi borde följa hans anvisning, och därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.

(Forts.)

Herr Bäckström: Herr talman! Blott några ord! Jag vill börja, där den nyss föregående talaren slutade. Han uttalade sin protest mot det sätt, på vilket åtskilliga utskott omnämnts i denna debatt, och jag måste göra detsamma i avseende på det om-döme, som fällts om konstitutionsutskottet och dess föreliggande utlåtande. Jag kan göra det så mycket hellre, som jag själv sitter första året i konstitutionsutskottet och således endast är lärpojke. Jag har emellertid funnit, att där finns verkligen män med sakkun-skap och förstånd i de frågor, som de skola behandla, så att vad utskottet här uttalat också bör tagas på allvar. Det har inom ut-skottet varit ett ingående och omsorgsfullt arbete, och ett arbete, som krävt ofantligt mycken tid, för att man skulle komma till det resultat, som här föreligger. Det har också varit med det största allvar man försökt taga ut och summera vad som uttalats från de olika representanterna inom såväl utskottet som de delegationer, som vi rådgjort tillsammans med under ärendets förberedande hand-läggning. Det är lätt för herr Anderson i Råstock att säga, att detta utlåtande är suddigt och t. o. m. sämre än det till-fälliga utskottsutlåtande, som behandlats tidigare här i dag. Det är lätt för herr Rydén att säga, att utskottet icke haft grepp på ärendet. Dessa herrar ha endast att uttala sin personliga åsikt i de frågor, som här föreligga. Vi inom konstitutionsutskot-tet ha icke blott haft att taga hänsyn till de stridiga meningar uti hithörande, som medlemmarna inom utskottet haft, utan också haft att söka taga vederbörlig hänsyn till vad de delegationer från stats-utskottet, bankoutskottet, bevillningsutskottet och jordbruksutskot-tet med vilka vi samrätt, haft att frambära; de olika delegaterna från samma utskott t. o. m. hava dessutom sinsemellan haft di-vergerande uppfattningar. Då förstår ju kammaren med lätthet, att det sannerligen icke varit ett lekverk att försöka taga ut något positivt vid den förberedande handläggningen av de omfattande motionerna. Jag behöver blott peka på, huru det varit i kamma-ren under denna debatt. Vilka av herrarna, som yttrat sig i denna fråga, ha varit ense? Herrar Rydén, Anderson i Råstock och Sä-vström, alla av samma parti, ha i stort sett stått på var sin linje. Och herrar Lindman och Sommelius, ha de varit ense sinsemellan el-ler med någon av de tre föregående? Visst icke! Alla ha gått på skilda linjer. Att förena så stridiga meningar som här i ett ut-låtande är sannerligen icke lätt. Herr Rydén har så rätt — och i det avseendet står jag på samma ståndpunkt som han — då han säger, att det finns icke någon så konservativ institution som riks-dagen, när det gäller, att den skall reformera sig själv. Varje ut-skott tycker, att vad det har under sina domäner skall det behålla; inga ingrepp få ske inom dess gränser. Och detta är ju så lätt för-klarligt.

Nu tycka de flesta såsom också herr Sommelius sade, att ut-skottet blott kommit med lösa reflexioner och, att det icke har nå-gon definitiv ståndpunkt. Det är en tolkning, men vi tycka, att vi framlagt åtskilliga riktlinjer, som äro värda att taga vara på vid den utredning, som vi föreslagit. Herr Lindman tycker, att det

icke är lönt att försöka med direktiv från utskott och utredning av kommittéer, utan att det är bäst, att de enskilda ledamöterna i riksdagen få svara och sedan motionsvis framlägga ett förslag. Ja, jag undrar, huru det förslaget skulle se ut, om de 230 ledamöterna i andra kammaren och de 150 i första kammaren skulle på detta sätt börja att rådslå och motionera. Det bleve, tror jag, ungefär som i debatten här, allt och intet.

Herr Rydén nämnde, att han skulle kunnat uppta det yrkande, som tidigare framställt av herr Swartz i första kammaren om bifall till utskottets förslag men med strykande av motiveringen. Men herr Rydén stannade icke vid detta utan slutade med att yrka avslag på utskottets hemställan. Jag måste dock säga, att om konstitutionsutskottet skall för kamrarna framlägga förslag rörande en skrivelse till Kungl. Maj:t, så måste väl utskottet då komma med några riktlinjer. Då ett utskott i allmänhet hemställer, att riksdagen måtte ingå till Kungl. Maj:t med en skrivelse, är man synnerligen mån om att utskottet också framlägger klara direktiv. Skulle riksdagen nu, då det gäller dess eget arbete, där den framför andra måste vara kompetent att framlägga riktlinjer, icke ha något att säga Kungl. Maj:t, utan endast blankt begära en utredning, vore det väl om något ett fattigdomsbevis utan like.

Herr talman! Jag skall icke ytterligare förlänga debatten utan ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har begärt ordet för ett par repliker. Jag skall först be att få vända mig mot min ärade vän i bankoutskottet herr Sommelius, som kände sig förnärad över, att jag, som han sade, talat om bankoutskottets oförmåga att kunna behandla de affärsdrivande verken. Nu var det verkligen, herr talman, på det sättet, att jag försökte lägga mina ord så, att de icke alls skulle såra bankoutskottet, och att jag misslyckats, visar bäst, hur ömtålig hela denna fråga är. Skälet till, att jag vill ha kvar behandlingen av de affärsdrivande verken i statsutskottet, är, att de där få undergå en dubbel behandling, först i avdelningen och sedan i utskottet in pleno. Jag anser vidare, att de affärsdrivande verken höra mera ihop med de ärenden, som statsutskottet i övrigt har att behandla, och det var icke alls min avsikt att på något sätt betvivla bankoutskottsledamöternas förmåga att kunna behandla dessa ärenden. Tvärtom skulle jag vilja säga, att detta utskotts ledamöter ju ha dokumenterat sin förmåga i många andra viktiga frågor. Utskottet är ju tillsatt med hänsyn till den sakkunskap, som det skall besitta för att kunna behandla så viktiga frågor som om riksbanken och riksgäldskontoret. För övrigt tror jag, att utskottet kan känna sig stolt över, att såväl vid denna som vid förra riksdagen ha behandlat den kanske svåraste och för en stor del av oss mest invecklade och obegripliga fråga, som vi haft att behandla, nämligen frågan om sedlars inlösnings med guld. Vi ha hört, att bankoutskottet beträffande denna fråga suttit inne med en mycket stor sakkunskap om förhållandena, och jag är övertygad om, att denna kammares leda-

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

möter efter de redogörelser, som de vid olika tillfällen ha fått, lärt känna, att det skulle vara stor skada, om icke herrarna här sutte kvar i bankoutskottet. Saken vore ju annars lätt avhjälpt, om herrarna ovillkorligen vilja behandla de affärsdrivande verken. Om det, som herr Sommelius sade, kommer att dröja hundra år, innan bankoutskottet får dessa frågor, kunna ni givetvis icke där får behandla dem, utan måste då flytta till statsutskottet. Det skulle ju gå för sig att åstadkomma något i den riktningen, men då mista vi ju herrarna i bankoutskottet, och där behöva vi ju er för ovannämnda många viktiga frågor skull.

Herr Bäckström från konstitutionsutskottet gav efter min uppfattning en mycket klargörande bild av denna frågas behandling i utskottet. Vi ha haft att taga hänsyn till alla olika meningar inom konstitutionsutskottet, sade han, vi ha haft att taga hänsyn till alla de olika meningarna hos dem, som vi kallat från stats-, banko-, bevillnings- och jordbruksutskotten för att rådgöra med i denna sak, och vi ha haft att taga hänsyn till alla de meningar, som finnas inom riksdagens båda kamrar, och som ha utvecklats av de och de talarna, som vi här ha hört yttra sig. Det är ju alldeles klart, att om man skall tillmötesgå alla dessa olika meningsriktningar, får man ett betänkande, som saknar de rena och klara linjer, och det är också dessa, som jag tycker, att man egentligen saknar i detta betänkande. Kanske hade det varit bättre, om konstitutionsutskottet gått fram på de rena linjer, som det självt tyckt vara riktiga, och icke tagit så mycket hänsyn till vad vi andra tycka. Kanhända hade det då blivit kraftigare och mera bestämda linjer i det skrivelseförslag, som utskottet framlagt. Det är just detta bestämda innehåll, som man här saknar.

Sedan, herr talman, skall jag be att få säga några ord med anledning av det anförande, som hållits av herr Rydén. Denne utvecklade budgetbehandlingen från dess början, och han talade om, hur budgeten behandlas i statsrådsberedningen. Bland annat sade han då, att det var länge sedan, jag var med om detta arbete, och det hade han ju rätt i, men han tillade, att det icke var så svårt då. Ja, det beror på, hur man tar det. Det beror på vart man vill komma. Vill man ha stora utgifter och icke generar sig för att belasta folk med synnerligen höga skatter och andra pålagor, går det naturligtvis att göra upp en budget, men se förr i tiden var man rädd för att lägga skatter på folk! Man försökte undvika det i det allra längsta, och man försökte i stället pressa ned utgifterna så mycket man kunde, och man ville icke få upp budgeten till ett så stort belopp. Framför allt hade man en mycket stark känsla av att varken de direkta eller de indirekta skatterna skulle få springa upp för högt. Har man den känslan, blir det vida svårare att göra upp budgeten. Ibland är det svårare att göra upp en liten budget än en stor. Det hittar på att hända, att icke allt här i världen endast beror på, att det är stort, utan det kan vara så, att det är mycket svårt för en person att knäpa ihop sina utgifter och inkomster, då han icke har så mycket att taga till. Man måste nog vid uppgörandet av budgeten vara

mycket försiktig med att lasta mera skatter på sina medmänniskor. Detta var emellertid endast en liten parentes.

Herr Rydén talade emellertid om, hur det gick till, att man slutade med att komma tillsammans och att finansministern då sade det avgörande ordet. Ja, det kanske man kan säga, men det finns nog andra också, som säga det avgörande ordet. De slitningar, som kunna inträffa, och hur den starkare kanske understundom drar åt sig vad han kan knåpa till sig av den svagare, är måhända saker, som icke höra hit. Kungl. Maj:t kommer emellertid så fram med budgeten. Nu menade herr Rydén, att när riksdagen slutligen går att uppgöra budgeten, står man där inför samma situation och kan göra på samma sätt, men se där är det en väsentlig skillnad! Kungl. Maj:t lägger fram för riksdagen en plan över budgeten med alla inkomstberäkningar och utgiftsposter, och riksdagen har sålunda denna plan liggande framför sig. Kungl. Maj:t har fört tillsammans allt material från de olika departementen till en enhetlig budget, som riksdagen får mottaga. Sedan är det ju sant, att riksdagen gör en hel del ändringar häruti, men det blir en annan sak än att samla ihop materialet från början och förena det till ett helt. Gör riksdagen ändringar, får den, liksom även de utskott, som föreslå ändringar i budgeten, tänka sig för, hur de ökade utgifterna skola kunna täckas av ökade inkomster.

Ja, sade herr Rydén, det skall nu ett budgetutskott eller en budgetkommission göra, och med denna budgetkommission blev det lätt för honom att få allt att gå ihop. Vi hade häromdagen en fråga, som skulle ha kommit från en sådan budgetkommission, nämligen frågan om statstjänstemännens dyrtidstillägg. Statsutskottet hade föreslagit en nedsättning av dessa tillägg, medan reservanterna hade ställt, att tillägget skulle oförändrat utgå med vad Kungl. Maj:t hade föreslagit. Den gången följde emellertid riksdagen icke utskottet. Hade förslaget kommit från den föreslagna budgetkommissionen, hade väl kamrarna icke heller följt denna. De hade väl då också på en gång strukit ett streck över budgetkommissionens förslag med icke mindre än 22 miljoner kronor. Hade det inneburit någon ändring gentemot nu? Ja, naturligtvis, säger man, de, som avslagit förslaget, hade då fått komma med något förslag om utgiftens täckande. Vilka är det, som avslå? Jo, kamrarnas majoriteter. Men icke bry de sig om att komma med något förslag till ökade inkomster. Det blir kaffetullen igen, som får tillgripas, alldeles som nu. Hade det då förelegat den minsta ändring mot nu? Efter min uppfattning ingen alls!

Man får dessutom alldeles icke jämföra riksdagens behandling av budgeten med den behandling, som budgeten får av Kungl. Maj:t, särskilt i statsrådsberedningen. Jag vill även påpeka, att om statsutskottet är tveksamt beträffande någon fråga, som drar med sig ökade utgifter, kan det ju vänta med att lägga fram den till mot riksdagens slut, då man ser, hur mycket pengar, man har att röra sig med.

Vad samarbetet mellan stats- och bevillningsutskotten beträffar,

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

vill jag påpeka, att om icke herrarna kunna på frivillighetens väg få fram ett samarbete mellan edra utskott, om ni känna er övertygade om att ett sådant samarbete är önskvärt och att det bör ske, ja, då lönar det sig allra minst att skriva till Kungl. Maj:t om att få några lagstadgade former, varigenom ett sådant samarbete skall äga rum. Om det står aldrig så mycket skrivet i grundlagarna eller i andra lagar, hjälper det icke en smul. Behövs icke samarbete, vill man icke åstadkomma det, och då blir det ingenting av. Jag skulle därför vilja vända mig till herr Rydén med den frågan, om han icke skulle vilja vara med om, att några »de starkaste karlarna» skulle kunna slå sig ihop och framlägga ett förslag, som vi få se, innan vi skriva till Kungl. Maj:t.

Herr Engberg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har på grund av arbetet inom ett särskilt utskott varit förhindrad att deltaga i konstitutionsutskottets handläggning av denna fråga, men jag begärde ordet för att i alla fall framföra ett par synpunkter.

Då man söker bedöma konstitutionsutskottets föreliggande betänkande, är det uppenbart, att det där finnes en svaghet, för vilken jag för min del icke heller är blind och i avseende å vilken fråga jag ger kritiken rätt. Utskottet har nämligen anknutit sitt utredningsyrkande till vissa alltför snävt begränsade frågor, i vilka utskottet intagit en förhandsställning och bestämt sig för riktlinjer, efter vilka utredningen skall ske. Självfallet hade det varit starkare, om utskottet tagit upp de olika synpunkterna på det sättet, att man anfört, att i det och det spörsmålet det är av vikt att få en klarläggande utredning, ty där råda skiljaktiga meningar. Efter ett referat av dylika spörsmål kunde utskottet ha hänvisat till, att de alla tvevelsutän förtjäna att komma under närmare utredning.

Varför kan man nu icke enas om en motivering? Ja, det är uppenbart, att det till en del är av det skälet, som redan angivits, att man för snävt knutit utredningen till vissa punkter, men det avgörande skälet är naturligtvis, att det mäktiga statsutskottets ledamöter själva stå där fullständigt splittrade på olika linjer, när det gäller att bedöma den fråga, som har stått i medelpunkten, nämligen *budgetbehandlingen*. Jag har avlyssnat debatten i båda kamrarna i frågan. I första kammaren fann man, huru herr Swartz var inne på en linje, herr Kvarnzelius, utskottets ordförande, på en annan, herr Ekman på en tredje linje o. s. v. I denna kammare hava vi funnit, huru herr Anderson i Råstock, utskottets vice ordförande, är på en linje, herr Rydén på en annan o. s. v. Detta pekar på, att så länge icke vederbörande inom detta mäktiga utskott, som i riksdagslivet med rätt eller orätt ändock gör gällande sin supremati över oss andra syndare i de andra utskotten, själva hava kommit till någon som helst enighet i vissa avgörande punkter, man får icke räkna med möjligheten, att ett utredningsyrkande, knutet till vissa av dessa och förhandsbindande i viss riktning, skulle hava utsikt till framgång. Vi hava märkt detta både i första kammaren och i andra. Och vad gäller

själva budgetsplittningen, hava vi fått höra av exempelvis herr Anderson i Råstock, att allt är utomordentligt bra som det är; han finner ingen anledning till ändring i detta fall. Herr Rydén har en alldeles motsatt uppfattning och pekar på, att det är till men för budgetbehandlingen, att den nu är utslagen på tre olika utskott i vad det gäller utgifterna. Vi hava vidare hört i första kammaren av herr Swartz, att även han tyckte, att allt var i stort sett bra som det var. Herr Kvarnzelius, statsutskottets ordförande, hade dock åtskilliga medgivanden att göra och ansåg, att ändringar borde vidtagas. Herr Ekman var positivt till förmån för reformarbete på detta område. Ja, då säger jag mig, att under sådana förhållanden det är uppenbart, att vi icke kunna komma ifrån, att här föreligger anledning att taga upp en hel del av dessa spörsmål till närmare undersökning, men att det bör bli en undersökning, som är förutsättningslös. Jag föreställer mig, att om de »starka karlar», som min högt ärade vän och bankkamrat på Malnöbanken hade i åtanke, komme till användning vid en dylik utredning, så skulle de också med den samlade erfarenhet de kunna hava ifrån sitt arbete uti här ifrågavarande utskott kunna en vacker dag framlägga ett utredningsresultat, som ger fasta anknytningspunkter för en riksdagsbehandling. Det synes mig dock alldeles uppenbart, att de skäl, som anförts av herr Rydén för ändring, äro så starka och så väl motiverade, att det lärer väl ändock vara svårt att bara slå dem i luften, som herr Anderson i Råstock gjorde. Jag tycker till exempel, att hela spörsmålet om bankoutsrottets omvandling skulle väl ändock icke ses så enkelt som exempelvis den siste ärade talaren gjorde, när han ansåg, att bankoutsrottet var nödvändigt, för att herr Sommelius skulle sitta där och behandla valutafrågor! Det har väl ändock, såvitt jag förstår, utveckelts tillräckliga skäl för ett sammanförande under ett utskott av den budget, som gäller statens affärsdrivande verk.

Nu är det uppenbart å andra sidan, att varje direktiv för en sådan här utredning stöter, sådant läget är, på ett orubbligt motstånd från somligt håll, och så länge just de män, som äro förfarna med budgethandläggningen, icke kunna vara ense på några huvudpunkter, synes det mig vara mycket starkt talande skäl för, att här kommer till stånd en utredning i saken, så att man får fram de punkter, som verkligen kunna vara av intresse att få utredda. Ty herrarna kunna vara övertygade om, att likaväl som motioner hava kommit fram på riksdagens bord förut med framställningar i detta ämne, likaväl komma de i fortsättningen, varierande med sina uppslag, varierande med sina äskanden, men alla bärande vittnesbörd därom, att man har på känn, att här borde någonting göras. Jag tycker därför, att det förslag, som i första kammaren framställdes av herr Swartz är det logiska och riktiga med hänsyn såväl till debatten som det läge denna debatt återspeglar. Han föreslog, att man skulle stryka utskottets motivering och i stället nöja sig med att taga utskottets kläm med den ändring, att orden »i överensstämmelse med de riktlinjer, som här ovan angivits» skulle utgå. Utredningen skulle på det sättet bliva förutsättningslös.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*
(Forts.)

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

Det förefaller mig, herr talman, som om, trots det att första kammaren redan har gått på avslagsyrkandet, det är starka och bärande skäl för, att dock någonting kommer att göras, och att problemet undersökes, och jag tillåter mig därför, herr talman, att hemställa, att kammaren måtte besluta att antaga konstitutionsutskottets kläm men ogilla utskottets motivering samt göra den ändringen i klämmen, att de av mig nyss upplästa orden utgå.

Herr E d é n: Herr talman! Sedan jag för en stund sedan lät anteckna mig på talarelistan, har jag på sistone haft en förhoppning att kunna avstå från ordet och därmed bespara kammaren åtminstone någon stund av ytterligare diskussion. Men den allra siste ärade talarens anförande nödgar mig att taga till ordet, då han nämligen framställde ett yrkande, som hittills icke kommit fram i kammaren och, såvitt jag förstår, icke kan vara lämpligt att följa.

Det är så riktigt, som herr Engberg anförde, att i själva verket finns det icke någon mera samlad uppfattning om vad det är, som man vill hava reformerat i vårt riksdagsarbete. Det är icke blott de ärade ledamöterna i statsutskottet, som äro sins emellan oense, utan även andra representanter i kamrarna äro det. I själva verket trotsar jag vem som helst att ur den diskussion, som här förekommit, draga fram något facit icke blott i den meningen, att man skulle kunna säga, i vilken *riktning* en övervägande majoritet önskar, att en förändring skall gå, utan även i det avseendet, att jag tror, att icke någon skulle ens kunna säga, vilka *frågor* egentligen det är som man vill hava upptagna till behandling. När så är förhållandet, då får man ändock säga, att det vore något konstigt, om riksdagen skulle gå och skriva till Kungl. Maj:t om en förutsättningslös utredning. Herr Engberg var själv inne på den efter min mening ganska förståndiga linjen, att det skulle vara en svaghet att, såsom konstitutionsutskottet här har gjort, binda sig för vissa bestämda linjer och avvisa andra, i all synnerhet när man icke lyckats komma till mera av positiv art. Herr Engberg ifrågasatte, om det icke hade varit riktigare, att utskottet räknat upp de viktigaste frågorna, åtminstone lagt upp de viktigaste synpunkterna och sedan sagt: vi taga icke ståndpunkt till detta, men var god och föranstalta om en utredning. Men om man nu har den meningen, då bör man väl i alla fall — jag föreställer mig att även den siste ärade talaren anser det — fordra av en riksdagsskrivelse, att just denna sista metod följdes, nämligen att de synpunkter, som man vill hava undersökta, skulle framgå av riksdagens skrivelse. Huru stämmer detta med herr Engbergs yrkande? De krav han själv framställde stå ouppfyllda, när hela motiveringen strykes. Därtill kommer nu, att första kammaren redan avslagit alltsammans. Vad skulle det då tjäna till, att andra kammaren skulle bifalla en kläm av så fullkomligt urvattnad beskaffenhet som den föreliggande, utan att till denna kläm hava någon motivering, utan att därmed sålunda hava uttalat någon annan mening än att kammaren gärna skulle se en utredning — om vad, det säger kammaren icke! Det förefaller mig ändock vara något omotiverat.

Jag kan sålunda icke finna, att detta sista nu framlagda yrkande bör av kammaren bifallas.

Av vad jag sagt framgår väl redan, att jag nödgas ansluta mig till dem, som gå på ett avslag. Jag skall icke gå in på något närmare framläggande av skälen därför, ehuru också jag ju kunde hava åtskilligt att säga ifrån många års arbete i konstitutionsutskottet med frågor av denna beskaffenhet och för övrigt i en föregående kommitté i ärendet. Men jag skall tillåta mig att med avstående från denna motivering för avslag få framhålla endast två synpunkter, som det synes mig vara angeläget att få sagda i denna debatt.

Den ena av dessa synpunkter är den, att lika visst som jag tror, att den viktigaste uppgiften för en förbättring av den svenska riksdagens arbete ligger i att få ett bättre sammanhang i budgetbehandlingen, lika visst som jag tror, att det är önskvärt att det blir ett ordnat och icke bara ett mera tillfälligt och under hand personligen bedrivet samarbete emellan de tre utskott, som hava att behandla utgifterna, och det utskott, som särskilt sysslar med åstadkommandet av inkomsterna, bevillningsutskottet, lika visst sålunda som jag tror, att detta är det praktiskt viktigaste av dessa önskemål, lika övertygad är jag om, att den olyckligaste väg vi kunde slå in på vore att tänka på någon sådan dubbel budgetbehandling och något sådant inrättande av ett slags översta statsutskott, som bland andra herr Rydén gjorde sig till tolk för. Den dubbla budgetbehandlingen, det vågar jag verkligen påstå, är icke möjlig att införa utan den mest genomgripande förändring i hela systemet för våra anslagsbevillningar och i hela den tankegång, som ligger bakom grundlagarnas bestämmelser om dessa anslagsfrågor. Och de herrar, som nu »lätt och lekande», för att tala med herr Rydén, resonera om dessa saker, de hava, det må tillåtas mig säga det, icke tänkt sig in i, huru genomgripande denna ändring i själva verket skulle vara. Den ändringen är i grunden ingenting annat än ett försök att på den svenska budgetbehandlingen överflytta principerna ifrån vad man kallar finanslagsystemet i andra länders statsrätt, ett system, som har varit oss fullständigt främmande icke blott nu utan i alla tider och som icke låter sig förenas med hela sättet för bedrivandet av våra ärenden här, med förhållandet mellan kamrarna, med de gemensamma utskotten och mycket annat. Därtill kommer, att även den viktiga detalj, som ligger i den tänkta budgetnämnden, synes mig vara en nyhet, som vi skola akta oss för. Jag kan nog förstå, att det för vissa starka naturer skulle kunna kännas ganska angenämt att tänka sig en sådan där liten nämnd för de »starka karlarna», som skulle regera icke bara över oss utan över hela statsutskottet också — tänk, vad det skulle smaka, om man kunde inrätta en sådan nämnd och den sedan finge och kunde kommendera riksdagens kamrar! Men jag tillåter mig betvivla, att den svenska riksdagen någonsin vill gå med på att sätta sig under förmynderskap av en dylik budgetnämnd. Och finge den icke ett verkligt förmynderskap, ja då, mina herrar, är det, alldeles som herr Lindman nyss anmärkte, meningslöst med hela budgetnämnden. Vad nu än i framtiden kan bli av detta problem, så hoppas jag

*Om ändringar
beträffande
rikslagens
budgetbehandling m. m.
(Forts.)*

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.

(Forts.)

sålunda, att åtminstone det förslaget icke på allvar skall tagas upp.

Den andra saken, om vilken jag kan fatta mig helt kort, är denna. När nu här talas så mycket om reformering av riksdagsarbetet och av utskotten — särskilt av utskotten — så torde det väl närmast vara i syfte att förkorta riksdagsarbetet. Den synpunkten kommer alltid fram i de motioner, som väckas i dessa frågor. Då vill jag om den saken än en gång — jag tror, att jag gjort det förut för många år sedan — uttala den kätterska och en smula desillusionerande meningen, att de, som gå och drömma om, att man genom vare sig den ena eller andra utskottsorganisationen skulle lyckas att i någon väsentlig grad förkorta riksdagsarbetet, de drömma fel. Jag vill ännu en gång hava sagt, att jag naturligtvis gärna är med på alla de praktiska anordningar, som kunna träffas för att underlätta utskottens arbete och förbindelserna såväl mellan utskotten inbördes som mellan utskotten och kamrarna, men att jag icke invagar mig i några förhoppningar om, att dessa anordningar skulle lända till någon väsentlig förkortning av riksdagsarbetet. Ty riksdagsarbetets längd beror icke på, att icke utskotten skulle arbeta, och den beror knappast heller på, att vi icke hava nog många utskott, ej heller beror den i någon högre grad på, att icke utskotten äro tillräckligt logiskt uppbyggda. Utan den beror på två omständigheter. Den ena är ohjälplig; det är det oerhört växande material, som det moderna samhällets utveckling oupphörligen, oupphörligen pressar fram för regeringar och riksdagar. I det fallet kunna vi icke frigöra oss från alldeles samma erfarenhet, som varje annat land gör, nämligen att för varje år, som man har hoppats på en minskning i arbetet, blir man besviken, och arbetsbördan står kvar i det väsentliga oförminskad, där den icke växer. Någon väsentlig minskning i riksdagstiden skola vi alltså icke hoppas på. Kunna vi ordna det mera praktiskt, så må det vara hänt, men *det* resultatet, kortare riksdagar, når man icke.

Den andra orsaken till riksdagarnas sena avslutning ligger hos Kungl. Maj:t. Det är obestriddigt, och det är vid denna riksdag, tror jag, i ganska ovanligt tydlig grad styrkt, att de senaste veckornas forcering av riksdagsarbetet och utsträckning av detta arbete med någon eller ett par veckor mer, än man tidigare hoppats, beror på, att Kungl. Maj:t kommer med en rad av nya och ibland ganska stora och svåra propositioner under sista delen av riksdagen. Så länge detta sker, och så länge Kungl. Maj:t finner det vara oungångligt, så länge lyckas det icke att förkorta riksdagarna. Nu gjordes för några år sedan vid den mycket blygsamma lilla städning, som då skedde i riksdagsordningen, ett försök att för Kungl. Maj:t ge åtminstone en allvarlig anvisning att akta sig för dylika sent avgivna propositioner. Anvisningen fick naturligtvis icke formen av ovillkorlig föreskrift — det kan ju aldrig vara tal om något sådant — men det framhölls dock, att efter den 20 mars, 70 dagar ifrån riksdagens öppnande, borde inga andra propositioner avgivas till riksdagen än de, som Kungl. Maj:t fann icke kunna uppskjutas, utan att det »lände riket till men». Jag är icke alldeles viss på, om man

kan säga, att Kungl. Maj:t — jag nödgas säga, särskilt under denna sista tid — har fullt lagt märke till den vördsamma önskan, som ligger i antagandet av denna anvisning. Jag åtminstone känner mig icke övertygad om, att alla de propositioner, som vi fått mottaga under den allra sista tiden, skulle vara av den beskaffenhet, att ett uppskov med den ena eller andra till följande riksdag verkligen skulle »länt riket till men». Men däröver bestämma icke vi utan Kungl. Maj:t. Ett faktum är, att dessa senkommande propositioner utgöra en av de allra viktigaste faktorerna för riksdagens förlängning.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*

(Forts.)

Ja, herr talman, jag har gjort dessa små utvikinigar egentligen för att hava i protokollet bevarade även sådana synpunkter, för den händelse Kungl. Maj:t skulle falla på den tanken att ställa till med någon sådan här utredning om större planmässighet i riksdagsarbetet. Jag hoppas emellertid, att Kungl. Maj:t tills vidare icke gör det.

För min del skall jag be att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr H a g e: Herr talman! Jag begärde ordet för att säga, att jag något litet förstår de synpunkter, som ligga bakom herr Rydén yrkande på den dubbla budgetbehandlingen. Men *om* man möjligen under ett ekonomiskt nödläge skulle fundera på en sådan anordning, så anser jag dock, att då måste man lägga saken så, att den förberedande behandlingen i en anslagsfråga endast får förläggas till det utskott, som föreslår anslaget, t. ex. statsutskottet, bankoutskottet eller jordbruksutskottet. Och där bör då frågan, sedan den preliminära behandlingen slutförts, ligga och icke komma inför kamrarna, förrän tillsammans med alla de frågor, som eventuellt hava inflytande på budgeten och på skatternas uttagande. Om man däremot går den andra vägen som föreslagits av herr Rydén, så måste man säga, att riksdagens anseende kan ta skada av detta. Då inträffar nämligen det förhållandet, att det svenska folket får t. ex. en dag läsa om riksdagen, att nu har den i en viss fråga beslutat på det och det sättet. Så går det en tid, och så läser svenska folket helt plötsligt en dag längre fram, att nu har riksdagen ångrat sig, nu har den gått ifrån sin ursprungliga ståndpunkt, och nu har den beslutat i rakt motsatt riktning. En sådan anordning och en sådan utveckling kunna icke enligt min mening vara till fördel för statsmakternas auktoritet. Därför måste jag säga, att om man skall gå fram på dessa vägar, så måste man enligt min mening lägga saken så, att det provisoriska eller förberedande beslutet — eller rättare sagt ståndpunkttagandet — i en viss anslagsfråga icke skulle offentliggöras utan bli liggande i t. ex. statsutskottet. Sedan skulle det bli möjligt för riksdagen att slutligt behandla alla anslagsfrågor på en gång och inta sin ståndpunkt till saken. Men jag vill icke ens bestämt påstå, att denna väg är den lämpliga att gå. Men *om* man i ett ekonomiskt nödläge, i en viss situation, är tvungen att gå in på den vägen, då menar jag, att det av mig nu anförda sättet är det enda, varpå man kan gå fram.

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

Sedan skulle jag även vilja säga några ord angående det förslag, som här framlagts, att lägga frågor om kapitalutgifter hos bankoutskottet. Det förslaget har ju kommit fram särskilt med hänsyn därtill, att bankoutskottet behandlar lånefrågor. Men därvidlag vill jag göra den invändningen, att när man behandlar dessa frågor om kapitalökning, särskilt om järnvägar m. m. sådant, så måste man ändå säga, att det är väl icke endast den omständigheten, huru lånen skola kunna anskaffas, som skall öva inflytande eller vara fullständigt avgörande för sådana frågor. När det exempelvis gäller anslag för järnvägar i missgynnade bygder, måste man även taga hänsyn till sådana saker som de sociala synpunkterna och till den omständigheten, att vissa banor äro avsedda att bli s. k. kulturbanor. Jag för min del hyser den farhågan, att om man lägger t. ex. denna fråga om byggandet av järnvägar i missgynnade orter hos bankoutskottet, har man all anledning befara, att frågan om huru lånen skola kunna anskaffas komme att bli den stora och dominerande, som komme att fullständigt skjuta tillbaka de sociala synpunkterna. Jag tror, det vore beklagligt, om detta skulle bli resultatet av en omläggning på detta område. Jag vill därför bestämt taga avstånd även ifrån den tanken.

Slutligen skulle jag även vilja säga några ord angående den här framkastade möjligheten att minska riksdagsarbetet. Jag vill därvidlag erinra om, att riksdagen för några år sedan antagit en riksdagsskrivelse gående ut på att minska administrationskostnaderna och administrationsapparaten inom statens verksamhet. Det fann jag vara ett synnerligen lyckligt beslut. För övrigt var jag själv med om att väcka en motion, som resulterade i detta beslut. Nu vill jag som min uppfattning framhålla, att när man ser på arbetet inom riksdagen, så kan man hava lika stor anledning att säga, att här finns anledning att gå fram med en undersökning om samma sak med avseende på riksdagen och dess arbete. Det är kanske möjligt, att man i den utredningen icke finge fram så mycket. Men när man med avseende på statsapparaten har sagt, att det finnes möjlighet att minska administrationskostnaderna därigenom, att man flyttar ned avgörandet av vissa frågor till lägre instans, så tror jag också, jag kan påstå, att det finnes en del frågor, som gå till för hög instans, när det gäller avgöranden, som nu falla under riksdagen, men som borde kunna avgöras av lägre instans. Tänk på en sådan sak som dessa små propositioner om avstående från s. k. danarv, som vi förut fått i så stor utsträckning. Det är någonting, som vi icke sett så mycket av på sista tiden, men jag vet, att det funnits riksdagar med ända till ett 20-tal propositioner av detta slag, vilka ibland gällt små avskrivningar på något hundratal kronor eller så. Jag tror för min del, att man, när det gäller sådana saker, mycket väl kunde lägga om vår riksdagsordning på sådant sätt, att man med fullt förtroende skulle kunna överlämna till vilken regering, som än sitter, att avgöra sådana saker, och icke släpa dem till riksdagen och därmed åstadkomma en hel massa riksdagsarbete. I många fall är jag övertygad om, att riksdagen har att avgöra saker.

som gälla så små belopp, att riksdagskostnaderna för tryckning m. m. uppgå till mycket, mycket mer, än vad själva frågan gäller. Jag har vid ett bläddrande i riksdagstrycket funnit, att här nog finns en hel del andra saker, som föras fram till riksdagen, vilka endast gälla frågor av rent formell art, men som enligt nu gällande riksdagsordning och regeringsform givetvis måste föras fram till riksdagen. Men jag tror, att man kan genom vissa förändringar i riksdagsordningen och regeringsformen avlösa dessa frågor från riksdagens behandling och överlämna dem åt lägre instanser.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.*

(Forts.)

Jag tror alltså, att här finnas möjligheter att göra något på detta område, och jag tror också, att den diskussion, som här förts, åtminstone givit vissa uppslag för möjligheten att vidtaga en del reformer. Då tycker jag för min del, att andra kammaren bör visa något intresse för saken genom att begära en förutsättningslös utredning, grundad på de förslag, som kommit fram. Och därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till det förslag om en förutsättningslös utredning, som här framställts av herr Engberg.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Edéns anförande. Han ville liksom göra en liten erinran mot den nuvarande regeringen därför att den kommit fram med åtskilliga propositioner, om vilka man kunde tvista, huruvida det var nödvändigt att de lades fram för riksdagen efter den 20 mars. Då jag väl nära på kommit med de flesta propositioner till innevarande års riksdag och även nödgats besvara riksdagen med en del propositioner efter den 20 mars, dristar jag mig att yttra några ord.

Det är ju ofrånkomligt, att i slutet av riksdagen pressar sig fram en del frågor, som icke legat klart förberedda den 20 mars. Det hör till maskineriet, och det skulle behövas domkraft för att hindra dem att pressa sig fram. Det kommer personer, som säga, att det är oundgängligt för verket, att den eller den framställningen kommer fram o. s. v. Detta arbete pressar sig alltså fram. Herr Edén, som själv har varit chef för en regering, har säkerligen erfarenhet av, huru mycket man måste försöka stå emot för att det icke skall komma fram ännu flera propositioner efter den 20 mars. Då jag varit med i den regering, som den ärade talaren var chef för, och nu är ledamot i denna regering, anser jag mig i detta fall vara litet vittnesgill, då jag säger att det på den tiden var minst lika många propositioner, som pressades fram på detta sätt, och vilka tvivelsutan av kammarens dåvarande ledamöter ansågos vara mindre behövliga, och vilkas framläggande därför kunnat anstå till ett följande år.

Man strävar ju efter att få hela statsmaskineriet så lagt, att man redan i början av riksdagen kan få ärendena fram till omprövning. Men innan de kunna framläggas för riksdagen, måste de underkastas en hel del förberedande arbete. Några av dem måste passera en sådan institution som lagrådet, och lagrådet låter icke kommendera sig utan arbetar efter sina metoder. Man kan till lagrådet icke säga: detta arbete får ni icke använda mer än så lång tid på. Det är

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

svårt för en person, som icke är jurist, att säga, huru detta slags arbete bör ordnas. Flera ärenden, som man hoppats kunna framlägga på ett tidigare stadium, fördröjas därför att det blir för mycket arbete hopat hos de förprövande myndigheterna. Därför blir det så att man, trots allt, i slutet av riksdagen får flera ärenden, än som kan sägas vara oundgängligt nödvändigt, för sent fram till riksdagen. Jag har velat säga dessa ord som ett litet försvar för att det till riksdagen kommer propositioner efter den 20 mars.

I själva den sakfråga, som diskuterats, har jag fått bevis för att det svåraste av allt är, när riksdagen skall reformera sig själv. Här ha framkommit åtskilliga förslag, som naturligtvis i sig innebära vissa fördelar, sedda ur synpunkten att man skall hålla sig inom anslagens ram. Men praktiskt taget skulle det vara förenat med stora svårigheter att tillämpa exempelvis en bestämd dubbelbehandling av utgiftsanslagen. När budgetåret omlades, så var en av förutsättningarna den, att omlagningen skulle påskynda arbetet inom förvaltningen, därigenom att riksdagen icke skulle dröja till riksdagens slut med att expediera sina skrivelser till Kungl. Maj:t utan att riksdagen allt eftersom beslutade fattades skulle expediera sina skrivelser, på det att Kungl. Maj:t i sin tur skulle kunna utfärda verkställighetsbeslut till resp. ämbetsverk och myndigheter samt därigenom få en del av det arbete, som med den nuvarande ordningen i statsförvaltningen icke utföres förr än på sensommaren, utfört redan på försommaren. Härigenom möjliggöres, att man efter den nya tågordningen skulle kunna av vederbörande ämbetsverk disponera något mera kraft för förberedandet av de ärenden, som avses att framläggas för följande riksdag. Skulle man strängt följa den väg, som här ifrågasättes om en särskild efterprövning av riksdagens en gång fattade beslut, måste detta innebära, att de stora anslagsfrågorna och skrivelserna med anledning av dem måste uppskjutas till slutet av riksdagen, och då skulle det fortfarande bliva som det nu är. Däri ser jag en svårighet att tillämpa denna tanke. Saken måste i varje fall bliva föremål för en synnerligen grundlig utredning, innan den kan omsättas i praktiken.

Då denna sidan av saken icke varit beaktad under debatten, har jag, herr talman, då jag fått ordet, velat fästa uppmärksamheten på denna del av budgetbehandlingen, som man icke får lämna ur sikte, då man tänker på att omorganisera riksdagsarbetet.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n : Herr talman! Herr Rydén, som närmast uppkallat mig, lade på denna fråga uteslutande budgetsynpunkter, och han förmenade, att slitningar ägt rum mellan utskotten i detta avseende. Han syftade naturligtvis främst på jordbruksutskottet. Jag har såsom ledamot av jordbruksutskottet icke märkt några sådana slitningar. De skulle då ha uppkommit, när jordbruksutskottet haft att gemensamt med statsutskottet behandla någon fråga. Men så har icke varit förhållandet.

Men budgetsynpunkten är dock icke den viktigaste av synpunkterna, utan framför allt gäller det, att ärendena sakligt behandlas, att de behandlas av personer, som äro inne i spörsmålen, att man noga prövar, huruvida anslagen äro behöfliga, att man ser till, att de direktiv, som riksdagen ger för anslagens användning, bliva de riktiga, och när det gäller lagfrågor, att de behandlas av de män, som känna till de förhållanden, på vilka lagarna komma att verka. Tydligtvis åstadkommer man det bästa i utskottsväg, när särskilda utskott utses för att behandla särskilda frågor och ämnen. Och ingen torde förmena annat än att om man tillsätter ett jordbruksutskott för behandling av jordbruksärenden, så är man i tillfälle att insätta i detta utskott de män, som i dessa frågor äro de mest erfarna. På samma sätt när riksdagen tillsätter bankoutskottet, så böra i detta utskott inväljas personer, som bäst känna till vårt bankväsen och som kunna angiva de riktlinjer, som för bankväsendets utveckling äro de lyckligaste.

Om nu utskotten, såsom herr Rydén tycks förmena, icke behandla ärendena riktigt, så är detta naturligtvis beroende på att kamrarna icke i dessa utskott insätta de lämpligaste personerna, och ansvaret faller då därför på kamrarna. Jag antar, att då riksdagen beslöt sig för att inrätta ett jordbruksutskott, så var det på den grund, att riksdagen ansåg, att statsutskottet icke ägde tillräcklig kännedom om jordbruksärenden för att kunna behandla dem, ty eljest hade väl riksdagen icke fattat ett dylikt beslut.

Herr Fast har uttalat den uppfattningen, att missnöje råder med jordbruksutskottets beslut och dess arbeten. Jag har icke förmärkt, att de beslut, som riksdagen fattat på jordbruksutskottets hemställan, ha varit olämpliga eller gått i en oriktig riktning, när de tillämpats ute i landet. Jag har måhända hört missnöje uttalas, men det har varit här i kammaren och från personer, som i allmänhet ha en bristande förståelse för jordbruket och dess näringar. Jag kan icke förklara, varföre denna bristande förståelse finnes. Ty jordbruket bedrivs i allmänhet av småfolket, av arbetare, s. k. småbrukare och deras antal stiger år efter år, en utveckling som jag för min del anser gå i rätt riktning.

Herr vice ordföranden i statsutskottet Anderson i Råstock förbrådde jordbruksutskottet, att det var det enda, som i år framkommit med förslag, som ökade budgeten. Nej, herr Anderson i Råstock, jordbruksutskottet har icke kommit med några dylika förslag. Han syftade tydligen på anslagen till frakterna för kalktransporterna, men det var icke jordbruksutskottet, som hemställde om bifall till motionen därvidlag. Det var en reservant, och det var kammaren, som biföll anslagen, men icke på jordbruksutskottets hemställan. Men, herr Anderson i Råstock, var det icke på statsutskottets förslag, som en ökning ägde rum i budgeten, då det gällde anslaget till skytteväsendet. Om jag ej missminner mig var det på hemställan av statsutskottet, som anslaget bifölls av första kammaren, vilket föranleder till gemensam votering.

Äro alla beskyllningar mot jordbruksutskottet lika ovederhäf-

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehandling m. m.*
(Forts.)

Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)

tiga som den nu framförda, synes det mig, att jordbruksutskottet kan taga missnöjet med jämnmood.

Man önskar förkorta arbetstiden för riksdagen. Jag tror, att då skall man också minska arbetsbördan för riksdagen. Men tidens utveckling går så hastigt, att arbetsbördan icke kan minskas. Något kan likväl göras genom att arbetet forceras, att mera energiskt arbete utvecklas i början på riksdagen, och naturligtvis genom att icke de kungl. propositionerna till allt för stort antal komma i slutet av riksdagen. En del måste tydligtvis komma då, och finansministern har nyss angivit skälen därför. Jag böjer mig för dem. Men det är klart, att detta förhållande förlänger riksdagens arbete. Jag föreställer mig, att genom ett gott samarbete mellan utskotten, vilket kan ske utan att ändra grundlagarna, bör man kunna undvika någon utredning rörande omorganisation av riksdagens arbete, såsom icke av behovet påkallad.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr F a s t: Herr talman! Endast ett par ord. Jag begärde ordet närmast med anledning av ett par yttranden, som jag tror vara beroende på missförstånd. Men först vill jag till förste vice talmen- nen säga, att jag icke yttrat, att det rådde något missnöje med jordbruksutskottet. Jag yttrade, att jag funnit av debatten i första kammaren och även annars en utbredd önskan, att med hänsyn till överskådligheten och enhetligheten vid budgetsbehandlingen man skulle få en dylik förändring. Jag underströk, att det ingalunda var meningen att komma jordbruket till livs, samt att män, intresserade för jordbrukets berättigade krav, lika väl kunde insättas i en avdelning av statsutskottet som nu i jordbruksutskottet.

Herr Lindman frågade, om konstitutionsutskottet har tagit för stor hänsyn, när det utformade dessa betänkanden. En ny sak har inkastats i debatten. Det förefaller, som om var och en hade haft sitt lilla reformprogram i fickan. Och det visar hur länge det dröjer innan man kan komma fram till praktiska reformer. Herr Lindman sade, att det ej är möjligt att få en tryggande behandling av ärendena, i händelse de ärenden, som röra de affärsdrivande verken, hänskötes till behandling i bankoutskottet, därför att i statsutskottet bli de först behandlade i vederbörande avdelning och sedan i plenum; och sålunda är det där två läsningar. Men det är meningen, att om detta nya bankoutskott nu inrättas, blir det två avdelningar, och då kommer herr Lindmans argument att förfalla.

Herr Sommelius påtalade, att man icke gjorde något åt att avskaffa de tillfälliga utskotten. Han anförde att dessa utskott innebure slöseri med arbetskraft. Men det är omöjligt att komma fram till en förnuftig utskottsorganisation, så länge vardera kammaren skall välja lika många ledamöter i de ständiga utskotten. Konstitutionsutskottet har varit inne på att söka reformera på detta område, men man kan icke gå in på detta spörsmål, ty första kammarens ledamöter räcka icke till, medan det finnes överskott i andra kamma-

ren. Man kan icke ha olika antal ledamöter från vardera kammaren, så länge det står i grundlagen, att kamrarna äro lika berättigade. Det måste då vara en likvärdig representation i utskotten från vardera kammaren, och under sådana förhållanden, om man avskaffat de tillfälliga utskotten, hade det betydtt, att ännu flera ledamöter icke fått tränga in i det praktiska riksdagsarbetet.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Till slut säger man, att därför, att frågan fallit i första kammaren, har utskottet icke lagt sig i selen för densamma. Det kvarstår dock en rad av önskemål, som äro framgångna på sådant sätt, att man satt i fråga, att de skulle ingå i riksdagsskrivelsen och vilka äro avsedda att vara en fingervisning, utan att det därför skall bli någon utredning. Jag syftar härvid på det nära samarbetet mellan utskotten, jag syftar på de överskådliga tabeller, som skola skickas till kamrarna om ställningen av utgifter och inkomster, och de praktiska anordningarna i övrigt, för att riksdagsarbetet icke skall försenas.

Herr Engberg: Herr talman! Hade förste vice talmannen fått hålla på en stund till med att elda upp sig själv, hade vi fått fram »stugornas folk» här också. Det tjänar ingenting till att i denna debatt egga upp lidelserna, som han gjorde i sitt anförande.

Jag begärde emellertid ordet för att rikta mig mot den formalism, som utvecklades av herr Edén i hans anförande. Han menade, att det icke finnes någon rim och reson i att anordna en utredning, med mindre man gav tydliga direktiv för densamma. Jag får verkligen säga, att riksdagsprotokollen äro inga tilltyckta böcker för Kungl. Maj:t, och nog ha vi haft exempel på utredningar, som varit viktigare än denna, vilka kunnat sättas i gång utan vidare direktiv. Vad ansåg herr Edén, att försvarsrevisionen hade för detaljerade direktiv? Andra exempel att förtiga. Det är tillräckligt fasta hållpunkter givna i riksdagsbehandlingen av ärendena för Kungl. Maj:t och den kommande utredningen. Jag menar att man på dessa formella skäl icke har anledning att ställa sig avvisande till utredningstanken, och därför vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Hermelin: Herr talman! Jag har begärt ordet, när herr förste vice talmannen försökte överskjuta på riksdagen ansvaret för en utgiftsökning, som utskottsmajoriteten varit emot. Men då jag var reservant och kanske den, som inledde riksdagen eller kanske kammaren på denna väg, så får jag söka taga kammaren i försvar. Och jag får säga, att det beslut, som kammaren fattade beträffande kalkfrakterna, bidrog till jordbrukets fortsatta avkastningsmöjligheter och som jag hoppas till jordbrukets ökade skatteförmåga, på samma gång som detta beslut bidrog till att hålla statsjärnvägarnas debet och kredit att gå ihop.

Jag ber även få nämna ett par ord med anledning av ett yttrande av vice ordföranden i statsutskottet, herr Anderson i Råstock. Han sade, att det var lämpligt, att man hade en enhetlig ledning beträffande våra statsutgifter, vilket jag för min del gärna vill biträda.

*Om ändringar
beträffande
riksdagens
budgetbehand-
ling m. m.
(Forts.)*

Men om nu det vore en avdelning inom statsutskottet, som skulle övertaga jordbrukets ärenden, så kunde det hända, om jag icke precis tillhörde de bättre bönderna, som herr Rydén sade, jag som ensam baron kunde komma även där med en reservation och finge riksdagen med mig. Då hade ju chikanen gått ut över statsutskottet!

Herr *A n d e r s o n* i Råstock: Herr talman! Jag vill endast konstatera, att den siste ärade talaren vänder sig till fel adress. Jag talade inte om annat, än att det var en enda huvudtitel, där det fanns ökning, nämligen den 9:de, och det kan jag ej taga tillbaka. Herr *H e r m e l i n s* anförande måtte ha riktat sig till någon annan person. Jag kännes icke vid det. Gent emot vad herr *E n g b e r g* yttrade i ett senare anförande, att jag anser att allt är bra, och att det ju är formen för all konservatism och för allt verkligt samhällsbevarande, vill jag säga, att herr *E n g b e r g* har själv konstaterat, att denna fråga icke är så viktig, i samma ögonblick som han talar om, att det satts igång utredningar utan direktiv. När herr *E n g b e r g* sagt, att frågan icke är bland de viktigare, så låt oss då ej förlänga denna debatt.

Herr *H e r m e l i n*: Herr talman! Jag vill endast säga att jag i så fall skall be att få taga tillbaka vad jag sade i vad det berörde herr *A n d e r s o n* i Råstock.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna, 3:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framstälts av herr *F a s t*, samt 4:o) bifall till det av herr *E n g b e r g* gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den under 2:o) angivna propositionen.

§ 2.

*Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
statsrevisionen
m. m.*

Å föredragningslistan var vidare uppfört konstitutionsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande statsrevisionen m. m.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade hänvisats följande motioner angående ändrade bestämmelser rörande statsrevisionen m. m., nämligen nr 105 i första kammaren av herr *H a l l i n m. fl.* samt nr 195 och 196 i andra kammaren av herr *O l s s o n* i Kullenbergstorp.

I förstnämnda motion hade hemställts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till eventuellt ändrade tidsbestämmelser m. m. för statsrevisionen.

Herr *O l s s o n* i Kullenbergstorp hade föreslagit,

i motionen nr 195, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring av

gällande grundlagsföreskrifter om statsrevision, att riksdagens kontroll över statsmedlens användning och statsregleringens tillämpning bleve mera effektiv än numera visat sig möjligt att åstadkomma; och

Ang. ändrade bestämmelser rörande statsrevisionen m. m.
(Forts.)

i motionen nr 196, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag till sådana ändrade bestämmelser för statsrevisionen, att dess granskning komme att omfatta även sådana monopolistiska företag av statsfinansiell betydelse, vilka tillskapats genom statens direkta åtgärd, även om de icke dreves av staten.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville rörande statsrevisionens verksamhet och förutsättningarna för densamma låta verkställa utredning i de avseenden, beträffande vilka utskottet ansett sådan erforderlig, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid utlåtandet voro i fråga om motiveringen fogade reservationer:

av herr *Reuterskiöld*;

av herr *Jansson* i Edsbäcken; samt

av herr *Persson* i Fritorp.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *O l s s o n* i Kullenbergstorp: Herr talman! Då det föreliggande utskottsutlåtandet utgör svar på trenne motioner, i någon mån olika varandra — den tredje är helt fristående — så skall jag först begagna tillfället att uttala mitt tack till utskottet för det sätt, förpå det behandlat de av mig väckta två motionerna. I stort sett känner jag mig synnerligen tillfredsställd, då utskottet gått med på vad motionerna innehöllo i sak. Utskottets uppfattning skiljer sig från min endast i avseende å *sättet* för lösningen av de frågor, där jag föreslagit förändring.

Den ena av de motioner, jag väckt, handlade därom, att de monopol, som utan att handhas direkt för statens räkning drivas av enskilda bolag, borde underkastas statsrevisorernas granskning, och jag yrkade en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huru detta skulle kunna ske. Utskottet har givit mig rätt däruti, att en sådan granskning bör äga rum, men man har däremot icke kunnat vara med om, att det ovillkorligen skall uttalas i skrivelseförslaget, att granskningen borde ske av statsrevisionen. Det heter nämligen: »Huruvida denna revision bör ske genom statsrevisionen eller på annat sätt, saknar utskottet anledning att för närvarande uttala; de olika möjligheter, som härvid kunna tänkas, böra givetvis vid utredningen uppmärksammas.» Det är med en smula förvåning, som jag funnit, att detta uttalande icke riktigt harmonierar med den tanke, som utskottet självt framburit, ty är det så, att man går in

*Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
statsrevisionen
m. m.
(Forts.)*

för, att en verklig granskning av dessa monopols verksamhet bör äga rum under beaktande av statshänsyn, kan jag inte finna, att detta lämpligen kan ske på annat sätt än genom statsrevisionen. Jag förstår inte, huruledes man tänker sig, att det hela skulle kunna sammanhållas ordentligt, om en särskild delegation eller dylikt komme att förrätta denna särskilda granskning. Det skulle vara synnerligen intressant, om jag från någon av konstitutionsutskottets ledamöter finge svar på vad som egentligen döljer sig bakom detta mycket vaga uttalande. Ty jag kan inte gärna tro, att konstitutionsutskottet vill upprätta en särskild statsrevision blott för de saker, jag motionerat om. Lika viktigt som det är — det har man ju så mycket talat om — att åstadkomma en enhetlig och samlad budget, lika viktigt, om icke viktigare, är det, att revisionen hålles samlad. Jag ser mig nödsakad att på denna punkt yrka bifall till herr Perssons i Fritorp reservation.

Sedan övergår jag till den andra motionen. Den avser att genomföra förändring av statsrevisionen därhän, att denna på bästa sätt skall kunna fylla sitt ändamål. Anledningen till att jag väckt denna motion är, att jag hade äran att tillhöra statsrevisionen i fjol och därvid fann åtskilligt, som jag tyckte behöfde ändras. Utskottet har här helt och hållet gått med på de principiella synpunkter, som jag uttalat. Jag skall därför icke upptaga kammarens tid med att närmare ingå på dessa saker. Jag vill blott understryka, att det helt säkert är av vikt, att man snart bortarbetar den kollision mellan konstitutionsutskottet och statsrevisionen, som med nuvarande förhållanden är oundviklig i det avseendet, att statsrevisionen i vissa hänseenden blir bunden. Detta är för visso en allvarlig sak, som man måste söka råda bot på, hur det nu praktiskt skall kunna ske.

Så uttalar konstitutionsutskottet sig synnerligen grundligt och uttömmande om en annan sak, som jag även berört i min motion men som jag själv icke vågat driva alltför hårt. Jag syftar på de förhållanden, som kunna tänkas uppstå för statsrevisionen genom budgetsårets omläggning till att omfatta tiden 1 juli t. o. m. 30 juni. I den motivering, som utskottet i detta sammanhang framlade i fjol och som av kamrarna i en hastig vändning antogs, har man visserligen uttalat den satsen, att budgetåret och bokföringsåret icke behöva sammanfalla — det senare skulle fortfarande kunna vara kalenderåret. Jag insåg genast, när jag något deltagit i statsrevisionen, att det skulle vara nära nog omöjligt att tänka sig, att denna i så fall skulle kunna fungera tillfredsställande, ty alltid skulle man, då man kommer till den tidpunkt, när det gäller att efterse, hur anslagen i sin helhet gått ut, finna, att halvårstudenningen verkar hindrande. Detta har konstitutionsutskottet grundligt gått in på. Det uttalas t. o. m. i en passus, att detta är ett spørsmål, som i förevarande motioner icke direkt beröres. Ja, nog har jag berört denna sak, men jag vågade mig inte direkt på att säga i motionen, att detta förhållande genast bör ändras, beroende därpå, att jag visste, hur obenägen riksdagen är att omedelbart ändra ett beslut, som är blott ett eller två år gammalt. Om så därtill kommer, att beslutet ännu icke trätt i

verkställighet, ännu icke varit försökt, kan man väl icke så mycket undra på, att en motionär icke tvärt säger: det där få vi genast ändra! Utskottet har emellertid utan minsta tvekan uttalat, att en sådan ändring bör ske. Min motion har för övrigt den förutsättningen, att en reform i detta fall bör äga rum, så att räkenskapsåret sammanfaller med budgetåret.

*Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
statsrevisionen
m. m.
(Forts.)*

Jag har nu gjort mig den frågan: om statsrevisionen skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt, är det tänkbart, att man på den korta tid, som kommer att stå till buds, kan få resp. räkenskaper ifrån samtliga verk färdiga, vare sig revisionen börjat den 15 september eller den 1 oktober — senare än till den 1 oktober kan den väl aldrig uppskjutas. Jag får då uppriktigt bekänna, att jag tror inte, att så är möjligt. Utskottet har självt en smula tvekat men likväl uttalat, att åtskilligt kan man uppskjuta till slutet av revisionstiden — på så sätt skulle det kunna gå i alla fall. Utskottet säger också på ett annat ställe, att det inte är alldeles nödvändigt, att statens räkenskaper bli på förhand granskade i riksräkenskapsverket. Nej, jag medger, att det nog kan gå, om icke *alla* räkenskaper äro där genomgångna, men nog är det en otillfredsställande anordning, om man inte skulle hinna med att det allra minsta genomgå räkenskaperna i förväg utan dessa alltid först skulle gå till statsrevisionen.

När jag kommit så långt, gjorde jag mig verkligen den frågan, huruvida jag skulle kunna våga framlägga förslag om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av dessa förhållanden, om jag inte kunde ange de minsta konturer till hur jag tänkte mig en lösning eller i vilken riktning en undersökning av saken borde ske. I den stora fråga, som vi nyss diskuterade, gjordes ju visserligen ett yrkande, att vi utan minsta motivering skulle besluta en skrivelse med begäran om utredning. Man skulle blott skriva till Kungl. Maj:t, och så skulle hela maskineriet sättas i gång. Jag får säga, att jag inte fann mig tilltalad av tanken, att riksdagen skulle göra något sådant. Jag ställer den fordran t. o. m. på en enskild riksdagsman, att om han kommer med en motion, som åsyftar förändring i en viss sak, han bör åtminstone ange några konturer till den riktning, vari förändring enligt hans mening bör ske, även om han naturligtvis inte kan genombeta frågan, framför allt icke, om frågan är så utomordentligt komplicerad och viktig som denna. När jag nu lade det ena tillsammans med det andra och dessutom hade mig bekant, att man i ett par andra länder hade ett revisionsutskott eller något liknande, framkastade jag i min motion den tanken, huruvida inte en lösning kunde ske på det sättet, att man utsåge ett revisionsutskott, då riksdagen sammanträdde. Därmed vunne man nämligen så mycket tid, att man skulle kunna få räkenskaperna klara i vederbörlig ordning, och man skulle även vinna en hel del andra saker, som jag här skall beröra en smula. Det är alldeles solklart, att man på så vis kunde få bort en hel del av den kollision, som mycket lätt uppstår mellan konstitutionsutskottets och statsrevisionens granskning, då nämligen båda dessa skulle komma att arbeta samtidigt och i så nära kontakt med varandra som möjligt. Den som tror, att riks-

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
statsrevisionen
m. m.
(Forts.)

dagen skulle vara benägen till en djupgående reform, kunde helt enkelt tänka sig, att konstitutionsutskottets ledamotsantal utökades något och att det arbetades på två avdelningar: den ena avdelningen skulle då få revisionsärendena. Detta vore naturligtvis det allra intimaste samband, som man kunde föreställa sig. Ett annat sätt vore, att man inrättade två utskott och ordnade det så, att det i mån av behov kunde bildas sammansatt utskott för de frågor, som behövde en dylik behandling.

Det tredje sättet är det, som angavs under diskussionen om föregående punkt, nämligen att samarbetet skedde under hand. I vilket fall som helst tycker jag, att det är skäl i, att man gjorde en undersökning, om det vore en framkomlig väg. Jag förbisåg visst icke, att förslaget hade en massa hakar och besvärligheter. Det är sannerligen icke lättlösta frågor, som det här gäller. Aldrig kunde jag ändå tro, att man skulle avböja mitt förslag från utskottets sida med ett sådant skäl, som utskottet anfört, då det säger: »Den i motionen II: 195 ifrågasatta anordningen med statsrevisionens omvandling till ett utskott av riksdagen kan utskottet ej heller biträda. Det grundliga arbete, som revisionsarbetet kräver, synes icke låta förena sig med riksdagsmännens övriga åligganden att uppmärksamt följa riksdagsärendenas gång och verksamt deltaga i deras behandling.»

Ja, jag undrar verkligen, om man kan säga, att det är något vidare starkt skäl. Jag tycker, att det icke alls är bärande. och jag hade väntat mycket starkare invändningar mot förslaget, vilka ligga närmare till hands, men jag skall icke uppehålla mig härvid. Jag respekterar, att utskottet ansett detta vara ett bärande skäl, men kan icke komma ifrån att utskottet här i alla fall andragit ett klen argument. Jag har själv deltagit i statsrevisionens arbete, och som bekant har jag i år hamnat på statsutskottets tredje avdelning, och gäller den satsen, som här är skriven av konstitutionsutskottet beträffande statsrevisionen, då borde vi sannerligen helt utesluta ur riksdagen de ledamöter, som tillhöra tredje avdelningen, ty arbetet där tar betydligt mera tid och hindrar en mycket mera att få den allmänna överblicken över och följa med riksdagsärendena än deltagande i statsrevisionen skulle göra, allra helst om detta arbete bleve fördelat på så lång tid, som jag föreslagit.

Nu har jag i korthet angivit de skäl, som föranlett mig att framkomma med förslag om revisionsutskott. Jag förstår icke, att då utskottet gått med på grundtanken i motionen, man varit rädd för att undersöka, om den lösning jag ifrågasatt kunde duga. Jag är icke oemottaglig för skäl. Hade det visat sig vid en utredning, att olägenheterna varit större än de eventuella fördelarna, skulle det fått gälla. Jag kan omöjligen se, att det är farligt att undersöka saken. Men nu vore det beklagligt, om jag genom vad jag framkastat i motionen skulle ha skadat den tanke, som jag haft, mera än om jag aldrig talat om eller angivit några konturer för en lösning, ty i fall riksdagen skrivit till Kungl. Maj:t om att utreda saken, hade man under alla förhållanden kunnat taga upp den här frågan också.

Utskottet har skrivit så i klämman, att det vill ha en utredning

till stånd ur de synpunkter, som utskottet uttalat sig för. Men om utskottet stått tveksamt eller mera än tveksamt mot en sådan sak som inrättande av ett revisionsutskott, hade man lätt kunnat skriva, att det icke fick anses, som om utskottet skulle godkännt denna tanke. Jag beklagar emellertid, att frågan icke får utredas, då jag hoppas och tror, att denna kammare i likhet med första kammaren tager utskottets förslag, ty andra kammaren är väl icke så i gång med att avslå konstitutionsutskottets yrkanden, att den även skall avslå det här. Jag tror icke, att så blir fallet. Jag skall emellertid icke minst med hänsyn därtill, att en ledamot av utskottet bör kunna giva svar på frågan, varför man ansett, att det förslag jag framlagt icke ens borde gå med i utredningen, be att få yrka bifall till utskottets hemställan med godkännande av den av herr Reuterskiöld vid denna punkt i fråga om motiveringen avgivna reservationen.

*Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
statsrevisionen
m. m.
(Forts.)*

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att yttra mig i en särskild fråga, nämligen om det uttalande, som av konstitutionsutskottet gjorts beträffande omläggningen av tiden för räkenskapsåret. Jag skall icke gå in på skälen för eller emot att budgetåret och räkenskapsåret göras sammanfallande eller förläggas till olika tider, såsom nu är fallet. Jag vill endast påpeka, att nog förefaller det rätt egendomligt, att man i fjol beslutar, att budgetåret skall ändras från kalenderår till tiden den 1 juli—30 juni, och att man gör denna ändring efter det en mycket grundlig utredning ägt rum genom särskilt tillkallade sakkunniga och efter prövning av Kungl. Maj:t, som framlägger en proposition, vari ingå yttranden av sakkunniga myndigheter, bland andra riksräkenskapsverket, och vilken slutligen behandlas av statsutskottet, allt med det resultat, att riksdagen beslutar, att budgetåret skall räknas från den 1 juli till den 30 juni, men att räkenskapsåret fortfarande skall vara lika med kalenderåret, för vilken anordning man icke ansåg det ringaste hinder möta. Då är det väl underligt att nu säga, att man återigen vill ha en förnyad utredning om denna sak. Nu är det icke bra vad som beslöts i fjol, fastän frågan om budgetårets trädande i kraft ännu icke blivit prövad i verkligheten. Vi ha icke annat än en budget framlagd för första halvåret, det är alltså en sorts övergång. Något bokslut för budgetåret ha vi icke haft tillfälle se. Det synes mig, att begäret att ändra tar sig sådana uttryck i konstitutionsutskottets betänkande, som jag för min del icke skulle vilja vara med om.

Som jag nämnde, skall jag icke gå in på frågan om själva budgetåret och bokslutsåret, utan vill blott påpeka, att budgeten är en kassaräkning och icke skall vara annat, under det att riksbokslutet skall omfatta *alla* statens tillgångar och skulder vid årets början och dess slut. Skall man taga in hela denna fråga i en skrivelse, som konstitutionsutskottet begärt, då riskerar man, att det sättes i gång

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
staterevisionen
m. m.
(Forts.)

en mycket stor utredning igen, d. v. s. nya sakkunniga inkallas utöver dem, som för några år sedan avlämnade sitt betänkande, och så skall hela proceduren gås igenom med myndigheters hörande och kanske en proposition från Kungl. Maj:t och utlåtande från statsutskottet o. s. v. Jag menar, att vi icke skola låta det gå därhän, när vi så nyligen fattat beslut i saken. Jag skulle därför helst vilja framställa det yrkandet, att man tager bort ur motiveringen allt, som rör frågan om sammanförande av räkenskapsåret med budgetsåret, men jag avstår härifrån i förhoppning, att Kungl. Maj:t icke kommer att göra stort väsen av saken, och sålunda att Kungl. Maj:t har samma uppfattning, som jag nyss uttalat, nämligen att då man så nyligen infört en reform, skall man icke göra om den, förrän vi få se, hur den verkar.

Vad beträffar utskottets övriga förslag, har jag ingenting emot dem, och skall därför inte göra något yrkande.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag har en rakt motsatt mening gent emot den föregående ärade talaren. Jag vill som min mening uttala, att vad som är högeligen av nöden att åstadkomma, för den händelse riksdagen vill ha konstitutionell kontroll över beviljade statsmedel, är att man beslutar i överensstämmelse med vad konstitutionsutskottet ifrågasatt, nämligen att åstadkomma en sådan ordning, att budgetår och räkenskapsår sammanfalla. Jag har alltid varit övertygad härom, och att jag hade denna övertygelse i föl, då vi beslutade budgetreformen, därom vittna de anföranden, som jag höll i kammaren. Men det var vid detta tillfälle alldeles som i dag — det var för resten ännu senare på kvällen än nu — att kammaren var mycket fåtaligt samlad. Jag framställde det yrkandet, att kammaren skulle gå med på att just den del av motiveringen, som konstitutionsutskottet nu påvisat icke var lycklig, skulle utgå, men kammaren var icke benägen att lyssna till den saken alls, och det var tvivelsutan därför, att kammarens flertal säkerligen icke följt med debatten. Dåvarande finansministern hävdade för sin del den meningen, att det för de förvaltande verken icke betydde någonting, att budgetåret och räkenskapsåret icke sammanföll med varandra. I den saken hade han obestriddligen rätt, och jag medgav också, att det nog förhöll sig så. Men det vore icke det viktigaste för mig. Det viktigaste vore huru det ställde sig med riksdagens kontroll över de beviljade anslagen. Jag inser till fullo, att det för de förvaltande verken vore till fördel att icke behöva göra bokslutet mitt under löpande året, ty därigenom komme det ena årets anslag att fullkomligt löpa in i det andra årets. Men hur blir det med riksdagens kontroll över medlens användning? Den går till väsentlig del förlorad just därigenom, och den saken ter sig så betänkelig, att jag icke vill taga på mitt ansvar att vara med om en reform, som har den innebörden. Ingen kan förmå mig att tro, att det blir svårare att avsluta räkenskaperna den 30 juni än den 31 december, utan den saken blir precis densamma.

Envar, som haft med den allmänna förvaltningen att göra, inser

till fullo, att det för den konstitutionella kontrollen är högeligen olägligt, att vederbörande myndigheter under ett räkenskapsår skola kunna disponera medel, som gälla två budgetår. Det finnes också en annan olägenhet, som ligger lika klar. För lidet år ville jag icke vidröra den, men då frågan nu bragts på tal ber jag få säga, att systemet med icke sammanfallande budgetår och räkenskapsår innebär en frestelse för Kungl. Maj:t att skjuta utgifter från det ena halvåret till det andra. Båda dessa frestelser undanröjer man, om man låter budgetår och räkenskapsår sammanfalla.

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
statsrevisionen
m. m.
(Forts.)

Jag skulle följaktligen i denna del helst ha velat ansluta mig till den mycket positiva tanke, som uttalats av herr Reuterskiöld, men då första kammaren redan fattat beslut i ärendet, nöjer jag mig med vad utskottet här föreslagit.

Då den ärade talare, som hade ordet före mig, gjorde gällande, att de sakkunniga hade föreslagit denna ordning, vill jag påvisa, att så ingalunda är fallet. De sakkunniga ha tvärtom med styrka hävdad den meningen, att en nödvändig förutsättning för budgetsårsreformens genomförande vore, att budgetår och räkenskapsår sammanfalla. Det är visserligen sant, att riksräkenskapsverket hade en därifrån avvikande mening, men jag trodde aldrig, att den ärade talaren hade en så stor och varm beundran för detta ämbetsverk, att detsamma skulle gälla för honom som auktoritet gentemot alla andra ämbetsverks yttranden och gentemot åsikten hos de sakkunniga, som verkligen på ett mycket fullständigt sätt trängt in i ärendet.

Jag kunde ha ytterligare något att tillägga om den konstitutionella granskningen, men eftersom tiden är långt framskriden, skall jag inte göra detta utan tillåter mig att med stöd av det anförda yrka, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan i den form den nu föreligger.

Herr S ä v s t r ö m: Herr förste vice talman! Jag skall be att få framställa ett yrkande om en viss ändring i utskottsmotiveringen. Det har nämligen insmugit sig ett fel å sida 11 sista meningen. Det heter där: »När konstitutionsutskottet granskar ett års statsrådsprotokoll, är alltså frågan om den konstitutionella ansvarigheten beträffande i dessa protokoll omförmälda rådslag slutbehandlad, i den mån anmärkning icke framställts». Det skall i stället heta: »även om anmärkning icke framställts». Ett sådant yrkande har framställts i första kammaren och för att få likhet bör det framställas även här.

Jag skall samtidigt be att med ett par ord få svara på den fråga, som herr Olsson i Kullenbergstorp framställde, nämligen varför utskottet inte velat vara med om att bifalla det förslag, som han kommit med i sin motion med avseende å revision av monopolistiska företag. Han vände sig särskilt mot den mening i motiveringen, som lyder så: »Huruvida denna revision bör ske genom statsrevisionen eller på annat sätt, saknar utskottet anledning att för närvarande uttala; de olika möjligheter, som härvid kunna tänkas, böra givetvis vid utredningen uppmärksammas.» Detta beror helt enkelt därpå,

Ang. ändrade
bestämmelser
rörande
statsrevisionen
m. m.
(Forts.)

att det här föreligger en kompromiss inom utskottet. Det framställdes yrkanden om rent avslag, och för att komma till något resultat, antogs ett kompromissyrkande. Man kan ju tänka sig, att en revision av dessa monopolistiska företag lämpligen kan företagas av statsrevisionen, men jämväl också ske på annat sätt. I varje fall få väl de, som skola taga denna sak om hand, närmare framställa förslag under den utredning, som skall komma till stånd.

Det revisionsutskott, som herr Olsson i Kullenbergstorp också föreslår, har konstitutionsutskottet inte reflekterat på. Några särskilda skäl äro här icke angivna. Jag tror inte heller att kammaren vill fundera på den saken. Vi ha inom utskottet icke närmare behandlat frågan, åtminstone icke mera utförligt.

Med den av mig i början av mitt anförande nämnda ändring i motiveringen ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framstälts av herr Olsson i Kullenbergstorp samt 3:o) bifall till det av herr Sävström gjorda yrkandet; och blev sistnämnda yrkande av kammaren bifallet.

§ 3.

Ang. riksdags-
arbetets förläggande till en
höst- och en
vårsession.

Härpå upptogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående riksdagsarbetets förläggande till en höst- och en vårsession.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 191, hade herr *Carlström* i Helgagård hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda lämpligheten och möjligheten av riksdagsarbetets förläggande till en höst- och en vårsession och, om utredningen därtill föranledde, för riksdagen framlägga de förslag till grundlagsändringar, som härigenom erfordrades.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits

av herr *Thulin*, som med ett särskilt uttalande biträtt det slut, vartill utskottet kommit;

av herrar *Gustav W. Hansson*, som instämt med herr *Thulin*; samt

av herrar *Sävström*, *Karlsson* i Vadstena och *Fast*, som föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande lämpligheten

av riksdagsarbetets förläggande till en höst- och vårsession samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

*Ang. riksdags-
arbetets förläggande till en
höst- och en
vårsession.*

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

(Forts.)

Herr S ä v s t r ö m: Herr förste vice talman! Jag skall be att med ett par ord få närmare motivera den reservation, som jag fogat vid detta betänkande. I ett av de föregående utlåtandena, nr 12, som vi i dag diskuterat under så lång tid, säger utskottet i sin motivering bland annat, att genom den omorganisation av riksdagsarbetet, som där föreslås, och som utskottet hoppas skall komma till stånd, skulle man bland annat vinna den fördelen, att detta arbete kunde avkortas, åtminstone i någon mån. Jag har emellertid samma uppfattning, som herr Edén i kväll gav uttryck åt, att sådana förändringar beträffande omorganisationen av riksdagsarbetet icke i och för sig komma att medföra en förkortning. Vi ha ju erfarenhet om de förändringar, som vi tidigare företagit, och vi veta, att tiden för riksdagens avslutande ändå icke kommer förrän ett gott stycke fram i juni månad. Nu hoppas emellertid konstitutionsutskottet, att när vi komma tillbaka till normala förhållanden igen, arbetsbördan skall minskas och följaktligen riksdagstiden kunna förkortas. Jag tror emellertid knappast detta. Vi ha nu tre veckor kvar till pingst — pingsten kommer ju i år som bekant mycket sent — och nog känna vi litet var med oss, att om arbetet skall hinna avslutas till dess, måste det forceras betydligt under de dagar, som återstå; någon officiell avslutning kan det i varje fall inte bli fråga om förr än ett gott stycke fram i juni. I fjol höll riksdagen på så länge, att om jag inte missminner mig den officiella avslutningen inte skedde förrän den 21 juni. När vi samlades i år, skrevs det i de flesta tidningar, att denna gång skulle riksdagsarbetet komma att avslutas i ungefär normal tid. Vi se, att det går icke så. Jag tror inte, att det skall lyckas i fortsättningen heller. Det är visserligen sant, att de tidsödande striderna om rösträtt och vad därmed sammanhängande fått sin lösning, men enligt min uppfattning blir det de ekonomiska frågorna, som hädanefter komma att träda i förgrunden, och även om vi komma tillbaka till mera normala förhållanden, tror jag, att vi få fullt upp med arbete just med lösningen av dessa spörsmål.

De egentliga skäl, som utskottet i sitt betänkande angivit för ett avstyrkande av herr Carlströms i Helgagård motion om införande av en höstsession, äro i huvudsak tre. För det första skulle riksdagen därigenom icke komma att förkortas utan möjligtvis tvärtom förlängas. För det andra skulle det för vissa grupper av medborgare, som voro lämpade för riksdagskallet, vara otjänligt med två sessioner. För det tredje skulle på så vis ett sönderbrytande av riksdagstiden komma att ske.

Jag har redan yttrat mig om utsikterna att åstadkomma en förkortning av riksdagstiden. Herr Edén yttrade nu, att anledningen till att riksdagsarbetet fördröjes är till stor del den, att regeringen så sent kommer fram med de propositioner, som skola föreläggas

Ang. riksdags-
arbetets förläg-
gande till en
höst- och en
vårsession.

(Forts.)

riksdagen till avgörande. Man kan emellertid se på arbetet ifrån konstitutionsutskottet, varest vi icke äro beroende av några senkomna propositioner. Arbetet har där pågått under en längre tid från klockan 10 på förmiddagen till 11 och 12 om nätterna, och vi äro ännu inte, såsom herrarna se, färdiga med dechargebetänkandet — det kommer först om en tid. Oaktat arbetet forcerats, och ehuru vi i konstitutionsutskottet redan första veckan voro överens om, att vi gemensamt skulle lägga manken till för att få våra ärenden slutbehandlade och dechargebetänkandet i ordning i god tid till riksdagen, så äro vi som sagt ännu icke färdiga.

När det vidare säges i utskottets motivering, att genom två sessioner skulle ett sönderbrytande av riksdagstiden komma att ske, tror jag inte det skulle vara så farligt med den saken. Om arbetet börjar låt oss säga i första delen av november och fortsätter till omkring den 20 december och det sedan börjar på nytt i januari månad efter några dagars ledighet vid jultiden, skulle detta i själva verket icke innebära större avbrott än vad som nu förekommer, då riksdagen tager påskferier. Uppehållet skulle i varje fall inte omfatta så värst många dagar utöver den ledighet, som man nu har vid påsk.

Det är emellertid en sak, som kanske stöter på svårigheter, och det är, huruvida man kan tänka sig, att statsverkspropositionen skulle bli klar i så god tid, att arbetet kunde börja på hösten. Jag är inte tillräckligt sakkunnig att bedöma den frågan; kanske andra ledamöter i kammaren kunna göra det bättre än jag. Klart är, att om man skall räkna budgetåret på det sätt, som vi nu göra, kan det möta svårighet, nära nog omöjlighet, att komma fram i detta avseende. Det skulle kanske bli nödvändigt att företaga en omändring av budgetåret och räkenskapsåret för att kunna införa en höstsession. Man bör dock tänka på, att i ett flertal andra länder förekommer det höstsession. Slutligen vill jag säga, att när man påstår, att det skulle bli hindersamt för vissa grupper att åtaga sig riksdagsmannaskapet, om arbetet börjar på hösten, så är detta visserligen sant, men det är svårt redan nu, såsom det f. n. är ordnat. I varje fall tror jag, att det icke skulle bli värre för dessa att börja arbetet på hösten än som nu sker i januari. Man säger i konstitutionsutskottet, att t. ex. för bönderna, för deras representanters del, skulle det icke bli bättre att börja på hösten än i januari månad. Visserligen kan det vara möjligt, att så förhåller sig; men ett faktum är ju, att i Danmark, där sessionen börjar på hösten, finnas också representanter för bönderna, och de sitta där under hösten, och ha gjort så under lång tid. När det går i Danmark, bör det även kunna gå i Sverige.

Herr förste vice talman! Jag skall icke längre uppehålla mig vid denna sak. Jag förstår väl, att det icke är så stora utsikter för ett bifall till reservationen. Jag har i varje fall ansett, att jag bort reservera mig på denna punkt. I fråga om en höstsession är visserligen denna i och för sig icke önskvärd, det erkänner jag gärna; men frågan är då, om vi verkligen kunna komma ifrån den saken med den omfattning, som riksdagsarbetet har tagit under senare tid. Och kommer detta arbete, såsom antagligt är, att ökas i samma tempo i fortsättningen, är min uppfattning den, att det måste förläggas dels

till hösten dels till lämplig tid på vintern och våren för att kunna avslutas i rätt tid. Hur som helst, är det bättre att sammanträda och arbeta i november och december månader än att sitta här och hålla på med detta arbete under maj och juni månader.

Jag skall därför, herr förste vice talman, be att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman! Oaktat jag inte har äran tillhöra konstitutionsutskottet, har jag begärt ordet. Det förefaller mig, som om den föregående ärade talaren icke i sitt anförande liksom icke heller i sin reservation tagit erforderlig hänsyn till hur det ställer sig för den, som är riksdagens största arbetsgivare, nämligen Kungl. Maj:t. Den ärade talaren liksom också reservanterna ha förutsatt, att riksdagen, då den sammanträder vid höstsessionens början, skall föreläggas hela sitt normala arbetsmaterial. Med utgångspunkt därifrån och med det budgetår, som vi ha beslutat oss för, vill jag fästa den ärade talarens liksom ock kammarens uppmärksamhet därpå, att man kan förutsätta, att de s. k. regleringsbrev, som ämbetsverken under juni månad få mottaga från Kungl. Maj:t, bereda ämbetsverken arbete till fram i mitten av juli månad. Från mitten av juli, hela augusti och ett stycke in i september ha de arbete med de nya framställningar, som skola göras till Kungl. Maj:t och som avse det kommande budgetåret. Då vi i fjol genomförde det nya budgetåret, erinrar jag mig mycket väl, att dåvarande finansministern uttalade såsom ett oeftergivligt villkor härför, att alla framställningar, som skulle komma under riksdagens prövning, med den nuvarande förläggningen av riksdagssessionen, måste vara inne till Kungl. Maj:t senast den 1 oktober. Förrän den första oktober kan icke riksräkenskapsverket ha beräkningen av statens inkomster klar. Förrän då har således icke finansministern den riktiga utgångspunkten för uppgörandet av statsverkspropositionen. Är det nu någon av kammarens ledamöter, som tror, att det skulle vara möjligt för någon regering att på *en* månads tid hinna bearbeta hela detta material och så få in fullständig statsverksproposition på kammarens bord till den 1 november? Det är fysiskt omöjligt. Jag kan meddela kammarens ledamöter, att om icke huvudtitlarna i det stora hela äro klara till jul, så hinna de icke tryckas ens till den tidpunkt, då de med den nuvarande förläggningen av riksdagssessionen skola avlämnas till riksdagen. Jag har varit med om detta arbete under tre år, och jag kan meddela kammaren, att min jullektyr under de tre åren var att läsa korrektur till den huvudtitel, som jag hade att ansvara för. Med den känedom jag alltså har om den tid, som Kungl. Maj:t måste ha till sitt förfogande, nödgas jag förklara, att med bibehållande av budgetåret sådant det nu är kommer det icke att gå för Kungl. Maj:t att till den 1 november få det erforderliga arbetsmaterialet i fullständigt skick framlagt för riksdagen.

Då sade den ärade talaren, att det går för sig i Danmark. Vi kunna dock icke jämföra vårt eget land och dess säregna förhållan-

Ang. riksdags-
arbetets förläggande till en
höst- och en
vårsession.
(Forts.)

Ang. riksdags-
arbetets förläg-
gande till en
höst- och en
vårssession.

(Forts.)

den med andra länder utan att också undersöka, huru själva budget-
väsendet därstädes och vad därmed har sammanhang är ordnat.

Efter vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till konsti-
tutionsutskottets hemställan.

Herr I g e l: Herr talman! Jag uppskattar till fullo vad den siste
ärade talaren här påpekat. Jag kan nog inse, att det är ganska stora
svårigheter för en sådan omläggning, som den herr Sävström för-
ordat i sin reservation. Men icke förty har jag den tanken, att med
god vilja skulle det vara möjligt att ordna denna sak så, att man
kunde få de nödiga förarbetena gjorda t. ex. till den 1 november;
ty året blir ju icke kortare därför, att man börjar en riksdagsses-
sion på hösten, än vad det blir, om man börjar densamma den 10
januari. Man har ju året att röra sig på, och man finge väl göra
en sådan omflyttning, som vore nödvändig för arbetets jämna gång
även därefter. Men när det gäller förhållandena sådana de äro nu,
så kan man ej komma ifrån att de äro ganska besvärliga. Vi tänka
t. ex. på jordbrukarna och hur det ställer sig när en av dem blir
vald till riksdagsman. Många av dem här äro kanske i den ställ-
ningen, att de behöva så innerligen väl se till sitt jordbruk där hem-
ma, särskilt när de skola så och sätta på sin jord; men det kunna
de icke få göra, därför att de måste vara här och använda sin tid
och sina krafter på det maktpåliggande arbete, som alltid hopar sig
mot slutet av riksdagen, och sålunda gå för dem både maj och juni
månader, innan de kunna komma hem till sina jordbruk.

Jag ser saken så, att från den 1 november till jul ha våra jord-
brukare icke sådan brådska, utan de kunna mycket väl vara ifrån
samt komma hit och sköta riksdagsarbetet under dessa få veckor.
Man hunne då med allt förberedande arbete, såsom utskottsval och
annat sådant, som skall göras, och när man så komme tillbaka efter
nyåret, finge man sätta in sin kraft på det egentliga arbetet, så att
riksdagen kunde avslutas den 1 maj, då man finge fara hem och se
till sitt.

Nu kan jag förstå att från ämbetsmännens sida ställer sig sa-
ker annorlunda. De finna det naturligtvis besvärligt, att de, om de
bleve valda till riksdagsmän, skulle gå in och begära tjänstledighet
både det ena året och det andra, först tjänstledighet under de två
sista månaderna av ett år och sedan också under de fyra första må-
naderna av nästföljande. Men de finge väl lov att finna sig häruti;
de ha ju rätten på sin sida; när de för ett sådant ändamål skulle ha
tjänstledighet, ginge det naturligtvis för sig och deras platser finge
fyllas av andra. Det lärer väl ändå bli så som herr Edén sade, att
det kommer att under tidernas lopp hoga sig så mycket arbete på
riksdagen, att det hjälper nog inte med sådana små reformer, som
de, vilka vi hört förordas här, såsom t. ex. att på gemensamma listor
välja utskott på en liten stund m. m. dylikt. Det är ju gott och
väl, att man kan vinna en à två eller kanske flera dagar på det sättet.
Men dessa få dagar, som man härigenom skulle vinna, förslå icke
för det myekna arbete, som väl i framtiden kommer att finnas; utan

den enda och lämpliga vägen, som vi kunna gå, är nog en höstsession, eller också få vi eller de, som komma efter oss, sitta här till framåt midsommar såsom skedde förlidet år.

Jag tror därför att bland alla de förslag vi haft före är detta ändock det, som vi måste tänka allvarligt på. Jag har också för min del haft denna övertygelse många år, och jag har talat om saken med kamrater och andra; och jag har fortfarande den övertygelsen.

Herr talman! Jag ber därför att få instämma i det yrkande på bifall till herr Sävströms m. fl. reservation, som här framställts.

Herr Nilsson i Antnäs: Jag har inom utskottet icke kunnat gå med på motionärens och reservanternas förslag, därför att jag icke tror, att detsamma komme att leda till det mål, som motionären velat uppnå. Han har särskilt vänt sig till oss lantbrukare i denna punkt och sökt göra troligt att det skulle bli så bra för oss då vi därigenom skulle få komma hem i god tid på våren.

Jag tror inte på att det skulle bli någon större förbättring i detta avseende genom genomförandet av denna reform. Den skulle väl då framför allt lända oss jordbrukare i de nordliga delarna av landet till fördel, ty säningstiden och jordbruksarbetet i övrigt infalla ju för oss senare på våren, men jag tror icke, att ens vi skulle få den nytta härav, som motionären sökt göra troligt. Det är ju så, att ju mera man sönderplockar tiden för ett arbete, ju längre tar detta arbete att utföra, och ju underhaltigare blir i regel arbetsprodukten, och riksdagsarbetet torde därvidlag icke utgöra något undantag.

Det förhåller sig väl också så, att de allra flesta av riksdagsmännen ha en hel del andra uppdrag och andra sysselsättningar att utföra än att ligga här vid riksdagen, och det skulle väl inverka menligt på dessa. En hel del ha offentliga uppdrag att utföra, och dessa kräva sin tid synnerligen omkring årsskiftet. Nu skulle man få tiden sönderryckt både före årsskiftet och efter detsamma, och detta innebär givetvis en stor olägenhet.

Man talar här om hur det är ordnat i andra länder, exempelvis i Norge och Danmark, och man säger, att dessa länder ehuru mindre än vårt ändå behöva längre tid. Jag tycker icke dessa motiv äro hållbara. Ha vi verkligen sökt göra det bästa möjliga av den tid vi redan nu ha på oss för riksdagsarbetet? Jag påstår, att vi icke hava gjort det, utan att det säkert finnes mycket att göra för att bättre använda den tid vi redan ha.

Man säger, att vi icke äro hjälpta med de små reformer, som med anledning av tidigare kommittéutlåtanden av riksdagen vidtagits, men för min del håller jag före, att vi säkert i ganska stor utsträckning skulle bli hjälpta därmed, om man gjorde sitt bästa för att verkligen tillvarataga tiden i början av riksdagen, ty det är ovedersägligt, att en hel del tid då går förlorad, som kunde användas bättre.

Jag tror visst icke, att det skulle vara svårt att övertyga både oss själva och valmännen ute i landet om att den tid, som nu står till

*Ang. riksdags-
arbetets förläggande till en
höst- och en
vårsession.*
(Forts.)

Ang. riksdags-
arbetets förläggande till en
höst- och en
vårsession.

(Forts.)

vårt förfogande är för kort, men därmed är icke sagt att så också är förhållandet. Jag tror i stället, att om vi göra bättre bruk av den tid vi redan ha, så skall det nog visa sig, att denna räcker bättre till. För min del kan jag icke under några omständigheter gå med på den reform, varom här är fråga, åtminstone icke så som motionären föreslagit densamma. Skulle det visa sig alldeles ofrånkomligt med en höstsession, så vill jag hellre gå med på den linje, som herr Thulin framfört i sin reservation, nämligen att höstsessionen skulle i vissa fall kunna utgöra en fortsättning på vårsessionen. Under sådana omständigheter kunde det nämligen vara möjligt att vi komme härifrån i någorlunda skaplig tid på våren, vilket icke torde bliva fallet om vårsessionen skall utgöra fortsättningen och slutet av riksdagen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr F a s t: Herr talman! Jag skall endast be att få säga ett par ord med anledning av den siste ärade talarens anförande. Han yttrade nämligen, att han hellre ville vara med om en höstsession på den linje, som angives i herr Thulins reservation. Jag vill då påpeka, att även den vägen står öppen genom den reservation, som avgivits av herr Sävström m. fl., ty man har här uttryckligen sagt, att det är möjligt, att en höstsession, i fall den bleve beslutad, måste organiseras så, att viktiga lagärenden kunde hänskjutas dit, varigenom höstsessionen alltså bleve en slags fortsättning på vårsessionen. Den vägen står således fullt öppen, och härigenom förfalla alltså i viss mån de argument, som av herr E. A. Nilson i Örebro blivit framförda.

Den siste ärade talaren sade, att det nog kunde gå att begränsa tiden ytterligare, så att man finge en skaplig tid för avslutning av riksdagen. Det har emellertid redan tidigare påvisats av herrar Sävström och Edén, att den tanken nog är fullständigt utesluten. Jag har genomgått det betänkande, som avgavs av 1916 års kommitté, och där fann jag i en statistik följande uppgifter. År 1867 utgjorde antalet trycksidor i de avgivna propositionerna 542, år 1907 var sidantalet 7,315. Motionernas trycksidor uppgingo år 1867 till 374, men år 1907 till 1,744. Jag har icke haft tid att närmare undersöka den utsvällning, som sedan dess ägt rum, men jag är fullständigt övertygad om att denna fortgått i ett betydligt hastigare tempo efter 1907. Då man har dessa enkla siffror framför sig och då man vet, att endast sex riksdagar avslutats i laga tid efter det nya representationsskickets genomförande, då förstår man, att utsikterna att få riksdagstiden förkortad äro synnerligen små; tvärtom kommer den säkert att bli allt mer och mer förlängd.

Med hänsyn till vad utskottet i sin motivering framfört beträffande de svårigheter, som skulle finnas för vissa grupper av medborgare att åtaga sig riksdagsmannauppsdraget, skulle jag vilja säga — och detta gäller även den siste ärade talarens argument — att detta är en argumentation, som om riksdagen vore till för riksdagsmännens skull. Jag är däremot av den motsatta meningen, att riksdagsmännen äro till för riksdagens skull, och därför bör man icke

giva så mycket på hand åt den argumentering, som utskottet framfört i detta hänseende. I betraktande av det ofrånkomliga läget att riksdagstiden tenderar mot förlängning i stället för mot förkortning synes det mig, att det kunde vara skäl att i god tid företaga den utredning, som föreslagits i reservationen, vilken ju icke alls lägger några hinder i vägen för att göra höstsessionen till en fortsättning på vår- och vintersessionen.

*Ang. riksdags-
arbetets förlä-
gande till en
höst- och en
vårsession.*

(Forts.)

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herrar Sävström, Karlsson i Vadstena och mig avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Sävström m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om ändring i § 55 riksdagsordningen; och

nr 16, i anledning av väckt motion om införande i riksdagsordningen av viss bestämmelse rörande motion;

statsutskottets utlåtande, nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållanden vid statens uppfostringsanstalt å Bona m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 35, i anledning av väckt motion om en tillfällig omsättningsskatt.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 5.

Vidare förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter ävensom i ämnet väckta motioner.

*Ang.
vissa inrikes
postavgifter.*

I en den 10 mars 1922 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 143, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta,

1:o) att de av riksdagen för tiden till 1922 års utgång beslutade postavgifterna skulle äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1923, dock att för tiden från och med den 1 oktober 1922 till och med den 31 december 1923 skulle gälla,

att befodringsavgifterna för inrikes brev skulle utgå med följande belopp:

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

om brevets vikt icke överstege 20 gram . . .	15 öre
» vikten överstege 20 men icke 125 gram	30 »
» » » 125 » » 250 »	45 »
» » » 250 » » 500 »	60 »;

samt att lägsta avgiften för korsband, innehållande affärshandling, skulle utgöra 15 öre;

varjämte skulle iakttagas, att de förhöjda avgifterna för postabonnemang å tidning icke skulle tillämpas beträffande sådana abonnemang för år 1924, som verkställdes under år 1923;

2:o) att högsta medgivna vikten för korsband, innehållande varuprov, skulle från och med den 1 oktober 1922 utgöra 500 gram.

I sammanhang med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft

dels två i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

motionen nr 269 i andra kammaren av herr *Nylander*, däri hemställt, att riksdagen måtte besluta, att högsta medgivna vikten för korsband, innehållande trycksaker, skulle från och med den 1 oktober 1922 utgöra 2 kilogram samt för försändelse, som innehölle enstaka exemplar av tryckt bokarbete, 3 kilogram; och

motionen nr 274, likaledes i andra kammaren, däri herr *Lorichs* yrkat, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad den rörde ändring av de nu gällande posttaxorna, måtte besluta, att nuvarande postbefordringsavgifter skulle förbli oförändrade till utgången av år 1923;

dels ock en under den ordinarie motionstiden vid riksdagens början inom andra kammaren väckt motion nr 79 av herr *Nylander*, som föreslagit, att riksdagen ville fastställa postportot för lokalbrev till 10 öre.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

A) med avslag å motionen II: 274 samt med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad godkännas, och med bifall till motionen II: 79 besluta,

1) att de av riksdagen för tiden till 1922 års utgång beslutade postavgifterna skulle äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1923, dock att för tiden från och med den 1 oktober 1922 till och med den 31 december 1923 skulle gälla,

att befordringsavgifterna för inrikes brev skulle utgå med följande belopp:

för annat brev än lokalbrev:

om brevets vikt icke överstege 20 gram . . .	15 öre
» vikten överstege 20 men icke 125 gram	30 »
» » » 125 » » 250 »	45 »
» » » 250 » » 500 »	60 »;

för lokalbrev:

om brevets vikt icke överstege	20 gram	. . .	10 öre
» vikten överstege	20 men icke 125 gram		20 »
» » »	125 » » 250		30 »
» » »	250 » » 500		40 »;

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

och att lägsta avgiften för korsband, innehållande affärshandlingar, skulle utgöra för annan försändelse än lokalförsändelse 15 öre och för lokalförsändelse 10 öre;

varjämte skulle iakttagas, att de förhöjda avgifterna för postabonnemang å tidning icke skulle tillämpas beträffande sådana abonnemang för år 1924, som verkställdes under år 1923; och

2) att högsta medgivna vikten för korsband, innehållande varuprov, skulle från och med den 1 oktober 1922 utgöra 500 gram; samt

B) i anledning av motionen II: 269 besluta, att högsta medgivna vikten för korsband, innehållande trycksaker eller affärshandlingar, skulle från och med den 1 oktober 1922 utgöra 1 kilogram.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Sköld*, *Alexis Björkman*, *Björklund* och *Granath*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

A) med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, med anledning av motionen II: 274 samt med bifall till motionen II: 79 besluta

1) att de av riksdagen för tiden till 1922 års utgång beslutade postavgifterna skulle äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1923, dock att för tiden från och med den 1 oktober 1922 till och med den 31 december 1923 skulle gälla,

att befordringsavgifterna för lokalbrev skulle utgå med följande belopp:

om brevets vikt icke överstege	20 gram	. . .	10 öre
» vikten överstege	20 men icke 125 gram		20 »
» » »	125 » » 250		30 »
» » »	250 » » 500		40 »;

och att lägsta avgiften för korsband, innehållande affärshandlingar, skulle för lokalförsändelse utgöra 10 öre;

varjämte skulle iakttagas, att de förhöjda avgifterna för postabonnemang å tidning icke skulle tillämpas beträffande sådana abonnemang för år 1924, som verkställdes under år 1923; och

2) att högsta medgivna vikten för korsband, innehållande varuprov, skulle från och med den 1 oktober 1922 utgöra 500 gram; samt

B) i anledning av motionen II: 269 besluta, att högsta medgivna vikten för korsband, innehållande trycksaker eller affärs-

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.

handlingar, skulle från och med den 1 oktober 1922 utgöra 1 kilogram.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet Ö r n e:
Herr talman, mina damer och herrar! Bevillningsutskottet har i sitt nu föredragna betänkande anslutit sig till den principiella uppfattning, som tidigare uttalats av riksdagen och som även ligger till grund för den kungl. propositionen om postavgifterna, nämligen att dessa avgifter åtminstone under nu rådande förhållanden böra avpassas så, att postverkets utgifter täckas och skälig ränta erhålles å det i verket nedlagda kapital, men att därutöver icke uppstår någon särskild vinst.

Utskottet har ju i överensstämmelse härmed tillstyrkt propositionen i vad densamma avser den viktigaste postbefordringsavgiften, nämligen brevportot, men utskottet har icke stannat där, utan gått ett stycke längre och hemställt om återinförande av lokalportot i den formen, att för lokalförsändelser skulle fastställas en portosats, som vore $33\frac{1}{3}$ % lägre än riksportot. Därjämte har ju utskottet tillstyrkt en höjning av maximivikten för vissa korsband. Den sistnämnda ändringen, som enligt uppgift från postverket icke kommer att betyda mera än omkring 40 à 50,000 kronor i minskad inkomst för år räknat, torde jag här kunna lämna alldeles åsido, då jag nu går att yttra några ord angående det föredragna betänkandet. Vad däremot angår förslaget om lokalportots genomförande så är detta en sak, som man måste lägga mycket stor vikt vid, och detta särskilt på grund av den enligt mitt förmenande synnerligen betänkliga motivering för denna åtgärd, som jag framläst ur utskottets utlåtande.

Innan jag går in på denna sak, må det dock tillåtas mig att yttra några ord rörande själva huvudförslaget, nämligen om brevportots sänkning. Det är mig icke obekant, att från åtskilliga ledamöter i riksdagen den meningen kommer att framföras, att någon sänkning av postportet nu icke bör ifrågakomma, och denna uppfattning är ju också hävdad i den vid utskottets betänkande fogade reservationen. Den linje, till vilken reservanterna har anslutit sig, innebär, att riksbrevportot skall lämnas orört, men att ett lokalporto av samma höjd, som det varom utskottsmajoriteten hemställt, bör återinföras. Det är det brydsamma statsfinansiella läget, som framkallat tvekan om det kloka och berättigade i att vid denna riksdag företaga en reduktion av posttaxorna, vilka skulle minska statens inkomster från postverket med omkring ett 10-tal miljoner kronor. Jag förstår till fullo och uppskattar denna omsorg om statsfinanserna. Vore postverket vad det enligt sättet för bestämmande av posttaxorna är, nämligen en beskattningsinrättning — det framgår ju av hela det sätt varpå taxorna bestämmas, att man fordom ansett detta vara fallet — då skulle jag icke ett ögonblick tveka att ansluta mig till dem, som motsätta sig en sänkning av taxorna för närvarande. Nu torde det emellertid vara alldeles obestridligt, att postverket i realiteten icke

är någon beskattningsinrättning, utan ett kommunikationsverk med uppgift att befordra den allmänna samfärdseln på bästa sätt och att utföra sin viktiga uppgift till för allmänheten möjligast billiga priser.

Såsom jag nyss tillät mig anföra, har ju riksdagen flera gånger förut bestämt anslutit sig till denna uppfattning. En mycket stark opinion från trafikanterna har också krävt nedsättning i postverkets taxor och därtill en betydligt större nedsättning än den, som är föreslagen i den kungl. propositionen. Dessutom önska naturligtvis trafikanterna, att nedsättningen skall träda i kraft helst omedelbart, under det att i den kungl. propositionen och även i utskottets betänkande tiden för nedsättningen är satt till den 1 oktober innevarande år. Man bör ej heller glömma, att med den nedsättning, som nu är föreslagen, kommer postverket att lämna till 1923 års halvårsstat, liksom till innevarande års stat, det belopp, som ursprungligen varit beräknat i staten. Ett uppskov skulle icke innebära, att staten bleve tio miljoner rikare, utan det skulle innebära, att staten under de tre sista månaderna av innevarande år skulle få in ytterligare omkring två miljoner kronor, som skulle stå till nästa års riksdags förfogande. Denna summa är ju inte av den storlek, att den avsevärt kan bidra till att avhjälpa finansnöden, och för min del tror jag, att nästa års riksdag inte kan undgå att genomföra en nedsättning av taxorna. Under sådana omständigheter har jag inte kunnat taga på mitt ansvar att underlåta att tillstyrka den av posverket självt ifrågasatta portonedsättningen.

Det är säkerligen icke riktigt, som reservanterna antaga, att nedsättningen saknar större betydelse för näringslivet. Den övervägande delen av postverkets inkomster på brev härflyter ju faktiskt ifrån affärlivet, och postavgifterna höra icke till de allra minsta omkostnadskontona i ett företag. Jag känner till en del företag, som på den nu föreslagna nedsättningen av riksportot komma att spara 5,000—15,000 kronor om året. Det är ju ingen stor summa för ett företag av den omfattningen, men den räcker ju i alla fall till avlöning av ett par tre funktionärer eller förräntning av ett in-teckningslån på ett par tre hundra tusen kronor, och det är inte alldeles att förakta under nuvarande förhållanden.

Det är sant, att brevportot i Sverige aldrig varit uppe i den höjd, som skulle ha betingats av den allmänna prisnivån och att dess kvarhållande vid oförändrad storlek ännu någon tid på grund härav inte i och för sig skulle innebära någon orimlighet, därest postverkets egen ekonomi krävde, att man bibehölle den nuvarande taxan. Då detta emellertid icke är förhållandet, synes det mig vara så gott som omöjligt att ej låta postverkets taxor följa med den allmänna prisglidningen nedåt. Riksdagen bör därför enligt min mening icke utan de mest trängande skäl motsätta sig den föreslagna reduktionen. I varje fall föreligger det, såvitt jag kan förstå, intet verkligt skäl för den farhåga, som reservanterna uttalat, nämligen att postverkets stat för år 1923 icke med den i propositionen förutsatta sänkningen skulle kunna gå ihop. En sådan eventualitet som att det skulle uppstå

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

brist, förutsätter antingen en höjning av verkets omkostnader eller en mycket stark nedgång i trafiken. Beräkningarna bygga ju på en oförändrad frekvens, och det är väl troligt att om sänkningen företages och de ekonomiska förhållandena i landet icke bli vida sämre än de nu äro, denna nedsättning kommer att medföra en ökning i frekvensen och sålunda ett något bättre ekonomiskt resultat än det, med vilket man för säkerhets skull räknat i postverkets kalkyler och i propositionen.

Om jag sålunda livligt tillråder riksdagen att bifalla Kungl. Maj:ts proposition, så måste jag å andra sidan, som jag redan har antytt, ställa mig avvisande till den föreslagna sänkningen av portot för lokalförsändelser. Tvärt emot vad utskottet synes antaga kommer denna sänkning att medföra en avgjord inkomstminskning. Enligt min uppfattning kan den ökning i trafiken, som man möjligen kan vänta sig av att sänka lokalportot mera än riksportot, icke bli så stor, att postverket skulle komma upp till sina förutvarande inkomster på densamma. När man sänker portot med $33\frac{1}{3}$ procent, måste ju ovillkorligen trafiken ökas med 50 procent för att fullt motväga den minskning, som uppkommer genom portonedsättningen, och jag får verkligen vädja till dem, som ha någon närmare kännedom om förhållandena, huruvida det finnes den ringaste utsikt till att den lokala posttrafiken skall ökas med 50 procent, sedan man verkställt denna nedsättning. I varje fall tror jag, att den ökningen inte kommer att inträffa under de närmaste åren, och det är ju om dessa närmaste år, vi ha att röra oss vid detta tillfälle.

Större delen av den ökning, som kan komma att inträda i lokaltrafiken, kommer enligt min uppfattning att inträda redan med sänkningen av riksportot. För de flesta firmor torde det inte löna sig vidare bra att genom bud befordra lokalbrev, då portot för enkel vikt-sats sänkes till 15 öre. Jag vet, att åtskilliga företag, ganska stora sådana, numera skicka ut försändelser med bud, men att det lönar sig, beror till stor del därpå, att dessa företag i alla fall måste hålla personal, som under viss tid på dagen inte har någonting annat att göra, och då skulle det ju löna sig utmärkt bra att använda sådan arbetskraft för denna verksamhet, även om lokalportot sänktes till 10 öre, som utskottet liksom reservanterna föreslår. Genom en sådan sänkning tror jag inte, man kommer att föra över till postverket någon enda av de institutioner, som ha ordnat sin distribution av lokala försändelser utan postverkets hjälp. När det gäller t. ex. bankkontorens inbördes kommunikation med varandra, finnes det inga som helst förhoppningar, att denna kommunikation skall komma att återföras till postverket, då den inte varit där förut. Ty mellan bankerna måste ju bäras penningar, växlar, handlingar, obligationer, aktier och annat sådant, som inte tål den långsammare befordran, postverket kan bestå, utan som ofta måste skickas över ögonblickligen eller på en precis bestämd tid, och det vållar då naturligtvis inga som helst svårigheter att taga med de skriftliga meddelanden, som måste gå mellan de olika kontoren. Då man säger, att man genom en ytterligare sänkning av lokalportot skulle få bankerna att

använda postverket för denna sorts trafik, då misstar man sig säkerligen ganska betydligt.

Om man nu ser på vad lokalportot betyder, finner man också, att det inte är så oerhört mycket. En firma med ett hundra lokalbrev om dagen året runt, d. v. s. trettio tusen om året, hör säkerligen till de allra största i branschen. Där betyder varje femöring i porto 1,500 kronor om året, och för befordran av trettio tusen försändelser åtgår 4,500 kronor. Om nu firman inte har ledig personal, som kan göra arbetet gratis, så lönar det sig helt säkert inte att t. ex. här i Stockholm och dess omgivning ar skicka ut hundra försändelser om dagen med eget bud. Om vederbörande firma verkligen räknade på det och anställde personal för ändamålet, tror jag, den skulle komma till det resultatet, att det vore en mycket dålig affär, i synnerhet som en rätt nyligen inträffad händelse visat, att det kan medföra vissa risker att använda minderåriga — jag höll på att använda ett fult ord i detta sammanhang — men jag menar minderåriga och ännu icke fullt ansvarsmedvetna blivande medborgare att sköta befordrandet av viktigare försändelser.

Den enighet, som inom utskottet till min rätt stora överraskning nåtts beträffande lokalportot, är tydligen avvägbragt genom det uttalande, som utskottet gör i motiveringen på sid. 14 i betänkandet. Där synes man, ehuru i något dunkla ordalag, vilja förutsätta som en konsekvens av lokalportots införande en långt gående utsträckning av begreppet lokalförsändelser, så att även landsbygden skulle komma i åtnjutande av det undantagsporto, som hittills haft betydelse egentligen blott för de största städerna. På denna punkt råder, om jag läst betänkandet rätt, en uppenbar motsägelse emellan de olika motiven för nedsättning. Beträffande lokalportot i den av utskottet till genomförande från den 1 oktober i år föreslagna omfattningen är utskottets huvudmotiv, att ett lokalporto är ur postverkets affärsintresse fullt motiverat. Utskottet menar, att det kanske om någon tid skall uppstå en ökad vinst för postverket genom att nedsätta portot. Från flera håll har det åtminstone sagts — och utskottet synes bygga på den uppfattningen — att lokalportot skulle tillföra verket en trafikökning som skulle kunna ersätta förlusterna på det minskade portot eller — som utskottet föredrar att uttrycka saken — hindra att den lokala brevbefordran alltmera undandrages postverket. Som jag redan har sagt, delar jag för min del icke den uppfattningen. Men hur det än i verkligheten må förhålla sig i detta avseende, är det absolut säkert, att lokalportots utsträckning till lantbrevbäring och till befordran mellan vissa städer och deras förorter innebär en direkt förlust för postverket. Redan nu är postbefordringen på den egentliga landsbygden förlustbringande och den blir det ännu mera efter reglerandet av poststationsföreståndarnas och lantbrevbärarnas löner och övriga förmåner, en reglering, som jag för min del tror är ofrånkomlig, enär dessa grupper hittills hållits på en nivå, där de även i dessa dåliga tider helt säkert icke för någon längre framtid kunna hållas. Speciellt är ju tidningsrörelsen för postverket synnerligen förlustbringande, och en mycket stor del av postverkets förlust på

*Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)*

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

tidningsrörelsen uppkommer just på den rena landsbygden. Skulle man nu till denna förlust lägga ytterligare den minskning i inkomster, som skulle uppkomma därigenom, att brevportot nedsattes vid befordran med lantbrevbärare, så måste ju förlusten på rörelsen komma att stegras. Och jag tror, att den skulle komma att stegras med nedsättningens hela belopp. Ty någon ökning av frekvensen av privatbrev på olika sträckor med lantbrevbäring genom nedsättning av portot med en femöring kommer helt säkert inte att inträffa. Det kan ju där inte komma i fråga, att enskilda personer eller mindre affärsmän, sådana som finnas på landsbygden, skicka extra bud miltals för att inbespara en eller två femöringar om dagen. Det vore då åtminstone, det tors jag bestämt försäkra, en synnerligen dålig affär för vederbörande. Men om detta inte kan ske, så går ju postverket genom bibehållande av riksporto på dessa sträckor inte förlustigt någonting alls och följaktligen innebär också nedsättningen en förlust. En trafik med utbäring med privata bud lönar sig först när det som i de större och medelstora städerna blir fråga om att distribuera hundratals försändelser från en och samma avsändare dagligen eller åtminstone varje vecka året runt, och även då är den ekonomiska fördelen i många fall skäligen tveaktig. I och för sig finns det enligt min syn på denna sak alls icke någon rationell motivering för ett särskilt lokalporto. Snarare strider ett sådant mot strävandet att så långt som möjligt göra portot likformigt icke blott i de enskilda länderna utan över hela världen. Nu kostar ju ett brev från Trälleborg till Sassnitz, vilket från befordingssynpunkt är synnerligen billigt för postverket, då brevet en gång blivit inlastat på färjan, lika mycket som ett brev från Kiruna till Nya Zeeland. Och om inte världskriget hade kommit emellan, är det väl rätt troligt att nu frågan om införande av ett enhetligt både inrikes och utrikes porto, gemensamt för hela världen skulle varit aktuell. Den frågan är icke aktuell i detta ögonblick. Men det är min övertygelse, att den kommer igen. Och möjligheten att genomföra detta förenhetligande vilar ju helt enkelt på den observationen, att de flesta människor inte bara skicka postförsändelser på en viss bestämd sträcka, utan de korta befodringssträckorna få utjämnas de långa. Från förvaltningssynpunkt innebär ju också ett enhetligt porto mycket stora förmåner, och man bör därför icke utan mycket tvingande skäl avstå från att bibehålla ett sådant enhetligt porto. Naturligtvis är det mycket riktigt, att var och en strävar efter att få minsta möjliga utgifter, och från den synpunkten kan ju varje krav på nedsättning i en viss taxa för ett visst avstånd förklaras. Men om man skall fasthålla principen, att avgiften för befordran på de kortare avstånden skall betala befordran på de längre avstånden eller under ogynnsammare och dyrbarare förhållanden, så går det helt enkelt inte att sätta ned portot för de kortare avstånden.

Till vad jag anfört i denna fråga, skall jag be att få meddela kammaren några synpunkter, som jag i eftermiddag mottagit från postverket. Man säger därifrån följande: »Beträffande den av utskottet uttalade önskvärheten, att landsbygden skulle beredas större

fördel av ett eventuellt lokalporto, därigenom att försändelse, som inlämnas å en postanstalt å landet och tillställes adressaten genom lantbrevbärare, skulle behandlas som lokalpost, kan anföras, att de år 1917 tillkomna bestämmelserna om vad som skulle förstås med lokalförsändelse föregingos av vidlyftiga utredningar och att, då det visade sig omöjligt att åstadkomma en fullt uttömmande definition, man måste såsom tillägg tillgripa möjligheten att vid behov få av Kungl. Maj:t fastställda vissa lokalportoområden. Härigenom var särskilt avsett att kunna tillgodose uppväxande förstäders behov. Vid nämnda utredningar undersöktes även frågan om tillämpning av lokalporto å försändelser, som befordrades av lantbrevbärare, men behandlades av endast en fast postanstalt. Man fann emellertid att utsträckandet av lokalportots tillämpning till dylika försändelser skulle medföra sådana oegentligheter, att tanken uppgavs. Som exempel på sådana oegentligheter må anföras, att man å en lantbrevbäringslinje, vilken, såsom ofta är fallet, går mellan och förbi flera fasta postanstalter, skulle kunna få försändelser befordrade såsom lokalförsändelser på mycket längre sträckor än dem, på vilka riksportot skulle utkrävas.» Och så anføres här ett särskilt exempel på en sådan befordran, varmed jag inte skall trötta kammaren. »Då det för närvarande», säges det slutligen här, »finnes omkring 2,500 lantbrevbäringslinjer av skiftande slag, är det omöjligt att beräkna vilka konsekvenser som i de olika fallen skulle uppkomma av en sådan bestämmelse, som av utskottet ifrågasatts.»

Det är ju alldeles tydligt att med den uppfattning, som jag här uttalat, och efter de upplysningar, som postverket har lämnat, det icke tjänar mycket till, att riksdagen uttalar sig för önskvärdheten av ytterligare utredning. Jag vågar förmoda, att kravet på denna utredning har tillkommit endast såsom ett kompensationsobjekt. Men jag tror mig ha visat, att det är ett mycket klenst sådant objekt, som egentligen inte kan tjäna något förnuftigt ändamål.

Vad jag nu har anfört hindrar naturligtvis inte riksdagen att besluta enligt utskottets förslag. Men jag har ansett mig vara skyldig att fästa kammarens uppmärksamhet på den omöjlighet som föreligger att åstadkomma den av utskottet i dess motivering förutsatta nedsättningen av posttaxorna vid lantbrevbärning.

På grund av vad jag nu anfört, skall jag be att få vädja till kammaren att bifalla utskottets hemställan med uteslutande av lokalportot. Jag tror, att ett sådant beslut är det för postverket och för den framtida behandlingen av våra posttaxor lyckligaste.

Herr Rydén: Herr talman! Jag ber att av statsfinansiella skäl få yrka avslag å utskottets hemställan. Jag yrkar inte bifall till den vid betänkandet fogade reservationen, därför att det synes mig, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har framlagt en alldeles övertygande och för resten enligt min uppfattning nedgörande motivering mot ett införande av lokalporto och vad därmed står i samband. Under sådana förhållanden tillåter jag mig, herr talman, att formulera mitt yrkande på det sättet, att riksdagen

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

ville besluta, att de av riksdagen för tiden till 1922 års utgång beslutade postavgifterna skola äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1923.

I detta yttrande instämde herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Wagnson*, *Borg* och *Ericson* i Boxholm.

Herr *G r a n a t h*: Herr talman! Då jag inom utskottet varit med om att avgiva den reservation, som är fogad vid utskottets betänkande, så har jag inte gjort det därför, att jag vill vara med om att för framtiden slå fast, att man skall använda kommunikationsverken såsom en skattekälla, utan för det första därför, att jag anser, att man inte har råd att för närvarande under de ekonomiskt brydsamma förhållanden, som äro rådande, så där i en handvändning kasta bort 11 miljoner kronor, som man dock kan säga, att man på ett bekvämt sätt kan få tillförda staten, och för det andra därför, att jag anser, att med de beräkningar, som föreligga, och de besparingar, som utskottet här föreslagit, det kommer att bli svårt att få postverkets stat för år 1923 att gå ihop. Visserligen har herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet förklarat, att så inte skall vara förhållandet, men efter de beräkningar, som äro gjorda, så kan jag inte finna annat än att den svårigheten kan komma att uppstå. När generalpoststyrelsen i november 1921 gjorde upp staten för år 1923, beräknade man ett överskott av 8 miljoner kronor. Men i februari månad i år, när man gjorde en omräkning, har man ansett, att man kunde räkna med en utgiftsminskning av $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och därmed skulle överskottet komma upp i $11\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Bland de utgiftsminskningar, som man då beräknat, har man beräknat $1\frac{1}{2}$ miljoner kronor i minskade kostnader för transporter med järnvägarna. Men efter vad jag kan förstå, så kan den beräkningen inte gärna hålla streck. Det pågår för närvarande en utredning om den saken inom 1920 års postkommitté, och efter upplysningar, som lämnats därifrån, och det förslag till uppgörelse mellan järnvägsstyrelsen och generalpoststyrelsen, som nu föreligger, kan man inte räkna med en minskning av mer än högst $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Där skulle man sålunda ha en utgift av 1 miljon kronor att fortfarande räkna med. Enligt utskottets förslag skulle överskottet minskas för sänkning av riksportot med 9,400,000 kronor och för lokalportot med 885,000 kronor, sålunda en sammanlagd minskning av 10,285,000 kronor. Det skulle då återstå 1,215,000 kronor. Om man nu räknar med att den utgiftsminskning, som jag här nyss nämnde, inte skulle komma att hålla streck, så skulle man alltså ha att räkna med ett överskott av endast 215,000 kronor. Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet uttalade, att man inte har någon anledning att befara, att inkomsterna skola minskas. Men jag anser, att man kan ha anledning att räkna med även det. Om man antar, att inkomsterna skulle slå fel på bara ett par miljoner kronor och att man endast kan räkna med ett överskott på 215,000 kronor, så skulle man ju redan vara på förlustsidan. Av den statistik, som finnes för de gångna må-

naderna i år, visar det sig, att inkomsterna ha minskats från föregående år, då de utgjorde 25,700,000 kronor till 24,770,000 kronor. Således ha vi redan där en minskning i inkomsterna på nära 1 miljon kronor jämfört med föregående års inkomster, vilka i alla fall äro lagda till grund för inkomstberäkningarna för i år.

Jag anser, att man här går för brådstörtat till väga, när man nu skall gå att sänka portona tillbaka till vad man kallar normala förhållanden. Hade man haft lika bråttom, när det gällde höjning av portona, skulle man naturligtvis nu icke haft så mycket att anmärka mot det, ty då hade det varit alldeles naturligt, att man nu vid index' fall gått till väga på samma sätt. Men någon höjning av postportona förekom icke förrän 1918. Då höjde man inrikesbrevportot till 12 öre; enligt den index 219, som då var gällande, skulle portot ha varit uppe i 22 öre. År 1919 höjdes portot till 15 öre, men det borde då med index 257 hava utgjort 25 öre. Först 1920 höjde man portot till 20 öre; det skulle då med index 270 hava utgjort 28 öre. Om man skulle hava använt samma tempo, som man använde vid höjningarna, skulle man nu kunnat nöja sig med ett par öres sänkning, på samma sätt som man nöjde sig med ett par öres höjning, när höjningarna kommo. Men nu tager man hela fjärdedelen av riksportot. Det gör, fast det gäller bara 5 öre, en svindlande summa. Nu säger man, att det måste vidtagas åtgärder för näringarnas underlättande. Jag undrar i alla fall, om 5 öres sänkning av riksportot spelar så stor roll för näringarna, men denna femöring spelar däremot en synnerligen stor roll för staten, då man i alla fall med densamma har att på ett år räkna med $10\frac{1}{2}$ miljon kronor större inkomst.

Jag skall icke uppehålla tiden längre utan inskränka mig till att, efter det jag hört massinstämmandena i det yrkande, herr Rydén gjorde, be att få frånträda reservationen och ansluta mig till det av herr Rydén framställda yrkandet.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina damer och herrar! Jag är övertygad därom, att jag tolkar mången näringsidkares och även många andra samhällsmedlemmars känsla av tacksamhet mot regeringen, som för riksdagen framlagt den föreliggande propositionen, vilken berör, märkvärdigt nog, den enda fråga i avseende å olika satser i fråga om taxor, till vilken riksdagen har att taga ställning. Regeringen har icke blott genom detta sitt handlingssätt visat sitt intresse att medverka till nedbringande av prisnivån, utan regeringen har ävenledes, mina damer och herrar, i handling visat sig beakta näringsidkarnas berättigade krav, när regeringen har beslutat ned-sättningar i järnvägstaxorna, i taxorna för telefonsamtal och dylikt. Hade regeringen haft samma rätt att sänka posttaxorna som när det gäller järnvägstaxorna och telefontaxorna, så hade regeringen utan tvivel redan nu beslutat lägre postavgifter.

Märkvärdigt skulle det i sanning vara, om andra kammaren i afton bifölle herr Rydéns yrkande och därmed toge avstånd från den

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

principiella ställning, som regeringen redan med all rätt intagit i fråga om sänkning av järnvägstaxorna och telefontaxorna. Men det skulle inte blott vara i detta hänseende som andra kammaren skulle fatta ett uppseendeväckande beslut, då denna kammare, riksdag efter riksdag och senast i fjol, såvitt jag kan erinra mig enhälligt, uttalade som sin bestämda åsikt, att de utgående postavgifterna icke borde sättas högre, än att de täckte postverkets utgifter samt lämnade en skälig ränta å det i postverket nedlagda kapitalet. Detta har varit andra kammarens och riksdagens ståndpunkt år efter år och har ofta uttalats i riksdagsskrivelser till regeringen.

Vad beslutar riksdagen, om riksdagen biträder herr Rydén avslagsyrkande? Jo, riksdagen uttalar därmed, sedan herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet i överensstämmelse med generalpoststyrelsens uppfattning i propositionen framhållit, att postverket med säkerhet i år kommer att gå med en vinst av omkring 11 1/2 miljoner kronor, att riksdagen icke vidhåller den principiella ståndpunkt, som riksdagen år efter år uttalat, utan att riksdagen numera vill använda denna vinst på annat sätt, nämligen att densamma skall tillföras statskassan. Riksdagen borde dock aldrig kunna anse, att 50 å 60 procent nettoförtjänst är skälig ränta på det i postverket nedlagda kapitalet, som är cirka 20 miljoner kronor. Icke minst herar socialdemokrater bruka reagera, när vissa företag taga »firti» procents förtjänst, men här i kammaren tyckas de icke vara generade att framställa ett yrkande, som innebär, att postverket skulle med riksdagens gillande föra en sådan taxepolitik, att postverket i år och nästa år, på ett kapital av i runt tal 20 miljoner kronor, skulle lämna en nettovinst av 11 1/2 miljon kronor. Vad skall man ute i landet få för respekt för riksdagens uttalanden år efter år, även under kris-tiden, att det är riksdagens bestämda uppfattning, att postverket icke skall användas som ett skatteinstrument, utan att postavgifterna endast skola sättas så pass höga, att de täcka utgifterna och lämna skälig ränta å det i företaget nedlagda kapitalet, om riksdagen nu intager en fullständigt motsatt åsikt. Och dessa 11 1/2 miljoner kronor, mina damer och herrar, de äro ytterst försiktigt beräknade; det framhåller icke blott generalpoststyrelsen utan även herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet i den kungl. propositionen. Frågan är då: Kan kammaren, utan att frångå riksdagens principiella uttalande riksdag efter riksdag, sätta avgifterna lägre, än vad Kungl. Maj:t här föreslagit, nämligen i första rummet att sänka inrikesportot från 20 öre till 15 öre? Ett godkännande av den kungl. propositionen innebär, att av den med största säkerhet beräknade vinsten av 11 1/2 miljon kronor skulle i runt tal 10 1/2 miljon kronor åtgå, och således ett nettoöverskott av minst 1 miljon kronor kvarstå, vilket belopp man borde kunna anse motsvara skälig ränta på de 20 miljoner kronor, som äro nedlagda i postverket. Jag understryker ännu en gång, att denna beräkning är så försiktigt gjord, att både statsrådet och generalpoststyrelsen anse, att med all sannolikhet nettot kommer att bli större. Jag ger herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet fullständigt rätt däri, att för postverket och ur

statsfinansiell synpunkt ett bifall till utskottets förslag att sänka avgiften för korsband, innehållande trycksaker och affärshandlingar, icke kan spela den minsta roll.

Jag övergår därför till den förändring, som bevillningsutskottet fullständigt enhälligt föreslagit, att lokalportot ånyo skulle införas, och att avgiften för lokalbrev skulle sättas till 10 öre. Möjliggör skillnaden mellan det beräknade nettot 11 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor och den minskade inkomst som ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition innebär för riksdagen att biträda även denna hemställan? Såvida icke särskilda omständigheter hade tillkommit, vilka framhållas i bevillningsutskottets betänkande överst å sidan 13, hade så ej varit fallet. Utskottet framhåller, att sedan nu gällande grunder för dyrtidstilläggen lämnats orubbade, indexsiffrans fall för postverkets vidkommande innebär en inbesparing av 880,000 kronor. Vilket belopp skulle det kosta staten att återinföra ett lokalporto och sätta denna avgift till 10 öre i stället för 15 öre? Jo, även om ett dylikt beslut icke föranleder att någon ökning i lokalpostförsändelserna genom en sådan ändring uppstår, så innebär beslutet en inkomstminskning för postverket av 885,000 kronor. Och det torde herr statsrådet ge mig rätt i, att den lilla skillnaden, 5,000 kronor, mellan besparingen 880,000 och inkomstminskningen 885,000 kronor, spelar lika liten roll som de 40,000 kronor, som herr statsrådet alldeles riktigt angav skulle bli följden av ett bifall till bevillningsutskottets betänkande i punkten B). Och detta äger rum under antagande, att lokalpostbefordran icke genom en sänkning av lokalportot på något sätt ökas. Då herr statsrådet beklagar den motivering, som utskottet använt för sitt tillstyrkande av lokalportots återinförande, så ber jag att som min bestämda åsikt få uttala — jag vill öppet erkänna, att jag förut haft samma uppfattning som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet i fråga om lokalportot — att med den kännedom jag har som köpman i Göteborg, som riksdagsman och som ledamot av en kommitté, vilka båda uppdrag föranleda mig att en stor del av året uppehålla mig i Stockholm, att ur postverkets synpunkt, ur statsfinansiell synpunkt det är en verklig fara att icke i år återinföra lokalportot, emedan firmor i allt större och större utsträckning funnit med sin ekonomiska fördel förenligt att själva befordra sina brev i stället för att använda postverket. Och det är icke, herr statsråd, allenast stora firmor och medelstora firmor utan även rätt små firmor som numera själva befordra sina lokalbrev. Och till de ledamöter av generalpoststyrelsen, vilka hysa den uppfattningen, att icke en lokal postbefordran är för postverket och för staten inkomstbringande, om man återinför lokalportot och sätter detsamma till 10 öre, ber jag att som min bestämda övertygelse få uttala, att om riksdag och regering gäve mig rättighet att inrätta ett bolag, som finge konkurrera med postverket, och jag finge rättighet att befordra lokalbrev till den föreslagna avgiften i konkurrrens med postverket, så skulle jag göra en mycket, mycket god affär. Det är ju enligt utskottets och enligt min bestämda uppfattning icke blott till förmån för näringslivet och för den korresponderande allmänheten, om lokal-

*Ang.
vissa inrikes
postavgifter.*

(Forts.)

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

portot återinföres, utan det är även ur statsfinansiell synpunkt och ur postverkets egen synpunkt till en verklig fördel, om bevillningsutskottets betänkande i denna punkt bifalles.

Förutom de skäl, som jag redan anfört mot herr Rydén's avslagsyrkande, tillåter jag mig för kammaren framhålla endast ett enda exempel på, vart det skulle leda, om kammaren bifölle herr Rydén's hemställan. Bland annat skulle kammaren avslå bevillningsutskottets hemställan i punkt B) och således icke nedsätta avgiften för korsband innehållande trycksaker eller affärshandlingar, vilka sändas med posten inom riket. Vad skulle det beslutet innebära? Jo, sedan postkonferensen i Madrid i fjol nedsatt avgiften för dessa korsband från utlandet t. ex. hit till Sverige, så skulle de svenska firmorna få betala för försändelse av dylika korsband inom landet en vida högre avgift än deras utländska konkurrenter få göra när de sända till Sverige dylika korsband innehållande trycksaker och affärshandlingar. Och det är väl ingen mening i att belasta den svenska näringsidkaren med en högre avgift än man genom världspostkonferensens beslut i Madrid i fjol belastar den utländske näringsidkare, som konkurrerar inom Sverige med den svenske näringsidkaren.

Jag skulle kunna framhålla ytterligare många synpunkter vad ett bifall till herr Rydén's hemställan skulle medföra. Men jag skall begränsa mig till att endast nämna detta enda exempel.

Herr Granath påstod, att bevillningsutskottet uppenbart gått alldeles för brådstörtat till väga, när utskottet föreslagit dessa nedsättningar i vissa postavgifter. Väl hade jag väntat mig en anmärkning i motsatt riktning. Men ett yrkande från utskottets sida, som innebär ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition och om en mindre taxeförändring, som innebär en inkomstminskning av högst cirka 40,000 kronor, på det att svenska näringsidkare icke skola komma i sämre läge än utländska, och därtill återinförandet av lokalportot, vilket yrkande herr Granath i utskottet biträtt, fastän han i dag icke vidhåller sin reservation utan förenat sig i herr Rydén's avslagsyrkande, det borde icke ens herr Granath anse vara ett förslag, som är alltför brådstörtat.

Jag har dock glatt mig över, att ännu ingen i diskussionen försökt komma fram med sådana demagogiska locktoner, som att, om kammaren avslår Kungl. Maj:ts proposition och bevillningsutskottets föreliggande hemställan, så kan det inträffa att riksdagen icke behöver höja kaffetullen. Något dylikt skall ingen sätta tro till. Följden av ett avslag torde bli den, att riksdagen kommer att beskatta svenska folket både genom en förhöjd kaffetull och genom de nuvarande högre postavgifterna. Riksdagen bör nu tillse, att allmänheten kommer i åtnjutande av lägre postavgifter. Ett avslag å denna proposition innebär icke — alldeles som herr statsrådet redan har påpekat — att ett större belopp tillföres 1922 års budget, vilket däremot den ifrågasatta kaffetullen kommer att göra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten med många ord. Men jag kan icke underlåta att ett ögonblick dröja vid just det, som herr Röing slutade med. Jag ser nämligen den här frågan verkligen i sammanhang med just det förslag, som snart ligger på våra pulpeter här från utskottet om förhöjd kaffetull. Det kan icke hjälpas, utan att där finns ett samband. Ty här stå vi inför att avgöra frågan, huruvida vi skola skära bort tio miljoner kronor eller icke. Om några dagar stå vi inför frågan, huruvida vi på annat sätt skola skaffa oss 15 miljoner kronor. Det kan ingen övertyga mig om, att icke dessa två saker måste ses i samband med varandra. Och ställes jag i valet mellan att bibehålla det nuvarande postportot oförändrat eller att gå med på en förhöjning av kaffetullen, då ställer jag mig utan tvekan på den ståndpunkten, att jag hellre bibehåller postportot oförändrat. Det har sagts och kommer väl att sägas också, att tio miljoner äro icke femton miljoner. Nej, det är sant, men det är dock två tredjedelar av beloppet, och jag är icke alldeles övertygad om, att det ej skall finnas utvägar även för de fem miljonerna. Och en annan sak är den, att postavgifterna *ha vi nu* sådana de äro. Om postavgifterna bibehållas oförändrade, skall det knappast märkas ute i landet. Det skall i varje fall icke åstadkomma den förbittring, som en höjning av kaffetullen kommer att göra. Därom kunna vi vara fullkomligt övertygade.

Jag vill vidare tillägga, att när statsrådet Örne här säger, att postverket icke är någon skatteinrättning, så är jag också medveten därom. Men det finns väl ingenting, som hindrar oss att i dag göra det till en skatteinrättning, *om nöden bjuder det*. Och jag skulle vidare vilja tillägga, att en familj, där mannen är arbetslös och där man får leva på margarinsmörgåsar och kaffe, är heller ingen skatteinrättning, i varje fall ingen lämplig sådan.

Det förefaller, som om man skulle vara rädd för, att ett statens företag skulle lämna vinst. Jag kan icke se, att det ligger någonting oriktigt däri. Och är det så, att postverket förtjänar mer än vad som anses vara lämpligt, så kan det ju användas till förbättringar. Och jag skulle i detta sammanhang vilja rekommendera, att det vidtages mycket välbehövliga förbättringar i det genomusla postväsendet i min provins, Västmanland, om man därtill har pengar över. Herr Röing är synnerligen indignerad över den vinst, som uppstår på poströrelsen. Jag förstår det mycket väl, ty som jag trott mig kunna märka är herr Röing en tvättäkta manchesterliberal, som följaktligen måste vara missnöjd över, att ett samhällets företag icke går med förlust, därför att det är så synnerligen angenämt att alltid kunna peka på, att samhällsdriften är omöjlig. Jag är för min del icke rädd för, att sådan vinst uppstår. Den är icke bortkastad, ty den kommer samhället till godo. Och hellre tager jag den vinsten här, än att jag skall vara tvingad att taga den på en osmakligare väg, än det här är fråga om.

När vi nu befinna oss i penningknipa och jag därför icke kan vara med om en sänkning av postavgifterna, men lika fullt delar

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

herr statsrådets uppfattning, att lokalportot bör vara lika med riksportot, så ber jag få instämma i herr Rydén's yrkande, som, såvitt jag förstår rätt, sammanfaller med den av herr Lorichs i ämnet väckta motionen.

Herr N y l a n d e r: Herr talman! Jag kan för min del icke fullt följa kommunikationsministerns resonemang i hans nyss hållna anförande. Han började med att framhålla, att postverket icke bör vara någon beskattningsinstitution utan ett kommunikationsverk, och därefter vände han sig med stor skärpa mot lokalportot. Om han är fullt konsekvent i detta sitt resonemang, så kan jag icke finna något annat, än att den till 885,000 kronor beräknade summa, som lokalportosänkningen innebär, icke är av någon större betydelse ur beskattningssynpunkt. Däremot är det av en stor betydelse för näringslivet trots den följande delen av herr statsrådets anförande emot den åsikt, till vilken jag sluter mig.

Herr statsrådet framhöll, att postavgifterna höra icke till de minsta utgifterna för affärsvärlden. Under tider som dessa vill jag framställa till kammaren den frågan med anledning av detta herr statsrådets resonemang: är det icke under dessa förhållanden skäl att även gå affärsvärldens önskan till mötes genom en dylik sänkning, då herr statsrådet själv erkänner, att postavgifterna äro av icke ringa betydelse för affärsvärlden? Jag vill verkligen framhålla det, att det är en mycket billig önskan, som här genom min motion framställts och som enhälligt tillstyrkts både av bevillningsutskottet och av reservanterna, fastän jag nu till min stora övrraskning hör herr Granath frånträda sitt eget yrkande utan någon som helst ingående motivering. Jag hade verkligen tänkt, att herr Granath hade haft tillfälle att under utskottsarbetet noggrant undersöka saken och taga position till frågan och en så fast position, att han icke här under en debatt helt nonchalant frångår en ställning, som han såvitt jag förstår efter ingående prövning i bevillningsutskottet intagit.

Herr statsrådet framhöll som sin åsikt vidare, att en sänkning av lokalportot skulle innebära en avgjord inkomstminskning. Det har redan herr Röing nyss framhållit, att inom affärsvärlden åsikten är alldeles motsatt, nämligen att om man nu återgår till ett särskilt lokalporto, så kommer en ökad frekvens att leda till ökade inkomster eller åtminstone en utjämning. Jag vill dock på grund av egen erfarenhet försäkra, att även för framtiden kommer det — såsom herr statsrådet mycket riktigt sade — inom vissa *större* affärsverk att fortgå på samma väg, som man inträdde på, när lokalportot bortogs, nämligen att man för att spara skickar ut brev med bud. Jag vill i det sammanhanget meddela, att jag senast i dag har närmare undersökt, vad den sista tiden givit vid handen i det fallet inom den organisation, som jag har äran leda. Där har det visat sig, att vi spara ungefär 15 kronor om dagen i genomsnitt.

För medelstora och mindre företag kommer genom en sänkning däremot lokalportot utan tvivel till betydligt ökad användning.

I det sammanhanget vill jag påpeka, att när herr statsrådet uppdrog sina kalkyler, som jag icke här vill närmare återgiva, glömde herr statsrådet den viktiga punkten, att alla lokalförsändelser drabbas icke av ett gemensamt porto på 20 öre utan allt efter vikt även av högre porton, så att man icke kan draga upp något genomsnitt för den, utan att alltså den summa på 4,500 kronor, som herr statsrådet som exempel nämnde, i verkligheten blir betydligt större och att det därför säkerligen är på tiden, att statsmakterna nu införa lokalportot.

Jag vill icke vidare förlänga debatten, utan jag skall med hänsyn till vad som redan anförts och vad som anförts i utskottsbetänkandet ännu en gång framhålla, att det är ju icke så ofta en motion mötes med gillande, som i detta fall skett, både av utskott och reservanter. Jag tror därför, att däri ligger för kammaren ytterligare en maning till att gå med på utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Det kan icke bestridas, att vårt nuvarande postporto är ganska högt och att önskligt vore, om det skulle kunna nedsättas. Men det förefaller mig betänkligt att vi under tider, då finanserna äro så dåliga, att inkomsterna icke kunna täcka utgifterna, självmant skulle avstå från en statsinkomst efter år räknat på över 10 miljoner kronor. Skulle det vara klokt handlat att avstå från detta belopp? Visserligen är sant, att ett högt porto trycker affärsvärlden, men jag antager, att den affär är synnerligen dålig, som icke kan uppbära ett 5 öre högre porto än det, som affärsvärlden själv önskar. För de stora affärerna betyder femöringen rakt ingenting. Och vad betydelse har det för exportindustrien, om vederbörande lägga några postporton till sina omkostnader, då de skicka ut ett fartyg med trävaror eller dylikt? Och även för affärslivet inom landet kan det icke vara av någon vital betydelse. Men tydligt är, att affärsmännen vilja ha fördelar, och herr Röing har stått här och fört deras talan. Vi måste ju dock alla under kristiden söka gemensamt bära statsutgifterna, bära skatterna, och affärsmännen få även taga sin andel i desamma.

Herr finansministern lär ha tillrätt bevillningsutskottet att söka använda en helt annan skatteälla. Den skulle, påstår man, vara behövlig i alla fall. Det är ju möjligt. Men när man den ena dagen föreslår att lägga en skattebörd som hårdast drabbar det fattigaste folket — då är det ansvarslost att den andra dagen avstå från en statsinkomst. Jag tror det vore bevis på att vi handla föga klokt under dessa tider, om vi avlyfta en skatt, som är föga tryckande åtminstone på de mindre bärkraftiga skatteobjekten, och lägga ytterligare skatt just på de minst bärkraftiga.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag, och jag kan då avsluta mig till den formulering, som herr Rydén har angivet.

Herr W i n k l e r: Herr talman! Det talas så ofta, då det är fråga om skatteällornas utsinande och arbetslönernas minskning och dylikt, därom, att affärsmän och industriidkare böra låta sig

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

angeläget vara att sänka de allmänna omkostnaderna. Men då man inom en affär eller en industri sätter sig närmare in i, vad det är för omkostnader man skulle kunna sänka, visar det sig, att det är ett mycket begränsat område, där man själv har någon bestämmanderätt. Och det är alldeles riktigt, som här av flera talare och även av herr statsrådet Örne påpekats, att postportot är en av de mera betydande omkostnaderna för affärsvärlden.

Vad jag allra minst begrep var, när herr Rydén sade, att han tyckte, att statsrådet Örne hade givit en mycket nedgörande kritik över utskottets förslag om sänkande av lokalportot. Det visar, att herr Rydén åtminstone icke i dag befinner sig på sin mammas gata, då han kan uttrycka sig på det sättet. Det förhåller sig nämligen så, såsom förut här är påpekat, att de flesta firmor av någon betydelse sända för närvarande själva ut sina brev. Då jag i min egen firma första gången undersökte, huru mycket vi kunde spara i postporten genom att själva utsända lokalbrev, då nämligen portot blev höjt — och det icke bara till det dubbla utan till det fyrdubbla — fann jag, att vi kunde skicka ut dessa brev för en kostnad av mellan 7 och 8 öre för varje. Sedan visade det sig emellertid vid en undersökning, som gjordes två månader senare, att för precis samma antal brev eller 50 per dag hade omkostnaderna nedgått till 3 $\frac{1}{2}$ à 4 öre per brev. Och vad var anledningen därtill? Jo, att den yngling, som fått i uppdrag att bära omkring breven, lärt sig att på mycket kortare tid sortera dem och även att åka fram till adressaterna på ett bättre sätt. Jag vågar påstå, att den firma, som på ett förståndigt sätt arrangerar sin postbefordring inom samhället och som har 20 brev eller däröver om dagen, förtjänar pengar på en sådan anordning. Och den, som har 100 brev och vilken herr statsrådet ansåg icke skulle förtjäna något, han förtjänar mycket pengar på det. Jag kan icke förstå annat, än att en firma, en bank eller ett bolag, som har 100 brev om dagen att skicka ut i staden, förtjänar c:a 3,000 kronor om året genom att själv taga hand om trafiken.

Nu är det klart, att man inom en affär icke inrättar sig för en egen poststation, för den händelse den icke är av någon betydelse. För min del tror jag därför, att om lokalportot sänkes till 10 öre, skulle de allra flesta firmorna och bolagen återgå till att använda sig av posten vid brevbefordran även när det gäller lokalbrev. I varje fall skulle det endast bli mycket stora firmor, som kunde bibehålla det nu använda systemet.

Så är det även talat om i utskottets motivering, att man skulle kunna tänka sig en utsträckning av lokalportot även till landspoststationerna, och för min del kan jag icke förstå, varför det icke kan ordnas på det sättet. Här har visserligen påpekats av herr statsrådet, att det fanns vissa poststationer, som befördrade brev förbi tre eller fyra andra poststationer. Jag förstår det icke riktigt, men mig förefaller det vara en mycket olämplig anordning av postverket, och man skulle väl kunna anordna det så, att breven befördrades från närmast liggande poststation. Åtminstone finner jag det vara en rimlig begäran, att på landet sådana brev, som icke

beröra mer än en poststation, även om de utbäras av lantbrevbärare, borde komma i åtnjutande av lokalportot. Jag tror icke det vore omöjligt att ordna det på dylikt sätt.

Herr Granath sade i sitt anförande, att man gick alltför brådstörtat, då man ville sänka portot till vad som tillämpades före kriget. Så är väl i alla fall icke förhållandet. Ty före kriget tillämpades ett riksporto av 10 öre och ett lokalporto av 5 öre. Här är det ju dock fråga om, även om man följer utskottets förslag, att göra endast en sänkning från 400 procent till 200 procent för lokalportot och för riksportot från 200 procent till 150 procent. Jag håller före, att det är icke riktigt, om man under den dyra tiden har höjt allting för att kunna följa med prisindex, att man icke tillämpar motsvarande metod och sänker vid fallande index. Och om man här sänker enligt utskottets förslag, så går man icke för långt, ty även om det kanske blir ett eller ett och halvt öre för lågt för riksportot, så är det i alla fall i motsvarande grad för högt för lokalportot.

Herr förste vice talmannen talade om, att det är en dålig firma, som icke kan tåla att betala en merkostnad av fem öre per brev. Ja, för min del är jag med i en firma där postavgifterna uppgå till över 25,000 kronor om året. Och det finns sådana där de uppgå till 35,000 och 40,000 kronor. Med de kolossala svårigheter man för närvarande har på grund av minskad försäljning och då det är omöjligt att i samma proportion sänka utgifterna, så är det alldeles nödvändigt, att man åtminstone i något fall och åtminstone där det utan olägenhet kan ske tillmötesgår näringsidkarnas billiga krav. Och här har ju kommit mycket vidlyftiga kostnadsutredningar och framställningar från både handelskamrar och industriförbund och andra sammanslutningar, som söka tillvarataga näringslivets intressen, med påpekanden om nödvändigheten av att sänka portot. Och därvid har man framför allt vid olika tillfällen påpekat det orimliga i att bibehålla det nuvarande höga lokalportot.

Herr förste vice talmannen sade vidare, att även affärsmännen fingo naturligtvis i dessa tryckta tider finna sig i, att även de få deltaga i landets nödvändiga utgifter. Ja, mina damer och herrar, jag tror verkligen, att både affärsmännen och industrien ha fått mer än vad de tålt deltaga i statsutgifterna. Och det visar sig nog framdeles, herr förste vice talman, att det går icke att i fortsättningen som hittills försöka utpressa pengar av handel och industri. Man kan visserligen här påpeka den ena gången efter den andra att man skall spara de mindre inkomsttagarna och lägga bördorna på de högre inkomsterna. Men de högre inkomsterna äro snart så få, att hur mycket man än vill utpressa ur dem, blir den totalsumma, man på det sättet får icke stor och i varje fall icke så stor, att ett lands ekonomiska förhållanden kunna redas upp på det sättet.

Sammanbindningen av denna fråga med kaffetullen anser jag olämplig, ty de två frågorna höra icke ihop. Här har den ena gången efter den andra kommit fram förslag om, att man skulle genom tullar eller på annat sätt hjälpa näringslivet, och detta är första gången jag ser ett förslag från regering eller utskott som går i den riktningen,

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

• *Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)*

att man åtminstone i någon mån vill minska det hårda tryck som finns på näringslivet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag är rädd för att jag icke kan instämma i de allmänna synpunkter till förmån för utskotts-förslaget, som herr Winkler nyss anförde därför att ett ytterligare understrykande av dem skulle säkerligen stjälpa detsamma. Sådant är läget i denna kammare, och det synes mig, att man borde taga litet hänsyn till den saken. Andra skäl kunna dock anföras för utskottets förslag, som åtminstone ur min synpunkt synas mer bäriga. Och det är för det första det, att då arbetslönerna gå ned och inkomstmöjligheterna för mindre befattningshavare minskas i en proportion till de större, som är fullständigt orimlig, så följer därav ovillkorligen, att för att dessa befattningshavare skola kunna existera, måste alla åtgärder vidtagas, som kunna sänka levnadskostnaderna, skjuta levnadskostnadskurvan nedåt. En åtgärd i denna riktning synes det mig vara, då regeringen föreslagit i viss utsträckning postavgifternas sänkning. En motsatt åtgärd, är det, som herr Rydén och reservanterna, såvitt herr Granath representerar dem, ha anvisat. Det är alldeles tydligt, att staten och samhället med alla till buds stående medel böra verka för en prissänkning över hela linjen, men som jag anført är enligt min mening ett bifall till herr Rydéns förslag raka motsatsen. Jag kan verkligen icke förstå, att det skall vara så farligt att gå på regeringens förslag. Det är ju dock icke så förfärligt stora förändringar. På en del poster i fråga om postverkets utgiftsstat är ingen ändring föreslagen. Jag tänker till exempel på vad som särskilt berör sådana företag som det, i vars tjänst jag har nöjet stå, d. v. s. företag inom tidningsvärlden. Man må ha vilken uppfattning man vill, men nog är det ett allmänt socialt intresse, att tidningarna bli spridda. Men de löner, som nu råda för arbetarklassen, och de höga priser, som tidningarna alltjämt måste hålla, icke minst till följd av de orimliga avgifter de få betala till postverket, omöjliggöra, jag vågar påstå det, för 70 procent av arbetarklassen att hålla sig med tidning. Och, herrar socialdemokrater, över vilken press går det ut i första hand? Jag vill meddela, att för den lilla tidning, som jag är i tjänst hos, betyder den senaste avgiftsökningen i fråga om utgivarkorsband, som trädde i kraft den 1 januari 1921, d. v. s. 12 öre per kg., en merutgift av icke mindre än 1,500 kronor per månad. Vad skall det då icke betyda för en sådan tidning som Socialdemokraten, som väl har något större antal abonnenter, kanske icke inom den kategori, som tillställas utgivarkorsband, men dock postabonnenter. Genom att icke taga hänsyn till detta bidrager postverket till att sätta de fattigaste klasserna ur stånd att hålla sig med tidning, och som sagt är det ju ett socialt intresse, att de kunna hålla sig därmed.

Då jag nu anser, att regeringen är inne på rätt väg, ehuru

den tagit ett för litet steg, skulle jag vilja hemställa till den att taga under snar omprövning, om man icke kan utsträcka denna nedsättning i fråga om postavgiften till tidningar och därmed jämställda tryckalster. Det har framhållits, och antagligen kommer det argumentet ånyo att anföras, att den avdelning av postverket, som har hand om tidningsdistributionen, icke alls bär sig. Man har anfört, om jag icke är fel underrättad, åtminstone har det sagts så i tidningskretsar, att denna *avdelning* måste bära sig själv. Det är en underbar affärsekonomi, synes det mig, som ovillkorligen förutsätter, att varje liten del av ett affärsdrivande verk skall bära sig som ett avslutat helt. Om man går på den linjen, är det klart, att man kommer till de mest underbara konsekvenser. Det är givet, att för en institution som postverket måste en del avdelningar gå med vinst och en annan del med förlust, det ena får kompensera det andra.

Så måste jag konstatera — jag kan icke neka mig det nöjet — den underbara motsättning, som råder inom regeringspartiet. Från regeringen själv hörde vi härom dagen den ljusaste målning i fråga om budgetens ställning. Jag frågade mig omedelbart, när jag hörde detta: är det verkligen något annat än sådant, som är avsett att göra effekt vid denna debatt? Jag tänkte verkligen, att det skulle bli roligt att se, hur regeringen komme att ställa sig för framtiden. Nu så kort efteråt begär man dock från socialdemokratiskt håll att vi med hänsyn till budgeten icke skola sänka postportot. Nu säger emellertid herr Örne, att postverket icke är någon skattekälla, och det är klart, att jag är fullständigt ense med honom. Men herr Rydén kom med ett förslag, som icke innebär något annat, än att man skall tillmötesgå herr Olovsons uppfattning och *göra* postverket till en skattekälla. Det är icke nog med, att man har indirekt beskattning i fråga om livsmedel och andra artiklar, utan nu skall man också ha indirekt beskattning genom statens affärsdrivande verk. Jag måste verkligen säga herr Olovson, att då han i samma ögonblick han förklarar, att om postverket icke är ett skatteinstrument, så går det an att göra det till ett sådant, meddelar att han skall vara med om avslag på en förhöjd kaffetull, så är detta resonemang litet principiellt haltande.

För övrigt detta tal om kaffetull! Här har man försökt bluffa under hand: tag detta, så kunna vi kanske slippa kaffetullen. Jag tror icke, att någon är så dum, att han går på det agnet, ty det skulle vara synnerligen grovmynt, synes det mig.

Det talades om från herr Olovsons sida — jag tror, det var han som sade det — att man måste se till, att postverket blir bärigt. Javisst, men i tider, då alla priser gå ned, undrar jag, om det är att göra en affär bärig att hålla priserna så höga som möjligt. Snarare kan den därigenom på grund av konkurrens utestängas från marknaden. Det har här påpekats, att efter den sista höjningen av lokalportot har man börjat begagna lokalbud från vissa affärers sida. Och den trafik, som pågår i stora affärshus, är, samtidigt som den visar var vi hamna om vi söka göra postverket bärigt en-

Ang. •
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

ligt herr Olovsons recept, belysande för de herrar, som alltid höja den nationella och fosterländska fanan, den trafiken nämligen, att man distribuerar sin post från Tyskland med *tyska* frimärken. Då får man ett brev utskickat för 6 à 7 öre, i stället för att det här kostar 20 öre. Jag vill naturligtvis icke taga detta på något sätt i försvar, men jag har som sagt anfördt det som bevis för, att med en politik, som leder till dylika konsekvenser, skapar man icke ett räntebärande affärsdrivande verk.

Jag tror, att regeringens förslag är välbetänkt, och jag vill endast ur min utgångspunkt beklaga, att det icke går ännu längre, och uttala min förväntan, att nästa steg skall gå längre och gå i den riktning jag angivit. Då ingen annan möjlighet föreligger, ber jag att med dessa anmärkningar få meddela, att jag kommer att rösta för utskottets förslag.

Herr Björklund: Herr talman! Jag ber endast att få yttra några ord, då jag varit med om att underteckna den reservation, som är fogad till utskottets betänkande.

Jag vill säga, att jag för min del ingalunda är hågad att, som en annan av reservanterna gjort, fränfalla den ståndpunkt, som jag intagit i utskottet, och övergå till ett annat förslag. Det må vara, att jag icke anser det såsom något förkastligt, men jag tror, att reservanternas förslag är bärkraftigt, och jag tror, att man bör kunna ge sin anslutning till det. Det är klart, att ingen skulle högre än jag önska, att man kunde återgå till ett postporto av 5 och 10 öre eller 5 och 2 öre. Det kunde nog vara bra, men häromdagen hörde vi ju herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, när vi behandlade frågan om stämpelmedel, yttra, att detta var blott en liten del av vad riksdagen kommer att ställas inför under de närmaste dagarna. Jag får erkänna, att långt innan herr finansministern yttrade de orden här i kammaren, hade jag på känn, att vi skulle få erfara åtskilligt i den vägen. Jag skall visst icke försöka ingiva kammaren den uppfattningen, att man eventuellt skall slippa kaffetullen, om man bifaller reservationen. Ånej, vi få nog taga kaffetullen. Jag tror, att om man skulle vilja sjunga ut från finansdepartementet, så skulle det bliva klart, att ställningen är sådan, att man behöver både det högre postportot och kaffetullen för att få det hela att gå ihop. Höjningen av postportot kom ju sent, och det är ju icke fråga om att nu binda sig för att i framtiden bibehålla det höga riksportot, utan jag ber kammarens ledamöter lägga märke till, att enligt reservationen skall det högre postportot gälla endast intill utgången av år 1923. När frågan tages upp till ny behandling, skall jag gärna vara med, om det visar sig, att man då kan återgå till vad vi litet var kunna kalla det normala, nämligen ett postporto på 10 och 5 öre. Men när man ändå över huvud taget är nödsakad att taga indirekta skatter — jag är visst ingen vän av sådana skatter, men varje ledamot av denna kammare vet väl, hur den ekonomiska ställningen är — då frågar jag mig: är icke ändå detta en något så när rimlig indirekt beskattning? Kan man över huvud taget leta upp en indirekt skatt, som

verkar så smärtfritt på dem, som skola erlægga den, som just postportot. Jag vågar tro, att så icke är förhållandet. Det skänker statsverket en summa av ungefär 10 miljoner kronor, visserligen ingalunda i år utan först under kommande år. Men jag tror, att man en annan gång, när man skall försöka få debet och kredit att gå ihop, skall ha en synnerligen god användning för dessa miljoner, som det här är fråga om att inbringa åt staten genom postverket.

Jag vill säga några ord med anledning av min ställning till lokalportot. Här talas i utskottets motivering mycket kraftigt om att portosänkningen såsom sådan har mycket stor betydelse för näringslivet. Herr Winkler m. fl. talade därom, och även utskottets ärade ordförande har mycket starkt tryckt på den saken. Nu tror jag, att lokalportot verkligen har en betydelse för affärlivet, och det är därför, som jag gått med på att sänka detsamma. Jag tror nog, att de hava goda skäl som anse, att man skall ha ett enda porto. Men man tycker, att det är orimligt, att om man i ett litet samhälle lägger ned ett brev i en brevlåda, skall man åsätta det 20 öres porto. Någon tömmer brevlådan och bär in brevet på postkontoret, och så får adressaten gå och hämta det, och för detta skall man betala 20 öre, samtidigt som man kan för samma porto få ett brev befordrat från den nordligaste till den sydligaste delen av landet, varvid det skall betalas för transport på järnväg, kostnader för resebrevposten, kostnader för brevets utdelning i Malmö eller Ystad eller var det nu kan vara. Jag frågar mig: är det ändå icke en väsentlig skillnad? Jag tror, inte att man kan bestrida detta, om man vill se sunt och riktigt på saken.

Jag har lovat att icke hålla på i mer än fem minuter och jag skall icke bryta detta löfte. Jag anser mig hava goda skäl för att yrka bifall till den reservation, som är bifogad utskottets utlåtande, och jag tror också, att kammarens ledamöter hava synnerligen goda skäl att taga denna reservation, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr R ö i n g: Herr Olovson i Västerås framhöll, att i händelse han skulle ställas i valet mellan att rösta mot bevillningsutskottets hemställan i den föreliggande frågan eller för förhöjd kaffetull, skulle han utan tvekan hellre biträda ett avslagsyrkande å det föreliggande utskottsbetänkandet. Nu ber jag att få påpeka för herr Olovson, att om han över huvud taget ställes inför detta val, uppnår han icke genom en sådan röstning det medelst förhöjd kaffetull önska resultatet att täcka den brist i budgeten, som är konstaterad. Statsrådet och chefen för finansdepartementet har i en promemoria under gårdagen meddelat bevillningsutskottet, att enligt hans uppfattning bör under det närmaste året till utgången av juni månad 1923 budgeten förstärkas med en summa av ungefär 15 miljoner kronor. Denna promemoria föranledde en kommuniké till pressen, vars innehåll andra kammarens ledamöter torde hava kännedom om. Ett avslag i överensstämmelse med herr Rydén's hemställan skulle för innevarande år medföra en inkomstökning av i runt tal endast 2,5 mil-

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

joner kronor i stället för det av finansministern önskade beloppet 7,5 miljoner kronor. Även ett avslag i överensstämmelse med herr Rydén's hemställan skulle, såvitt jag kan bedöma, i händelse riksdagen godkänner finansministerns uppfattning, att en förstärkning i budgeten av 15 miljoner kronor är behöfvig, föranleda ett beslut från riksdagens sida att höja en annan skatt eller tull för att anskaffa medel att täcka den uppkomna bristen.

Jag tackar herr Olovson för hans komplimang då han anser mig vara en tvättäkta liberal. Det är uteslutande fördelaktigt när man har en politisk åsikt, att man är tvättäkta och att man icke vinglar hit och dit, som en och annan gör. Men när herr Olovson antager, att jag icke med glädje ser, att ett statens affärsdrivande verk som posten icke går med förlust, misstager han sig. Jag gläder mig lika mycket som han, om postverket går med en betydande vinst, men hans uppfattning och min uppfattning skilja sig däri, att jag gläder mig över vinsten, emedan riksdagen i så fall beslutar sänkta postavgifter, då däremot herr Olovson gläder sig över vinsten, emedan statskassan tillföres denna vinst.

Herr förste vice talmannen yrkade avslag på Kungl. Maj:ts proposition liksom också på utskottets hemställan. Det står honom naturligtvis fritt att framställa det yrkandet men då han liksom vi andra annars alltid uttalat som sin uppfattning, att riksdagen måste se till, att på alla områden prisnivån sänkes, så är det märkvärdigt, att då regeringen framlägger ett förslag, som innebär en sänkning av den enda taxavgift, över vilken riksdagen har att bestämma, emedan märkvärdigt nog postavgifterna äro upptagna bland bevillningarna, motsätter sig herr förste vice talmannen denna hemställan från regeringens sida, trots att kommunikationsministern och generalpoststyrelsen visat, att på dessa 20 miljoner kronor, som äro nedlagda i postverket, uppstår i år en vinst av minst 11,5 miljoner kronor. Det är visserligen något egendomligt att postavgifterna äro upptagna bland bevillningarna och att icke föregående riksdagar förändrat denna bestämmelse, då det är regeringen, som bestämmer andra taxavgifter, vid järnvägarna, telegraf och telefon, och voro icke postavgifterna upptagna bland bevillningarna, så hade den nuvarande regeringen utan tvivel, att döma av denna proposition, redan beslutat införandet fr. o. m. den 1 oktober av de lägre postavgifter, som regeringen nu i sin proposition föreslagit. Riksdagen har också som jag förut framhållit år efter år fullständigt enhälligt uttalat, att denna inkomsttitel, trots att den är bevillning, icke bör behandlas på annat sätt, än att postavgifterna sättas så lågt, att de täcka postverkets utgifter och lämna skälig ränta på det i företaget nedlagda kapitalet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Rydén: Jag yrkade i mitt första anförande avslag på propositionen uteslutande med framhållande av de statsfinansiella skälen, och jag gjorde det, ehuru jag mycket väl förstår alla de skäl, som kunna anföras på den andra sidan. Men jag tycker, att när tiderna äro bekymmersamma, bör man icke avhända staten en så be-

tydande inkomstkälla som denna, då man samtidigt kan säga, att inkomstkällan ju icke skapas genom oskälighårdhet. Jag vet icke, vilka affärsprinciper herr Kilbom skulle vilja tillämpa, om han hade ansvaret för ett samhälles ledning, men det är klart, att hur man än gör, om man ej skall sätta sedelpressarna i gång och nedpressa valutavärdet på sätt som Sovjetryssland gjort, har man väl icke någon annan utväg än att försöka få inkomster och utgifter att gå ihop. Jag har tagit reda på, hur det förhåller sig med de olika grenarna av postväsendet, och funnit, att det är förlust på allting utom beträffande brevportot. Herr Kilbom bad, att regeringen skulle sänka befodringsavgifterna för tidningar. Den uppgift jag har fått visar, att postverket för befodrning av tidningar har en inkomst av 4,1 miljoner kronor och en utgift av 15,8 miljoner kronor, alltså är det redan nu en förlust av närmare 12 miljoner kronor om året på befodrning av tidningar. Jag vill icke säga annat, än att jag mycket väl förstår, att herr Kilbom begär ytterligare sänkning, men alla människor kunna icke vara tidningsekonomiechefer, och förhållandena te sig väl litet annorlunda, om man ser på realiteten.

Om det nu är förlust på alla grenar av postverkets drift med undantag av brevportot och det faktiska förhållandet är, att brevportot icke är mer än dubbelt så stort som för 50 år sedan, kan man väl icke säga, att det är någon oskälighård brandskattning, som sker med det nuvarande brevportot, och jag tror icke, att det skall bli så lätt för herr Kilbom att övertyga enskilda arbetare och deras vederlikar om, att detta är en så upprörande brandskattning av dem. Jag tror, att postportot spelar för dem både i fråga om deras korrespondens och även ur allmän synpunkt ofantligt liten roll i förhållande till det hela. Det är ju vissa näringsidkare, grosshandelsfirmor, försäkringsbolag och sådana, som ha fördel av en sänkning av postportot, naturligtvis andra också i någon mån, men framför allt de stora affärsfirmorna. Man må gärna behjerta deras angelägenheter, men det synes dock vara rätt äventyrligt att under nuvarande förhållanden lägga så stark vikt därvid, att man för deras räkning avhänder staten 11 miljoner kronor. Jag vill gärna inrymma allt erkännande åt motsidans skäl, men som tiderna äro, har det synts mig vara riktigast att icke följa regeringens förslag, ehuru jag till fullo förstår de skäl, som varit avgörande för regeringens ståndpunkt.

Jag vill till slut säga ett par ord beträffande lokalportot eftersom ett yrkande framställts om bifall till reservationen. Jag tycker, att det är rätt svårt att urgera en sådan uppfattning efter det anförande, som hölls från statsrådsbänken beträffande denna sak. Ser man litet utöver de egna knutarna och icke blott känner sig såsom stockholmare eller malmöbo, utan ser ut över landet i dess helhet och även utöver landets gränser, tror jag nog, att enhetsportot har så starka skäl för sig att man icke utan vidare bör gå på lokalportot. Lokalportot synes mig förutsätta införandet av ett slags zontariffsystem ifråga om postavgifterna, och det är väl en alltför omständlig affär att nu gå in för. Jag tycker, att det är ofantligt starka

*Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)*

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

skäl, som kommunikationsministern i detta avseende anført. Jag kan icke biträda reservationen utan vidhåller mitt yrkande.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Blott ett par ord. Herr Röing förebrådde mig, att jag, som strävar efter att få prisnivån nedsatt, icke vill vara med om, att nedsätta postportot. Jag ser frågan från en annan synpunkt. Om vi avstå från dessa 10 miljoner kronor för ett år räknat — jag ber att få understryka det — måste vi söka andra skattekällor, och dessa skattekällor bli säkert av den beskaffenhet, att de höja prisnivån vida mera än som svarar mot en nedsättning av postportot.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den vid betänkandet fogade reservationen samt 3:o bifall till det av herr Rydén under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Rydén under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 55 ja, men 63 nej; och hade kammaren alltså bifallit det av herr *Rydén* under överläggningen framställda yrkandet.

§ 6.

Slutligen föredrogos vart för sig andra lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd av luftfart; och nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om luftfart.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredning och möblering av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda jämte en i ämnet väckt motion;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till tredje stadsfogden i Stockholm Viktor Karlson för visst av honom till statsverket inbetalt belopp;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa utskylder för det franska beskickningshuset i Stockholm;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av kontrollavgifterna för guld- och silverarbeten m. m.;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre andre styrmannen å ångfärjan »Malmö» S. P. Pihl från viss skadeståndsskyldighet;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Lindfors—Bosjöns järnväg;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för täckande av förluster å driften vid Trollhätte kanalverk och Södertälje kanalverk;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för postiljonen Karl Mauritz Jonsson från skyldighet att gälda vissa skadeståndsbelopp;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att påbörja anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater; och

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående av Kungl. Maj:t meddelat uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kiurunavaara och Gällivare malMBERG.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i akten för Nationernas förbund;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny definitiv lönerreglering för befattningshavare vid statens hospital och asylor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse angående vissa ändringar i dels de med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gällivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund tidigare ingångna avtal, dels ock den för förstnämnda bolag fastställda bolagsordning;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående disponerandet av ett för lån åt Svenska lufttrafikaktiebolaget anvisat anslag; och

nr 72, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

bevillningsutskottets

betänkande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förbud under viss tid mot införsel till och försäljning inom riket av öl, ävensom i ämnet väckta motioner; och

memorial, nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 42, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för vissa f. d. beställningshavare vid armén och marinen;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 45, angående vissa ändringar i stadgarna för riksdagsbiblioteket;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till kolonisation å kronoparker;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss befogenhet för länsstyrelsen att besluta i fråga om utbetalande till skoldistrikt av statsbidrag till skolväsendet.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Gustafsson</i> i Älfsered	under 3 dagar fr. o. m. den 14 maj,
» <i>Andersson</i> i Rasjön	» 4 » » » 14 »
» <i>Ros</i>	» 3 » » » 14 »
» <i>Carlsson-Frosterud</i>	» 2 » » » 15 »
» <i>Henrikson</i>	» 4 » » » 15 »
fröken <i>Tamm</i>	» den 16 maj,
herr <i>Lindström</i>	» 5 dagar fr. o. m. den 16 maj,
» <i>Olsson</i> i Golvvasta	» 5 » » » 15 »
» <i>Rydström</i>	» 5 » » » 15 »
» <i>Lithander</i>	» 2 » » » 15 »
» <i>Vahlstedt</i>	» 4 » » » 17 »
» <i>Johansson</i> i Brånalt	» 2 » » » 15 »
» <i>Andersson</i> i Kroken	» 3 » » » 15 »
» <i>Karlström</i> i Lummelunda	» 3 » » » 15 »
» <i>Månsson</i> i Hageström	» 9 » » » 15 » och
» <i>Jansson</i> i Falun	» 2 » » » 16 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,19 på natten.

In fidem
Per Crowvall.